

Народна банка на Република Северна Македонија
Дирекција за финансиска стабилност и макропрудентна политика



***ИЗВЕШТАЈ ЗА РИЗИЦИТЕ ВО БАНКАРСКИОТ
СИСТЕМ НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА
ВО ВТОРИОТ КВАРТАЛ ОД 2024 ГОДИНА***

септември 2024 година



Содржина

I. Резиме	3
II. Структура на банкарскиот систем	6
1. Број на банки и сопственичка структура на банкарскиот систем	7
III. Ризици во банкарското работење	10
1. Кредитен ризик	11
2. Валутен ризик	20
3. Ликвидносен ризик.....	24
4. Ризик од промена на каматните стапки	32
5. Ризик од несолвентност	36
IV. Позначајни билансни промени и профитабилност на банкарскиот систем...	45
1. Активности на банките	46
2. Профитабилност	62



I. Резиме

Во вториот квартал од 2024 година, банките работеа во макроекономски услови на умерено забрзување на растот на домашната економија и натамошно постепено забавување на годишната стапка на инфлација, додека геополитичкиот контекст беше сè уште нестабилен предизвикувајќи неизвесност и зголемени ризици за следниот период. Народната банка не направи промени во основната каматна стапка, односно таа беше задржана на нивото од 6,3%, соодветно на условите во економијата. Исто така, немаше промени и во останатите монетарни инструменти, што се заснова на очекувањата дека сегашното ниво на каматните стапки, заедно со досегашните промени кај задолжителната резерва и преземените макропрудентни мерки ќе придонесат за натамошно забавување на инфлацијата и за задржување на стабилноста на девизниот курс, како и за зајакнување на отпорноста на банкарскиот систем. Билансот на состојба на банкарскиот систем се зголеми во второто тримесечје од годината (1,7%), за разлика од падот во претходниот квартал, а неговиот годишен раст, иако забави, се задржа на солидно ниво (7,5%). Показателите за изложеноста на ризиците на банкарскиот сектор беа стабилни, а стрес-тестовите укажуваат на добар капацитет за справување со претпоставените шокови. Сепак, условите и натаму се неизвесни, а ризиците за светската и домашната економија сè уште постојат. Оттука, потребно е натамошно внимателно следење на ризиците и претпазливост во водењето на политиките заради задржување на стабилноста на банкарскиот сектор и во следниот период.

Растот на депозитите на банките беше поумерен, но тој и натаму е солиден и овозможува одржување на кредитниот раст, којшто малку забрза во вториот квартал од годината. По вообичаеното сезонско намалување во првиот квартал од годината, депозитите од нефинансиските субјекти се зголемија за 1,9% во второто тримесечје од 2024 година. Сепак, нивниот раст беше поумерен и анализирано на годишна основа бележи забавување до нивото од 6,8% (наспроти, 9,1% на 31.3.2024 година). Притоа, и натаму се бележат поволни движења од аспект на рочната и валутната структура на штедењето (раст на денарските и долгорочните депозити), одразувајќи ги ефектите од мерките преземени од страна на Народната банка и стабилизираниите очекувања на економските субјекти, но и повисоките каматни стапки. Кварталниот раст на кредитите на нефинансиските субјекти забрза достигнувајќи го нивото од 3%, а мало забрзување бележи и годишната стапка на раст којашто достигна 6,5% (6,2% на 31.3.2024 година). Забрзување на кредитниот раст има и кај двата сектора (претпријатијата и домаќинствата), што соодветствува на резултатите од Анкетата за кредитната активност во вториот квартал од 2024 година, каде што банките пријавиле нето-олеснување на условите за одобрување кредити и нето-зголемување на побарувачката на кредити и кај двата сектора.

Солвентноста на банкарскиот систем и натаму бележи тренд на подобрување. Стапката на адекватност на капиталот достигна ниво од 19,0%, коешто е највисоко од 2006 година наваму. Задржувањето на добивките остварени во минатата година овозможи натамошно зајакнување на капиталните позиции на банките. Така, нивното зголемување не само што го поткрепи забрзаниот кредитен раст и проширената отворена девизна позиција на банкарскиот систем во вториот квартал од 2024 година, туку овозможи и натамошно зголемување на „слободниот“ капитал над потребното минимално ниво. Така, 37% од сопствените средства на банкарскиот систем отпаѓаат на заштитните



Извештај за ризиците во банкарскиот систем во вториот квартал од 2024 година

слоеви на капиталот или се „слободни“ над потребното минимално ниво и се значајни за покривање на евентуалните идни неочекувани загуби на банките. Повисоките показатели за солвентноста во голема мера произлегуваат и од повисоките регулаторни и супервизорски барања за одржување повисок капитал од страна на банките, што пред сè е поврзано со заштитните слоеви на капиталот (противцикличниот и заштитниот слој на капиталот за системски значајните банки) и капиталниот додаток утврден врз основа на супервизорска оценка. Имајќи предвид дека Народната банка во неколку наврати најави зголемување на противцикличниот заштитен слој на капиталот, коишто ќе започнат со примена во наредниот период, се очекува дека солвентноста на банкарскиот систем и натаму ќе се подобрува. Спроведеното стрес-тестирање покажува отпорност на банкарскиот систем на симулираните шокови.

Ликвидноста на банкарскиот систем и натаму е на задоволително ниво. По намалувањето во претходниот квартал, ликвидните средства малку се зголемија во второто тримесечје од 2024 година, за 0,5%, што при повисок раст на вкупните средства и одделните категории обврски, предизвика мало намалување на показателите за ликвидноста на банкарскиот систем. Така, учеството на ликвидните во вкупните средства се намали за 0,4 процентни поени до нивото од 30,5%, додека покриеноста на краткорочните обврски и депозитите од домаќинствата со ликвидни средства е пониска за 0,4 и 1,3 процентни поени, соодветно и на 30.6.2024 година изнесува 52,1% и 60,5%, соодветно. Се намали и стапката на покриеност со ликвидност на банкарскиот систем, за 2,7 процентни поени, до нивото од 276,4%, што е сепак речиси тројно повеќе од регулаторниот минимум (100%) и го потврдува задоволителниот обем на ликвидност со кој располага македонскиот банкарски систем. Резултатите од стрес-тестовите во врска со ликвидноста упатуваат на задоволителна отпорност на банкарскиот систем на претпоставените екстремни, поединечни и комбинирани ликвидносни одливи.

Кредитното портфолио на банките го задржа квалитетот. По првичниот позначителен раст на нефункционалните кредити во првиот квартал под влијание на регулаторните промени во определувањето на нефункционалниот статус, во вториот квартал од 2024 година, позначително забави растот на вкупните нефункционални кредити на нефинансискиот сектор. Зголемувањето на нефункционалните кредити речиси во целост произлезе од портфолиото на домаќинствата, а незначителен придонес имаше и од страна на корпоративниот сегмент. Учеството на нефункционалните во вкупните кредити на нефинансиските субјекти остана исто (3,1%). Анализирани за одделните сектори, ова учество повторно се намали до нивото на историскиот минимум во портфолиото составено од претпријатијата (3,7%), а се зголеми за 0,2 процентни поена (до нивото од 2,5%) кај домаќинствата.

Изложеноста на банкарскиот систем на валутниот ризик се задржа под регулаторниот лимит. Растот на девизните парични средства, при истовремено намалување на обврските врз основа на кредити со валутна компонента, ја прошири отворената девизна позиција на банкарскиот систем, како мерка за изложеноста на валутниот ризик. Сепак, и покрај ова проширување, таа зафаќа само 7% од сопствените средства, што е далеку под регулаторниот лимит од 30%. Од друга страна, присуството на валутната компонента (странска валута и девизна клаузула) во билансите на банките и натаму се намалува и се спушти до нивоата од 40,6% во активата и 40,0% во пасивата.



Извештај за ризиците во банкарскиот систем во вториот квартал од 2024 година

Ваквиот позитивен тренд е поттикнат и од измените во инструментот за задолжителна резерва, коишто беа насочени кон зголемување на денаризацијата.

Изложеноста на банките на ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности се намали и е во рамките на пропишаниот регулаторен лимит. Така, пондерираната вредност на портфолиото на банкарски активности, како мерка за изложеноста на банкарскиот систем на ризикот од промена на каматните стапки, забележа намалување во второто тримесечје од 2024 година, со што нејзиното учество во сопствените средства се спушти на едноцифрено ниво, од 9,8% и и натаму е под регулаторниот лимит од 20%. Ваквите движења најмногу произлегуваат од вообичаените промени кај поголем дел од кредитите со променлива каматна стапка, каде што преостанатиот период до следната преоцена на висината на каматните стапки се намали за неколку месеци. Изложеноста на индиректниот каматен ризик, мерена преку учеството на кредитите со прилагодлива или променлива каматна стапка во вкупните кредити, бележи мало намалување, но и понатаму е значителна (68,8%) и претставува еден од факторите за висината на индиректниот кредитен ризик во зависност од трендовите на каматните стапки.

Во првата половина од 2024 година, профитабилноста на банкарскиот систем се подобри, во споредба со истиот период од минатата година. Добивката на банкарскиот систем се зголеми за 28,6%, што претставува извесно забавување во споредба со растот остварен во истиот период од минатата година (35,3%). Најголем придонес во растот на добивката имаа нето каматните приходи, коишто се зголеми за 20,3%, во услови на раст на каматните стапки и каматноносната актива. Извесен придонес во зголемувањето на добивката имаа и нето-приходите од провизии и остварените капитални добивки од продажба на средства (заради настан од еднократна природа, кај само една банка), но нивниот придонес е далеку помал во споредба со оној на нето каматните приходи. Стапките на поврат на просечната актива и просечниот капитал и резерви достигнаа 2,5% и 19,8%, соодветно, што е подобро остварување во споредба со истиот период од минатата година, кога овие стапки изнесуваа 2,1% и 17,1%, соодветно. Трошоците за исправка на вредноста се зголемија за 12,1%, а двоцифрен раст од 11,5% бележат и оперативните трошоци, за што најголем придонес имаа покачените трошоци за вработените и општите и административни трошоци. Сепак, при посилен раст на вкупните приходи, соодносот меѓу оперативните трошоци и приходите и натаму се намалува, до нивото од 40,9% (наспроти 43,7% за првите шест месеци од 2023 година).

Општо земено, и во вториот квартал од 2024 година банкарскиот сектор ја задржа својата стабилност, со подобрена солвентност, добра ликвидност и задржан квалитет на кредитното портфолио. Сепак, условите и натаму се неизвесни, а ризици за светската и домашната економија на краток и на среден рок сè уште постојат. Оттука, потребна е натамошна претпазливост во управувањето со ризиците и во водењето на политиките, а Народната банка е подготвена да ги употреби сите неопходни инструменти и да презема соодветни мерки со коишто ќе се придонесе за задржување на стабилноста на девизниот курс, ценовните нивоа и на банкарскиот сектор.



II. Структура на банкарскиот систем



Извештај за ризиците во банкарскиот систем во вториот квартал од 2024 година

1. Број на банки и сопственичка структура на банкарскиот систем

Во вториот квартал од 2024 година, бројот на банки во Република Северна Македонија остана ист и изнесува тринаесет банки. Од нив, девет банки се во претежна странска сопственост, од кои пет се подружници на странски банки.

Табела бр. 1

Структура на поважните позиции од билансите според претежната сопственост на банките (со состојба на 30.6.2024 година)

во милиони денари и во проценти

Тип на сопственост	Број на банки	Капитал и резерви		Актива		Кредити на нефинансиски сектор		Депозити од нефинансиски сектор		Вкупни приходи*		Финансиски резултат*	
		Износ	Во %	Износ	Во %	Износ	Во %	Износ	Во %	Износ	Во %	Износ	Во %
Банки во претежна сопственост на странски акционери	9	77.130	77,4%	544.460	72,5%	377.148	82,3%	384.991	70,7%	29.083	75,0%	11.866	72,3%
- подружници на странски банки	5	67.280	67,6%	456.692	60,8%	319.550	69,7%	325.667	59,8%	24.704	63,7%	10.535	64,2%
- Австрија	1	12.350	12,4%	96.979	12,9%	68.951	15,0%	58.732	10,8%	3.867	10,0%	1.651	10,1%
- Бугарија	1	1.362	1,4%	12.447	1,7%	7.572	1,7%	9.655	1,8%	470	1,2%	52	0,3%
- Грција	1	22.236	22,3%	134.300	17,9%	94.662	20,7%	100.188	18,4%	8.428	21,7%	3.785	23,1%
- Словенија	1	14.540	14,6%	115.570	15,4%	79.795	17,4%	90.949	16,7%	6.512	16,8%	3.428	20,9%
- Турција	1	16.792	16,9%	97.396	13,0%	68.571	15,0%	66.143	12,1%	5.428	14,0%	1.619	9,9%
- останати банки во претежна странска сопственост	4	9.849	9,9%	87.768	11,7%	57.598	12,6%	59.324	10,9%	4.380	11,3%	1.331	8,1%
- Бугарија	2	3.887	3,9%	29.544	3,9%	18.965	4,1%	20.636	3,8%	1.811	4,7%	405	2,5%
- Германија	1	5.010	5,0%	48.409	6,4%	33.077	7,2%	31.778	5,8%	2.039	5,3%	718	4,4%
- Швајцарија	1	952	1,0%	9.815	1,3%	5.556	1,2%	6.911	1,3%	530	1,4%	207	1,3%
Банки во претежна сопственост на домашни акционери	4	22.467	22,6%	206.784	27,5%	81.058	17,7%	159.441	29,3%	9.697	25,0%	4.549	27,7%
- приватна сопственост	3	18.835	18,9%	188.635	25,1%	80.844	17,6%	159.441	29,3%	9.459	24,4%	4.436	27,0%
- државна сопственост	1	3.632	3,6%	18.149	2,4%	214	0,0%	0	0,0%	238	0,6%	113	0,7%
Вкупно:	13	99.596	100,0%	751.244	100,0%	458.207	100,0%	544.432	100,0%	38.780	100,0%	16.415	100,0%

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

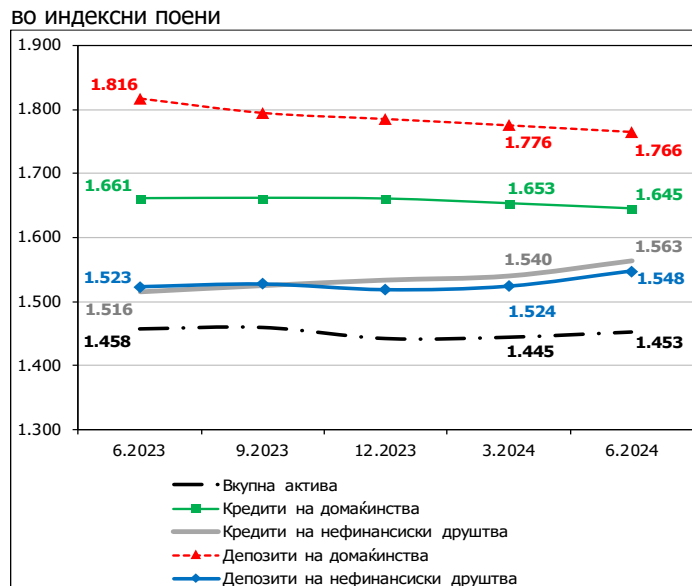
* Вкупните приходи и финансискиот резултат се пресметани за последните дванаесет месеци (30.6.2023 – 30.6.2024 година).

Општата слика за сопственичката структура е непроменета и во вториот квартал од 2024 година, така што банките во претежна странска сопственост и натаму преовладуваат во структурата на поважните позиции од билансите на банкарскиот систем. Слично како во претходниот квартал, промената на учествата на банките во странска сопственост по позиции беше претежно надолна. Намалувањето е најзабележливо кај вкупниот финансиски резултат (пад за 3 п.п.), по кој со пад на учеството од 1 и 0,5 процентни поени следат вкупните приходи и кредитите на нефинансискиот сектор. Наспроти тоа, учеството на странските банки во вкупниот капитал и резерви се зголеми за 0,2 процентни поена, а минимален раст од 0,1 процентен поен бележи и учеството во вкупната актива. И натаму овие банки имаат највисоко учество во вкупните кредити на нефинансискиот сектор (82,3%).



Извештај за ризиците во банкарскиот систем во вториот квартал од 2024 година

Графикон бр. 1
Херфиндалов индекс



Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Вредностите на Херфиндаловиот индекс¹ бележат благи промени во вториот квартал од 2024 година. Херфиндаловиот индекс за кредитите и депозитите на нефинансиските друштва и вкупната актива бележи квартален раст, при истовремен пад на овој показател пресметан за кредитите и депозитите на домаќинствата каде што неговите вредности се највисоки. Кај сите категории активности, индексот е **во рамките на прифатливите вредности²**.

Табела бр. 2

Показатели за концентрацијата на поважните позиции од билансите кај трите и петте банки со најголемо учество во овие позиции во проценти

Позиција	30.06.2024		31.03.2024	
	CR3	CR5	CR3	CR5
Вкупна актива	55,5	81,3	55,5	80,9
Кредити на домаќинства	61,4	84,2	61,8	84,2
Кредити на нефинансиски друштва	54,7	83,2	53,0	82,3
Депозити на домаќинства	67,4	85,5	67,7	85,6
Депозити на нефинансиски друштва	56,3	82,1	55,7	81,1
Финансиски резултат*	70,9	90,8	70,3	91,6
Вкупни приходи*	59,9	83,8	59,3	83,5

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Вкупните приходи и финансискиот резултат се пресметани за последните дванаесет месеци (30.6.2023 – 30.6.2024 година).

¹ Херфиндаловиот индекс се пресметува според формулата $HI = \sum_{j=1}^n (S_j)^2$, каде што S е учеството на секоја банка во

вкупниот износ на категоријата којашто се анализира (на пример: вкупна актива, вкупни депозити итн.), а n е вкупниот број банки во системот.

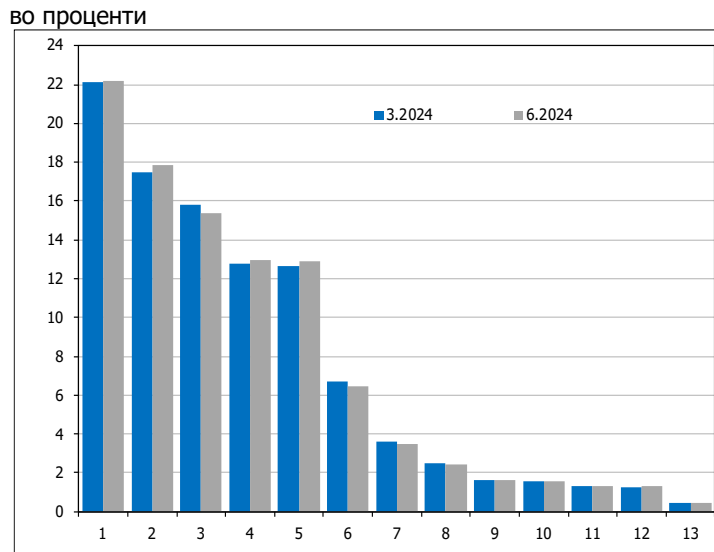
² Нивото на концентрација се смета за прифатливо кога индексот се движи во интервал од 1.000 до 1.800 поени.



Показателите за трите и петте банки со најголемо учество во одделните позиции од билансите на банките исто така бележат мали промени на квартална основа. Поизразена промена се јавува кај концентрацијата на банките во кредитите на нефинансиските друштва, каде што се забележува зголемување на учеството на трите банки со најголемо учество за 1,7 процентни поени и исто така зголемено учество на петте банки со највисоки учества за 0,9 процентни поени. Наспроти тоа забележително е намалувањето на учеството на петте банки со најголемо учество во финансискиот резултат за 0,8 процентни поена.

Графикон бр. 2

Учества на поединечните банки во вкупната актива на банкарскиот систем во проценти



Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Разликата во големината на банките според износот на нивната актива исто така не бележи позначајни промени, при што распонот помеѓу банката со највисоко пазарно учество (22,2%) и банката со најниско пазарно учество (0,4%) се прошири за 0,1 процентен поен во однос на претходниот квартал. Петте најголеми банки и натаму се единствени со двоцифрено пазарно учество, коешто збирно изнесува 81,3% и бележи зголемување од 0,4 процентни поени, додека петте најмали банки имаат поединечно пазарно учество под 2%, а нивното збирно учество изнесува 6,3%.



III. Ризици во банкарското работење



1. Кредитен ризик

Во вториот квартал од 2024 година, нефункционалните кредити на нефинансиските субјекти се зголемија (4,2%), но далеку побавно во споредба со претходниот квартал (11,5%)³. Тие се зголемија повеќе кај домаќинствата (раст од 10,7%), при минимален квартален раст (од 0,2%) и на нефункционалните кредити на претпријатијата. Кај секторот „домаќинства“, главен двигател на растот на нефункционалните кредити повторно беа потрошувачките кредити, коишто сепак растеа забавено. Стапката на нефункционални кредити, по зголемувањето во претходниот квартал (коешто се должеше на регулаторни промени) повторно се сведе на историскиот минимум во портфолиото составено од претпријатијата (3,7%), а се зголеми за 0,2 процентни поена (на 2,5%) кај домаќинствата. За вкупниот нефинансиски сектор, стапката на нефункционални кредити остана иста во овој квартал (3,1%). Ризиците од ненаплата на целиот износ на веќе идентификуваните нефункционални кредити се ограничени, поради нивната висока покриеност со исправка на вредноста за очекуваните кредитни загуби, при што учеството на нерезервиралиот дел од нефункционалните кредити и натаму е стабилно на нивото од 5% од сопствените средства. Покриеноста на редовните кредити со исправка на вредноста за очекуваните кредитни загуби се задржа на истото ниво како на 31.3.2024 година (2,2%).

Пролонгираните и реструктурираните кредити се намалија во вториот квартал од 2024 година и имаат мали учества во вкупните кредити (3,7% и 1,6%, соодветно), со што и натаму не претставуваат извор на ризик за поизразено идно влошување на квалитетот на кредитното портфолио. Покрај тоа, и резултатите од стрес-тест симулациите за кредитниот ризик ја потврдуваат отпорноста на банкарскиот сектор на релативно екстремни влошувања на ризичноста на кредитното портфолио. Сепак, неизвесностите од нестабилното окружување, заедно со затегнатоста на монетарната политика, упатуваат на потребата од натамошна зголемена претпазливост на банките во управувањето со кредитниот ризик, но и на Народната банка, којашто ќе ги преземе сите потребни мерки доколку е потребно за зачувување на финансиската стабилност.

1.1 Остварување на кредитниот ризик во билансите на банките

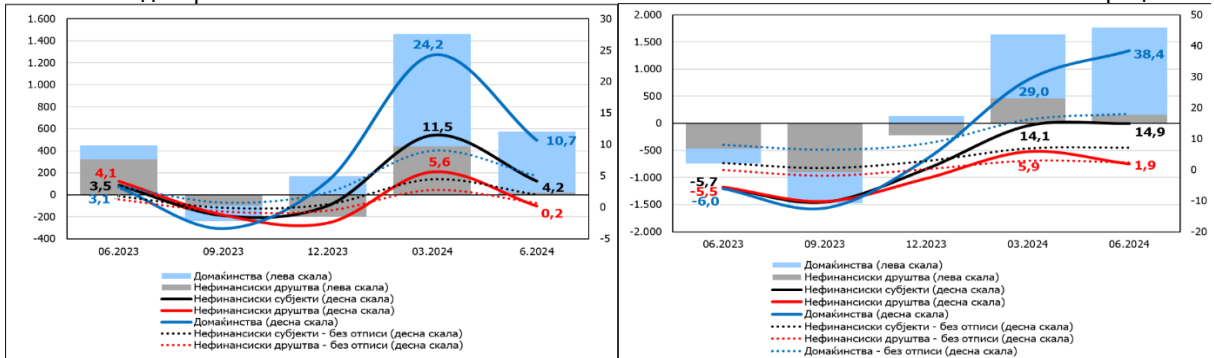
По првичниот ефект од регулаторните промени и позначителниот раст на нефункционалните кредити во првиот квартал од 2024 година (за 11,5% или 1.403 милиони денари), во вториот квартал од годината, растот на вкупните нефункционални кредити на нефинансискиот сектор забави и изнесува 4,2% (или 568 милиони денари). Зголемувањето на нефункционалните кредити произлезе од портфолиото на домаќинствата, а незначителен придонес имаше и корпоративниот сектор.

³ Од 1.1.2024 година, во примена е новата Одлука за методологијата за управување со кредитниот ризик со која се воведоа определени методолошки промени, коишто имаат ефекти врз износот на нефункционалните кредити и врз дел од показателите за изложеноста на кредитниот ризик, во споредба со претходно. Одлуката е достапна на следнава врска: https://www.nbrm.mk/content/Regulativa/Odluka_metodologija_%20za_krediten_rizik_nova.pdf



Извештај за ризиците во банкарскиот систем во вториот квартал од 2024 година

Графикон бр. 3 Квартална (лево) и годишна (десно) промена на нефункционалните кредити по одделни сектори во милиони денари

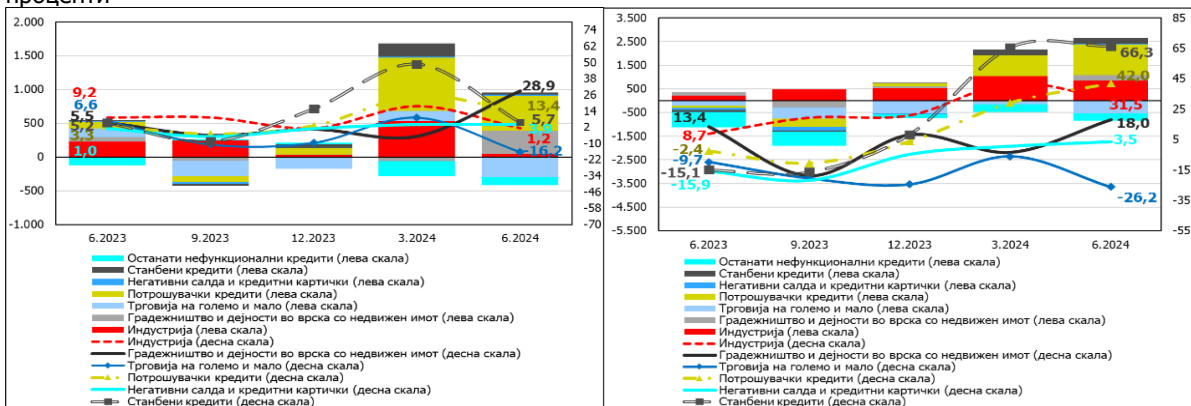


Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: На линиите со точки е прикажан растот на нефункционалните кредити со исклучување на ефектот од сите задолжителни отписи.

Нефункционалното кредитно портфолио на корпоративниот сектор⁴ незначително се зголеми за 18 милиони денари, односно за 0,2%. При солиден износ на задолжителни нето-отписи на нефункционалните кредити од овој сектор (188 милиони денари)⁵, кај поголемиот дел од поединечните економски дејности, нефункционалните кредити бележат скромни квартални промени. Позначително зголемување на нефункционалните кредити во вториот квартал од годината се забележува кај „градежништвото и дејностите во врска со недвижен имот“ (341 милион денари, или 28,9%), во чиишто рамки најголем придонес имаше растот на нефункционалните кредити на „дејностите во врска со недвижен имот“ (326 милиони денари), и тоа во најголем дел од една компанија.

Графикон бр. 4 Квартална (лево) и годишна (десно) промена на нефункционалните кредити по одделни дејности (нефинансиски друштва) и кредитни производи (домаќинства) во милиони денари



Извор: Кредитниот регистар на Народната банка.

⁴ Учетството на нефункционалните кредити на претпријатијата во вкупното нефункционално портфолио и натаму се намалува за 2,3 п.п. до нивото од 57,9% на крајот на вториот квартал од 2024 година.

⁵ Со изземање на ефектот од задолжителните нето-отписи, растот на нефункционалните корпоративни кредити е минимално повисок и изнесува 0,7%.

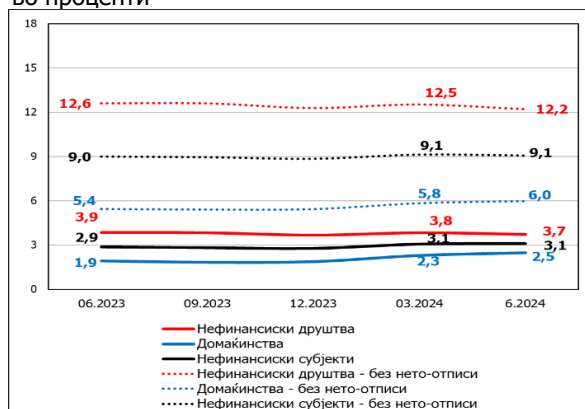


Извештај за ризиците во банкарскиот систем во вториот квартал од 2024 година

Нефункционалните кредити на домаќинствата се зголемија во вториот квартал од 2024 година (10,7%⁶ или 559 милиони денари), но побавно отколку во претходниот квартал (кога пораснаа за 24,2% или за 1.022 милиони денари). Според намената на кредитите, 93% од кварталниот раст на нефункционалните кредити на домаќинствата се должи на потрошувачките кредити, коишто иако растеа забавено, сè уште бележат двоцифрен раст од 13,4%, или за 520 милиони денари (во претходниот квартал овие нефункционални кредити се зголемија за 25,3%, или за 784 милиони денари). Забавување на растот се забележува и кај нефункционалните станбени кредити, коишто овој квартал се зголемија за 34 милиони денари, или за 5,7%, а кварталниот раст на нефункционалните кредити кај дозволените пречекорувања на платежните сметки и кредитите врз основа на кредитни картички се задржа на истото ниво (3,9%). Со ваквите промени кај нефункционалните кредити, при забрзан раст на кредитната активност на банките на квартална основа (од 1% на 3%), вкупната стапка на нефункционалните кредити се задржа на нивото од 3,1%⁷.

Графикон бр. 5

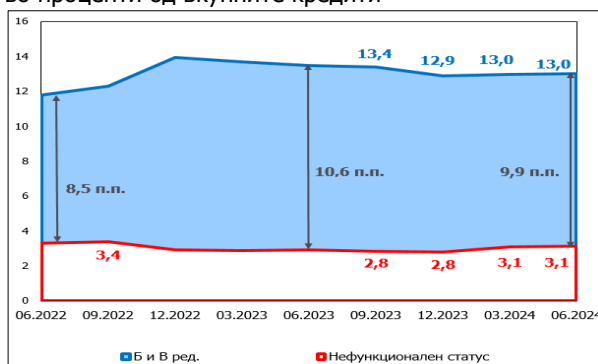
Стапка на нефункционалните кредити на нефинансиските субјекти, по одделни сектори во проценти



Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 6

Јаз помеѓу редовните кредити во категории на ризик „Б“ и „В“ и нефункционални кредити*, прикажани според нивното учество во вкупните кредити



Извор: Кредитниот регистар на Народната банка.

* Редовните кредити класифицирани во категориите на ризик „Б“ и „В“ и нефункционалните кредити, апроксимација на т.н. кредити од групата 2 и групата според МСФИ 9, соодветно.

Во корпоративното кредитно портфолио, стапката на нефункционалните кредити минимално се намали за 0,1 п.п. и се врати на историски најниското ниво од 3,7%⁸. Притоа, подобрување на оваа стапка има кај повеќето поважни претежни дејности на нефинансиските друштва, со исклучок на „дејностите во врска со недвижен имот“, којашто се зголеми до нивото од 2,9% (0,3% во претходниот квартал),

⁶ Во вториот квартал се извршени задолжителни нето-отписи во висина од 132 милиона денари. Доколку се исклучи ефектот од овие отписи, тогаш нефункционалните кредити на домаќинствата растат за 5%.

⁷ Без ефектот од задолжителните нето-отписи, учеството на нефункционалните во вкупните кредити изнесува 9,1%, што е исто така непроменето ниво во споредба со 31.3.2024 година. Десетгодишниот просек од ова учество изнесува 10,5%.

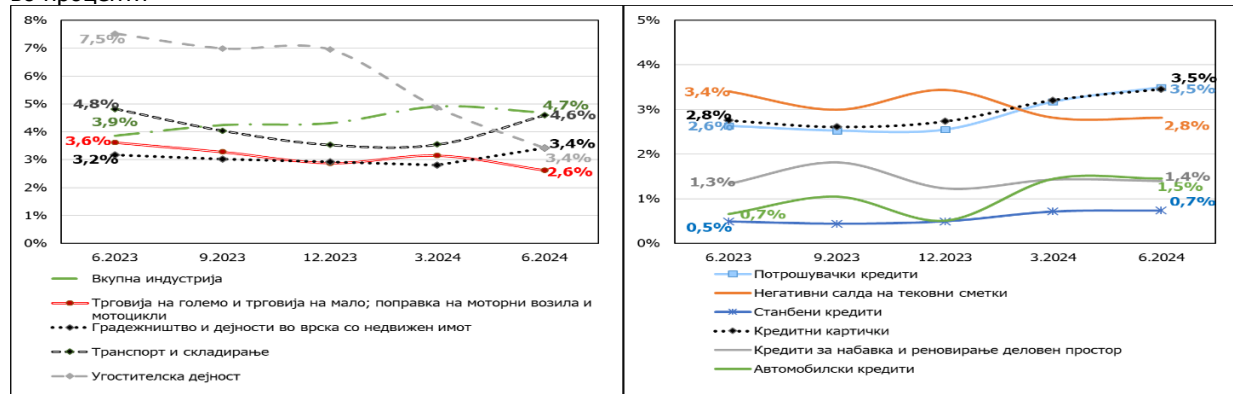
⁸ Без ефектот од задолжителните нето-отписи, учеството на нефункционалните во вкупните корпоративни кредити се намали до нивото од 12,2%, што е на нивото на десетгодишниот минимум за овој показател.



Извештај за ризиците во банкарскиот систем во вториот квартал од 2024 година
дејноста „транспорт и складирање“, којашто се зголеми за 1,1 п.п. (до 4,6%) и
„текстилната индустрија“, којашто забележа раст од 0,8 п.п. (до 9,1%).

Графикон бр. 7

Стапка на нефункционалните кредити по одделни дејности и кредитни производи
во проценти



Извор: Кредитниот регистар на Народната банка.

Стапката на нефункционалните кредити на домаќинствата се зголеми за 0,2 п.п. до нивото од 2,5%⁹. По одделни кредитни производи, оваа стапка се зголеми за 0,3 п.п. кај потрошувачките кредити и изнесува 3,5%. Слични се промените и кај кредитните картички, додека кај пречекорувањата на платежните сметки нема промени овој квартал. И натаму стапката на нефункционалните кредити е најниска кај станбените кредити (0,7%).

Годишните стапки на премин на редовната во нефункционална кредитна изложеност се зголемија во вториот квартал од 2024 година. Сепак, покриеноста на кредитите со исправка на вредноста за очекуваните кредитни загуби се задржа на слично ниво како и претходно. Банките и натаму издвојуваат повисок износ на исправка на вредноста во однос на остварените стапки на премин кај претпријатијата, што е показател за нивните согледувања за повисоките ризици од пласманите кон претпријатијата отколку кон домаќинствата. Имено, на крајот на вториот квартал од 2024 година, очекуваните кредитни загуби за редовните кредити на нефинансиските друштва се на нивото од 3,3%, што е тројно повеќе во однос на домаќинствата (1,1%), иако годишните стапки на премин кај двата сектора се слични, па дури и минимално повисоки кај секторот на домаќинствата (1,4% кај корпоративниот сектор, а 1,5% кај домаќинствата¹⁰).

⁹ Без ефектот од задолжителните нето-отписи, стапката на нефункционални кредити на домаќинствата минимално се зголеми во однос на претходниот квартал и изнесува 6%, што е умерено над нивото на својот 10-годишен подвижен просек (5,3%).

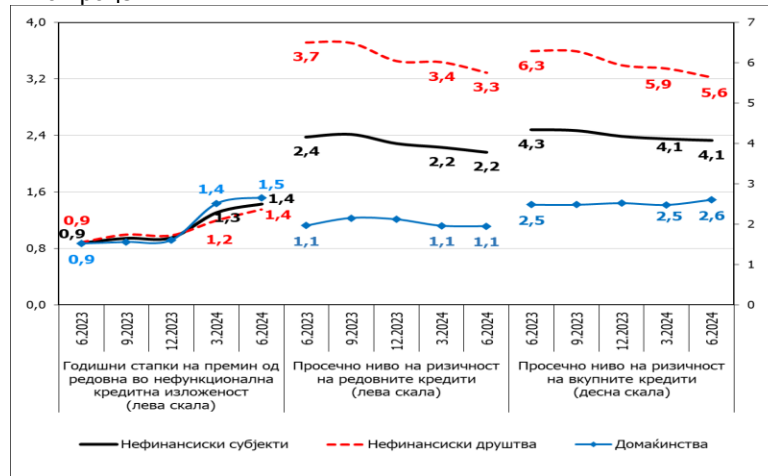
¹⁰ Вообичаено стапките на премин од редовни во нефункционални кредити се ниски кај двата сектора и се пониски кај домаќинствата. Разликата којашто се јавува од почетокот на 2024 година, односно остварените повисоки стапки на премин кај домаќинствата, се должи на регулаторните промени на правилата за стекнување нефункционален статус, коишто имаат поголем одраз врз портфолиото составено од домаќинствата.



Извештај за ризиците во банкарскиот систем во вториот квартал од 2024 година

Графикон бр. 8

Годишни стапки на премин на редовната во нефункционална кредитна изложеност и просечно ниво на ризициност на редовните и вкупните кредити, по одделни сектори во проценти

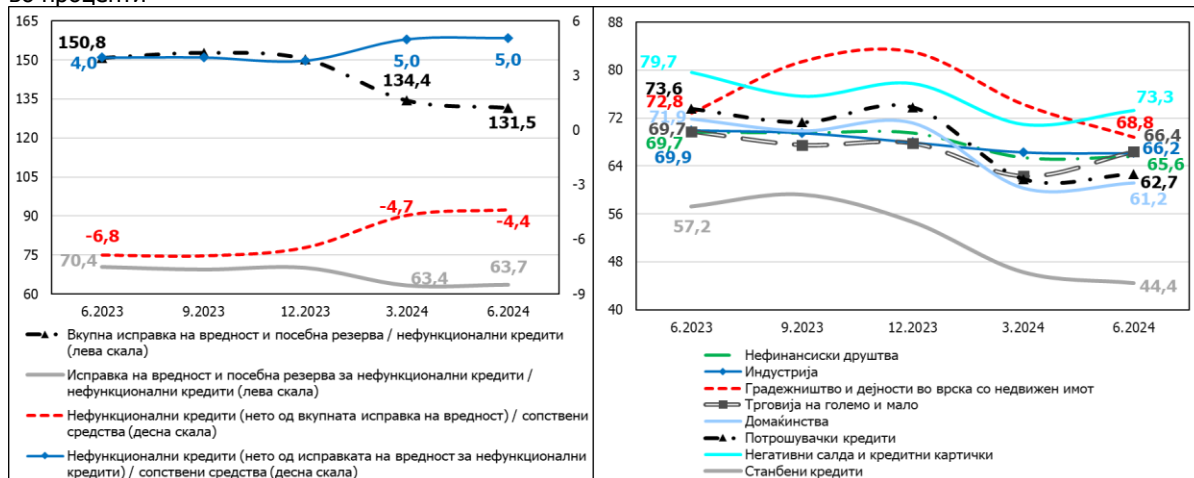


Извор: Кредитниот регистар на Народната банка.

Високата покриеност на нефункционалните кредити со исправка на вредноста ги намалува негативните ефекти врз солвентноста на банките при претпоставена целосна ненаплата на овие кредити, односно го ограничува обемот на неочекувани кредитни загуби врз оваа основа. Покриеноста на нефункционалните кредити со издвоена исправка на вредноста за овие кредити (63,7%), што е зголемување за 0,3 п.п. во однос на првиот квартал од 2024 година. Нерезервираниот износ на нефункционалните кредити и натаму е низок и стабилен на ниво од 5% од сопствените средства на банкарскиот систем. Оттука, дури и при екстремна претпоставка за целосна ненаплатливост на нефункционалните кредити, не би била загрозувана солвентноста на банкарскиот систем.

Графикон бр. 9

Покриеност на нефункционалните кредити со исправка на вредноста (лево) и по одделни дејности и кредитни производи (десно) во проценти

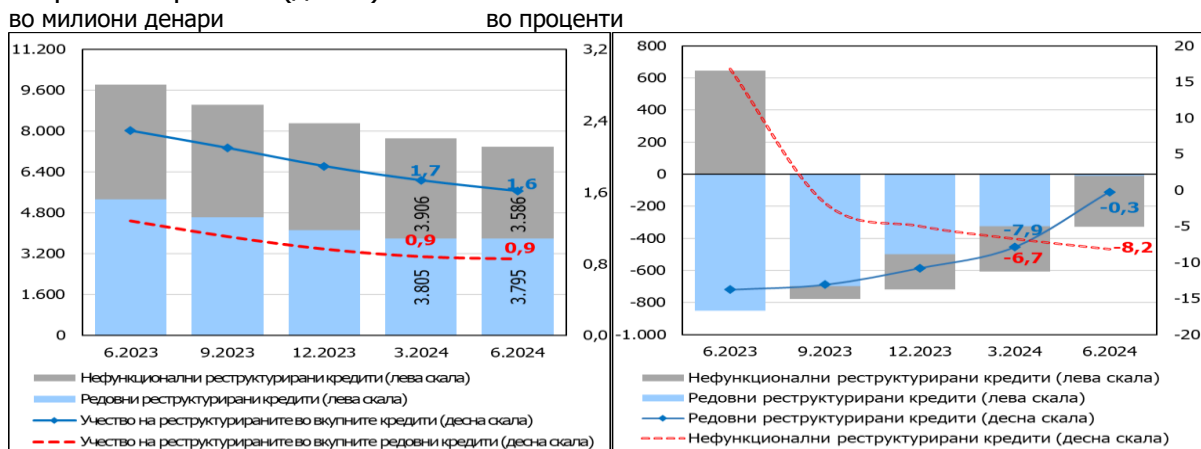


Извор: Кредитниот регистар на Народната банка.



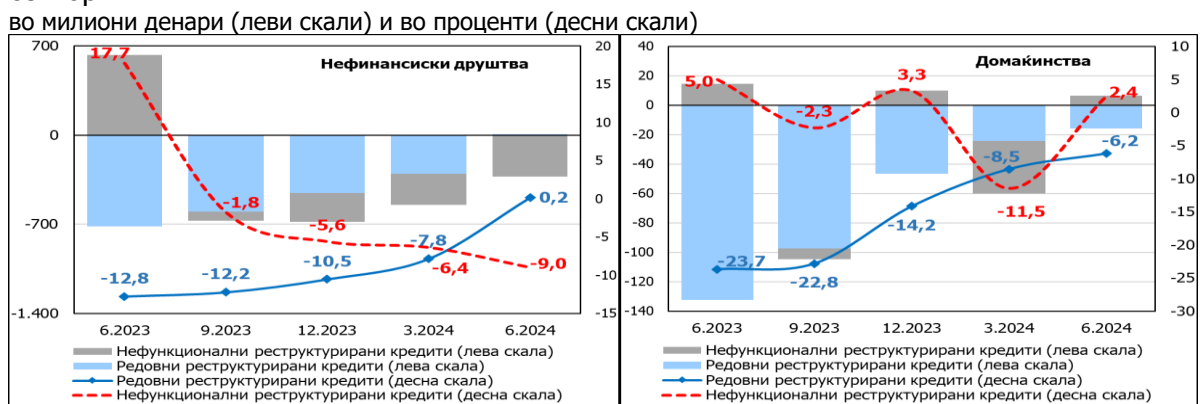
Извештај за ризиците во банкарскиот систем во вториот квартал од 2024 година

Графикон бр. 10 Реструктурирани кредити на нефинансиските субјекти (лево) и нивна квартална промена (десно)



Реструктурираните кредити може да бидат потенцијален двигател на растот на нефункционалните кредити доколку со извршеното реструктурирање не се постигнат планираните цели за приспособување на кредитниот товар на должникот, поради што е потребно нивно внимателно следење. Во македонскиот банкарски систем, и во вториот квартал од 2024 година се бележи натамошен тренд на опаѓање на реструктурираните кредити од пред речиси три години, така што застапеноста на овие кредити во вкупните кредити дополнително се намали до нивото од 1,6%, а учеството во редовните кредити се задржа на нивото од 0,9%. Банките согледуваат повисок ризик од редовните реструктурирани кредити, така што издвојуваат и повисоки очекувани кредитни загуби за овие кредити. Така, нивната покриеност со исправка на вредноста на 30.6.2024 година изнесува 20,2% (минимален квартален пад од 0,7 п.п.) и е значително повисока во споредба со покриеноста со исправка на вредноста на вкупните редовни кредити од 2,2%, којашто, пак, е непроменета во однос на претходниот квартал. Од друга страна, покриеноста на нефункционалните реструктурирани кредити со издвоени резервации (од 63,6%) е речиси идентична со покриеноста на вкупните нефункционални кредити (од 63,7%).

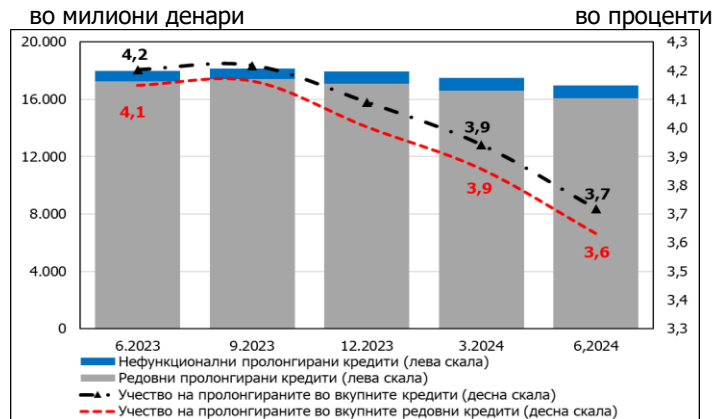
Графикон бр. 11 Квартална промена на реструктурираните кредити, по одделни сектори





Од аспект на секторот, кај реструктурираните кредити на претпријатијата, овој квартал се забележува промена на трендот, односно раст наместо намалувањето присутно во последните две години¹¹ (раст за 0,2%, или за 6 милиони денари), додека кај секторот „домаќинства“ има позабавен пад (намалување за 6,2%, или за 16 милиони денари). Притоа, најголемо учество во структурата на реструктурираното кредитно портфолио имаат нефинансиските друштва со 92,9%¹².

Графикон бр. 12 Пролонгирани кредити на нефинансиските субјекти според статусот во милиони денари



Извор: Кредитниот регистар на Народната банка.

Во вториот квартал од 2024 година, пролонгираните кредити и натаму се намалуваат (пад за 2,9%, или за 514 милиони денари, наспроти падот за 2,5% и 451 милион денари во претходниот квартал). Нивната структура е непроменета, односно и натаму преовладуваат редовните пролонгирани кредити (учество од 94,6%), коишто во целост го условија кварталниот пад на вкупните пролонгирани кредити, а според секторот, главно се пролонгираат кредитите на нефинансиските друштва (учество од 90,4%)¹³. Застапеноста на пролонгираните кредити во вкупното кредитно портфолио на банките е ниска (3,7% на крајот на вториот квартал од 2024 година) и е повисока во портфолиото кон нефинансиските друштва, каде што пролонгираните кредити учествуваат со 7%¹⁴, во споредба со секторот „домаќинства“ каде што учеството на овие кредити е ниско (0,7%)¹⁵.

Банките и натаму се внимателни при примената на мерките за кредитната способност на кредитобарателите. Показателите ДСТИ и ЛТВ за новоодобрените/зголемените кредитни изложености кон физичките лица, во текот на

¹¹ Зголемувањето на редовните реструктурирани кредити на претпријатијата во целост произлегува од двојно поголемата кредитна изложеност кон прехранбената индустрија, зголемувањето кај дејноста „транспорт и складирање“ и кај „дејности во врска со недвижен имот“, додека сите останати дејности забележаа намалување.

¹² Со состојба на 30.6.2024 година, во кредитните портфолија на нефинансиските правни лица и домаќинствата, реструктурираните кредити учествуваат со 3,1% и 0,2%, соодветно.

¹³ Продолжувањето на рокот на достасување е најприсутно кај секторите „индустрија“ и „трговија на големо и мало“ и вообичаено тоа се рамковни обновливи кредити.

¹⁴ Кај нефинансиските друштва, просечната ризициност на пролонгираните кредити и натаму се зголемува на квартална основа и изнесува 7,8% (7,4% на крајот на 31.3.2024 година), при минимално зголемување и на стапката на нефункционални кредити до нивото од 5,8% (5,6% во претходниот квартал).

¹⁵ Кај домаќинствата, просечната ризициност на пролонгираните кредити изнесува 1,3% (1,2% на крајот на 31.03.2024 година), а стапката на нефункционални кредити се зголеми до 1,4% (1,1% во претходниот квартал).



Извештај за ризиците во банкарскиот систем во вториот квартал од 2024 година

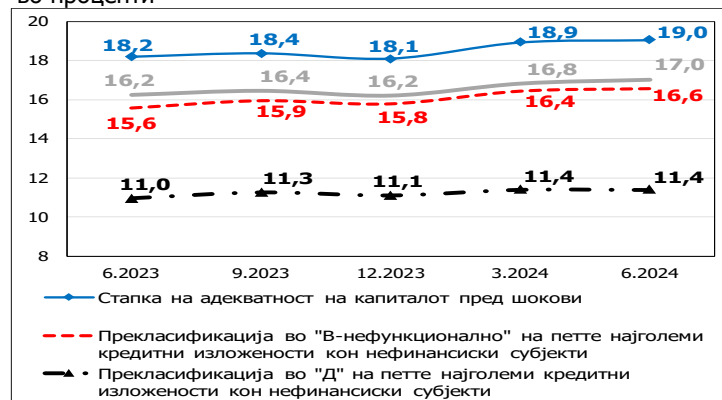
вториот квартал од 2024 година, се задржаа на релативно претпазливо ниво, од просечни 35,6% и 63,1%, соодветно, што е под регулаторно пропишаните нивоа од 55%/50% за показателот ДСТИ, односно 85% за показателот ЛТВ.

1.2 Стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на зголемување на кредитниот ризик

Резултатите од оцената на отпорноста на банкарскиот систем при симулација на зголемување на кредитниот ризик ја потврдуваат отпорноста на домашниот банкарски систем. Стапката на адекватност на капиталот на банкарскиот систем не се намалува под 8% при одделните хипотетички симулации. При поекстремна симулација за преминување на 30% од кредитната изложеност кон нефинансиските субјекти, од постојната кон следните две категории со повисока ризичност, стапката на адекватност на капиталот на банкарскиот систем се намалува за 5,1 п.п. во однос на почетното ниво, односно од 19,0% на 13,9%, што е сличен резултат како во минатиот квартал.

Графикон бр. 13 Ефекти врз стапката на адекватност на капиталот од прекласификација на најголемите кредитни изложености кон нефинансиските субјекти (вклучително и поврзаните лица) во категорија со повисока ризичност

во проценти



Извор: Кредитниот регистар на Народната банка и пресметки на Народната банка.

Кај симулацијата на остварување на ризикот од концентрација во кредитното портфолио, преку претпоставен премин на петте најголеми клиенти од нефинансискиот сектор на секоја банка, од тековната категорија на ризик (претежно „А“), кон категоријата на ризик „В-нефункционално“, стапката на адекватност на капиталот на ниво на банкарскиот систем се намалува од почетните 19,0% на 16,6%. Ова е малку подобар резултат во споредба со претходниот квартал, кога адекватноста на капиталот при истата симулација се намали за 2,5 п.п. На 30.6.2024 година, намалувањето на стапката на адекватност на капиталот при вакво сценарио по поединечна банка би се движело во интервал од 1,1 до 4,3 процентни поени, при што кај ниту една банка не паѓа под 8%.



Извештај за ризиците во банкарскиот систем во вториот квартал од 2024 година

Отпорноста на банкарскиот систем се испитува и преку спроведување **екстремна симулација која што се заснова на комбинација од осум¹⁶ симулации на хипотетичко влошување на квалитетот на кредитното портфолио кон нефинансискиот сектор**. И при оваа екстремна симулација адекватноста на капиталот на банкарскиот систем не се намалува под пропишаниот минимум. По оваа симулација, стапката на адекватност на капиталот речиси има минимални промени во однос на претходниот квартал, односно се намалува за 5,2 процентни поена до нивото од 13,7%¹⁷ (5,1 п.п. и 13,7%, соодветно на крајот на 31.3.2023 година). Шоките би довеле до апсорпција на 27,5% од почетната стапка на адекватност на капиталот, што е малку над нивото од претходниот квартал (27%). Најголем ефект врз стапката на адекватност на капиталот имаат претпоставените нови реструктурирања на изложеноста на кредитен ризик што банките би ги спроведувале на редовната изложеност кај која што тековно нема доцнење во исполнувањето на паричните обврски (придонес од 37,5% во намалувањето на адекватноста на капиталот), по што следат целосната ненаплатливост на постоечката нефункционална изложеност (придонес од 19,1%) и влошувањето на квалитетот на кредитната изложеност каде што има договорена еднократна отплата на главницата и која што достасува во наредната година (придонес од 17,1%)¹⁸.

¹⁶ Осумте хипотетички шокови на изложеноста на ризик кон нефинансиски субјекти за секоја банка се следниве: 1. целосна ненаплата на постоечката нефункционална кредитна изложеност; 2. дел од редовните кредити кај коишто има доцнење над 31 ден добиваат нефункционален статус. Делот што добива нефункционален статус се утврдува во висина на 2*десетгодишниот просек на стапката на транзиција на изложеноста од категориите на ризик „Б“ и „В-редовно“ кон категориите на ризик „В неф.“ „Г“ и „Д“; 3. вкупната редовна реструктурирана изложеност што тековно нема доцнење во исполнувањето на паричните обврски добива нефункционален статус; 4. нови реструктурирања на редовната кредитната изложеност што тековно нема доцнење во исполнувањето на паричните обврски, намалена за кредитната изложеност со договорена еднократна отплата на главница која што достасуваат во наредната година. Обемот на новите реструктурирања се заснова на 2*десетгодишниот просек на стапката на транзиција на изложеноста од категорија на ризик „А“ во категориите на ризик „Б“ и „В редовно“; 5. Дел од кредитите со одобрен грејс-период којшто истекува во период од еден квартал до една година по датумот на известување добива нефункционален статус. Делот што добива нефункционален статус се утврдува во висина на 2*десетгодишниот просек на стапката на транзиција на изложеноста од категориите на ризик „А“, „Б“ и „В редовно“ во категориите на ризик „В нефункционално“, „Г“ и „Д“; 6. Дел од пролонгираната изложеност што тековно нема доцнење во исполнувањето на паричните обврски добива нефункционален статус, а овој дел се утврдува во висина на 2*десетгодишниот просек на стапката на транзиција на изложеноста од категориите на ризик „А“, „Б“ и „В редовно“ во категориите на ризик „В нефункционално“, „Г“ и „Д“; 7. Дел од редовната, нереструктурирана и непролонгирана кредитна изложеност што тековно нема доцнење во исполнувањето на паричните обврски и каде што е договорена еднократна отплата на главница и која што достасува во наредната година, добива нефункционален статус. Делот што добива нефункционален статус се утврдува во висина на збирот на 2*десетгодишниот просек на стапката на транзиција на износот на изложеност од категоријата на ризик „А“ во категориите на ризик „В нефункционално“, „Г“ и „Д“ и 2*десетгодишниот просек на стапката на транзиција на износот на изложеност од категоријата на ризик „А“ во категориите на ризик „Б“ и „В редовно“; и 8. Дел од редовните кредити кај коишто има задоцнување во отплатата до 31 ден го зголемуваат периодот на доцнење повеќе од 31 ден. Делот што го зголемува периодот на доцнење се утврдува во висина на 2*десетгодишниот просек на стапката на транзиција на износот на изложеност од категориите на ризик „А“ во „Б“ и „В-редовно“. Покриеноста со исправка на вредноста за секој од осумте шока е иста како пред шокот.

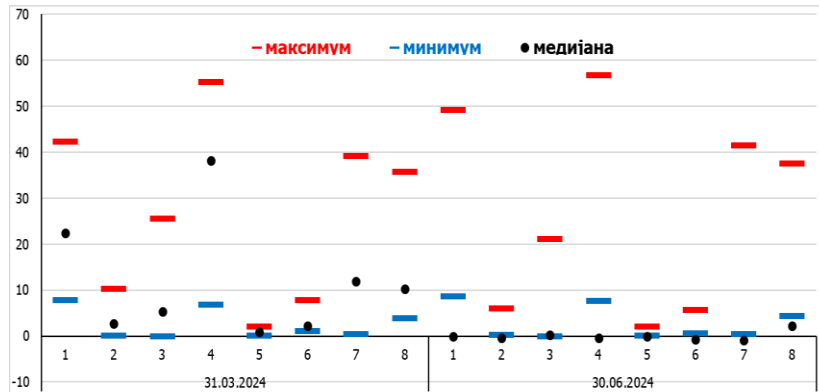
¹⁷ Почетната стапка на адекватноста на капиталот на банкарскиот систем е без РБСМ АД Скопје, која што е исклучена од оваа симулација.

¹⁸ Квалитетот на новите реструктурирања на редовната кредитна изложеност што тековно нема доцнење во исполнувањето на паричните обврски, намалена за кредитната изложеност со договорена еднократна отплата на главница која што достасува во наредната година, квалитетот на кредитната изложеност каде што има договорена еднократна отплата на главницата и која што достасува во наредната година и целосната ненаплатливост на постоечката нефункционална изложеност бележат одредено подобрување, така што нивниот придонес во намалувањето на стапката на адекватност на капиталот во споредба со крајот на прв квартал од 2023 година се намали за 0,4 п.п., 0,9 п.п. и за 0,2 п.п., соодветно.



Извештај за ризиците во банкарскиот систем во вториот квартал од 2024 година

Графикон бр. 14 Распределба на новите очекувани кредитни загуби по одделни шокови во проценти



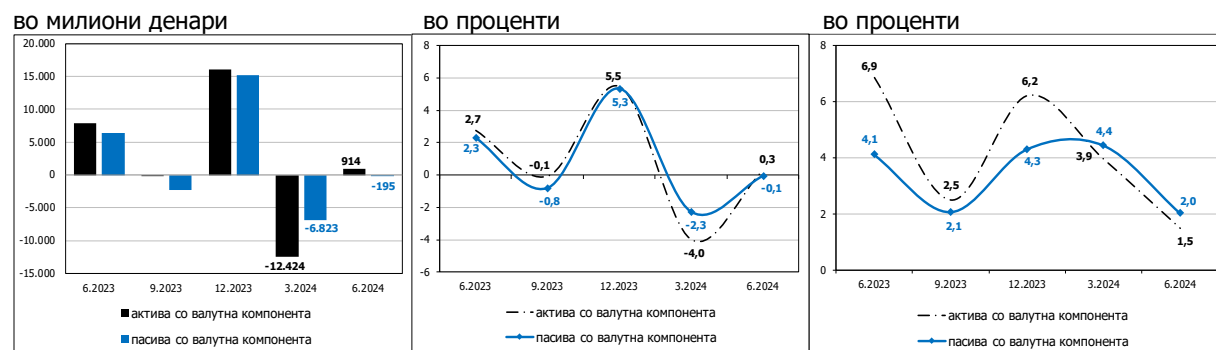
Извор: Пресметки на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

2. Валутен ризик

Во второто тримесечје од 2024 година, директната изложеност на банкарскиот систем на валутниот ризик и натаму е умерена, иако бележи зголемување поради проширувањето на позитивниот јаз меѓу активата и пасивата со валутна компонента и на отворената девизна позиција. Соодносот помеѓу отворената девизна позиција и сопствените средства изнесува 7,0%, што е значително под пропишаната регулаторна граница од 30%. Индиректната изложеност на банкарскиот систем на валутниот ризик во второто тримесечје од 2024 година и натаму опаѓа, но сè уште е висока. Сепак, во рамките на кредитите со валутна компонента преовладуваат кредитите во евра, па така ризикот од остварување на индиректниот валутен ризик е ублажен поради спроведувањето на стратегијата на целење на девизниот курс.

Графикон бр. 15

Квартална (лево и средина) и годишна (десно) промена на активата и пасивата со валутна компонента*



Извор: Народната банка, односно извештајот за отворена девизна позиција, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Средствата се на нето-основа, намалени за исправката на вредноста за побарувањата коишто се класифицирани во категориите на ризик „В“, „Г“ и „Д“, во согласност со регулативата за управување со валутниот ризик. РБСМ не е вклучена во анализата бидејќи, во согласност со законската регулатива, на РБСМ не се применуваат прописите за отворената девизна позиција.

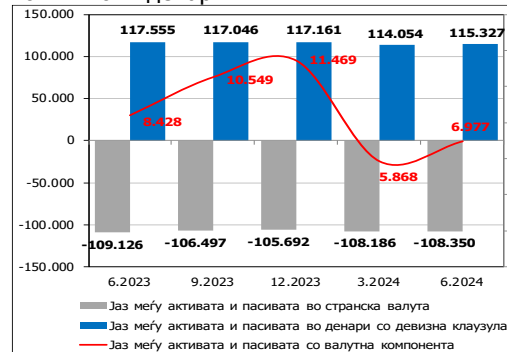


Позитивниот јаз меѓу активата и пасивата со валутна компонента во второто тримесечје од 2024 година изнесуваше 6.977 милиони денари, што е раст за 18,9% во споредба со претходниот квартал. Проширувањето на јазот е последица на зголемувањето на активата (за 914 милиони денари, или за 0,3%)¹⁹ и намалувањето на пасивата (за 195 милиони денари, или за 0,1%)²⁰. Анализирано според структурата на јазот, проширување се јавува како кај позитивниот јаз меѓу активата и пасивата во денари со девизна клаузула, така и кај негативниот јаз меѓу активата и пасивата во странска валута. Јазот во сопствените средства учествува со 7,1%, што е зголемување за 1,0 процентни поени во однос на претходното тримесечје и намалување за 2,4 процентни поени во споредба со истото тримесечје од претходната година. Отворената девизна позиција²¹ учествува со 7,0% во сопствените средства, што е пониско од десетгодишниот просек и е значително под регулаторната граница од 30%.

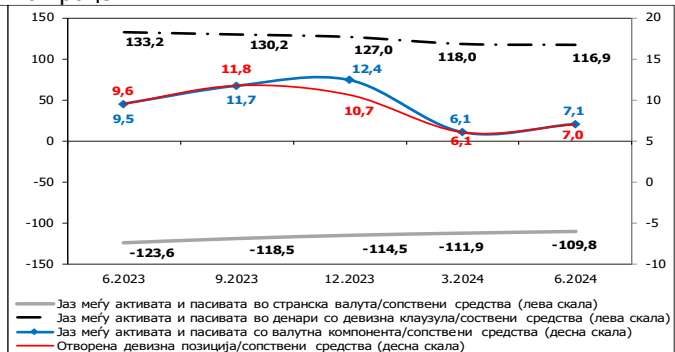
Графикон бр. 16

Структура на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента (лево) и учество на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента во сопствените средства (десно)

во милиони денари



во проценти



Извор: Народната банка врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Малите промени на активата и пасивата со валутна компонента во услови на раст на вкупната актива, придонесуваат кон натамошно намалување на евроизираноста на билансот на банките. Во второто тримесечје од 2024 година, учеството на активата со валутна компонента во вкупната актива се намали за 0,6 процентни поени на квартална основа, а учеството на пасивата со валутна компонента во однос на вкупната пасива се намали за 0,7 процентни поени.

¹⁹ Растот на активата со валутна компонента главно се должи на зголемените девизни парични средства за 2.345 милиони денари (од коишто средствата на девизната сметка во МИПС пораснаа за 1.766 милиони денари), како и на кредитите во денари со девизна клаузула за 1.302 милиони денари. Растот е делумно ублажен со намалените пласмани во депозити во странска валута за 1.459 милиони денари и пониските кредити во странска валута за 1.370 милиони денари.

²⁰ Падот на пасивата со валутна компонента е последица на значителното намалување на девизните средства на платежните сметки и другите краткорочни обврски за 2.496 милиони денари, како и на обврските врз основа на кредити со валутна компонента за 1.008 милиони денари, а падот е ублажен со зголемувањето на обврските врз основа на депозити во странска валута за 2.494 милиони денари.

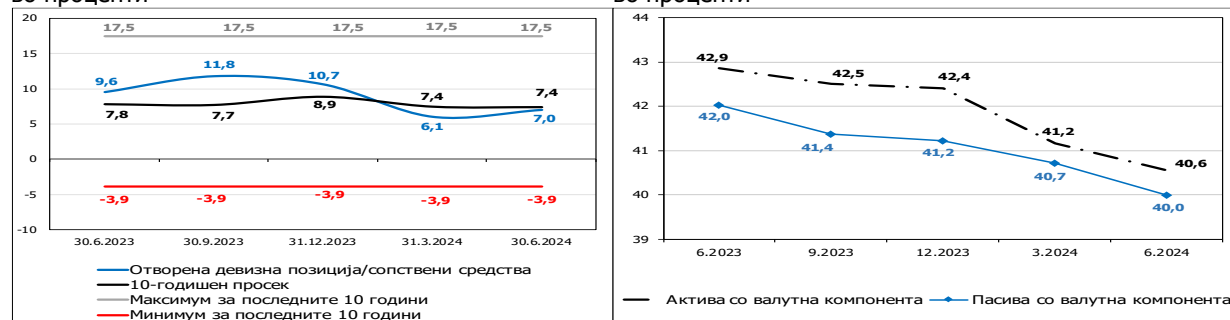
²¹ Во пресметката на отворената девизна позиција, покрај јазот меѓу билансната актива и пасива со валутна компонента се вклучува и јазот меѓу вонбилансната актива и пасива со валутна компонента.



Извештај за ризиците во банкарскиот систем во вториот квартал од 2024 година

Графикон бр. 17

ОДП/сопствени средства (лево) и учество на активата и пасивата со валутна компонента* во вкупната актива на банките (десно)
во проценти

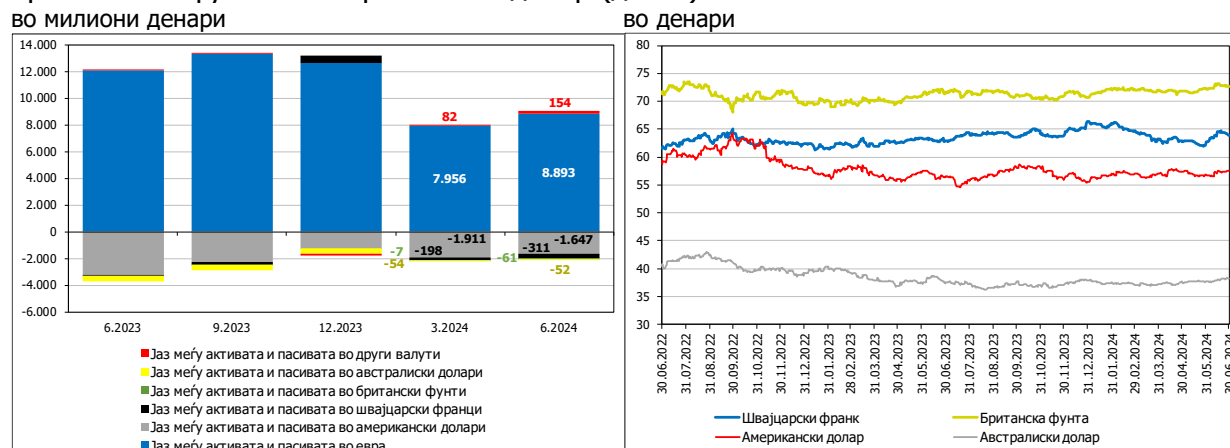


Извор: Народната банка врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Во рамките на активата, побарувањата се земени на нето-основа, односно се намалени за износот на извршената исправка на вредноста. Од анализата е исклучена РБСМ.

Графикон бр. 18

Структура на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента по валути (лево) и движење на курсот на денарот во однос на американскиот долар, швајцарскиот франк, британската фунта и австралискиот долар (десно)



Извор: Народната банка врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Според валутата, проширувањето на долгата позиција на 30.6.2024 година е резултат на зголемениот позитивен јаз кај активата и пасивата во евра (вклучително и со девизна клаузула), како и на намалениот негативен јаз кај американскиот долар. Позитивниот јаз меѓу активата и пасивата во евра и во денари со евроклаузула на квартална основа бележи зголемување за 937 милиони денари, или за 11,8%, што е последица на повисокиот раст на активата отколку на пасивата кај оваа валута²². Негативниот јаз меѓу активата и пасивата со доларска компонента е стеснет во

²² Активата со еврокомпонента порасна за 2.035 милиони денари или за 0,8%, а зголемувањето е последица на повисоките парични средства во евра за 1.619 милиони денари, кредити во денари со евроклаузула за 1.300 милиони денари и пласманите во депозити во евра за 1.099 милиони денари, додека намалување бележат кредитите во евра за 1.494 милиони денари и финансиските средства коишто се чуваат до достасување за 1.158 милиони денари. Пасивата со еврокомпонента се зголеми за 1.098 милиони денари, или за 0,4%, а главно се должи на зголемените депозити во евра за 3.600 милиони денари, додека опаѓање се јавува кај средствата во евра на платежните сметки и другите краткорочни обврски за 2.242 милиона денари и обврските врз основа на кредити за 1.003 милиони денари.



Извештај за ризиците во банкарскиот систем во вториот квартал од 2024 година

споредба со претходниот квартал (за 264 милиони денари или за 13,8%), што се должи на повисокиот пад на пасивата отколку на активата кај оваа валута²³. Во поглед на другите валути, агрегатната девизна позиција на банките и натаму е кратка²⁴, но нејзиниот придонес во вкупниот јаз е многу мал поради ниското учество на овие валути во валутната структура на активата и пасивата.

Табела бр. 3 Валутна структура на активата и пасивата со валутна компонента во проценти

Валута	31.3.2024		30.6.2024	
	Активa	Пасивa	Активa	Пасивa
Евро	90,0	89,0	90,4	89,5
Американски долар	7,1	7,9	6,6	7,3
Швајцарски франк	1,3	1,4	1,3	1,4
Австралиски долар	0,5	0,6	0,5	0,6
Британска фунта	0,5	0,5	0,5	0,5
Останато	0,7	0,7	0,8	0,7
Вкупно	100,0	100,0	100,0	100,0

Извор: Народната банка врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Инди­ректната из­ло­же­ност на банкарскиот систем на валутниот ризик во вто­ро­то три­месе­чје од 2024 година бележи опаѓање, што се огледа преку на­ма­ле­но­то учес­тво на кре­дитите со валутна ком­по­нен­та кон не­фи­нан­сис­ките суб­јек­ти. На 30.6.2024 година, кре­дитите со валутна ком­по­нен­та учес­тву­ваа со 40,4% во вкупните кре­дити на не­фи­нан­сис­киот сек­тор, што е пад за 1,3 процентни поени во однос на крајот на претходното три­месе­чје. Падот главно произ­ле­гу­ва од на­ма­ле­но­то учес­тво на кре­дитите на претпријатијата и во помала мера на опаднатото учес­тво на кре­дитите на домаќинствата. Сепак, со оглед на тоа што 99,8% од кре­дитите со валутна ком­по­нен­та се всушност кре­дити во евра или во денари со евроклаузула, спроведувањето на политиката на фиксен девизен курс го ублажува ефектот од можното остварување на инди­ректниот валутен ризик.

Табела бр. 4

Распределба на банките според учеството на отворената девизна позиција по одделни валути и агрегатната девизна позиција во сопствените средства

Опис	Број на банки												Агрегатна девизна позиција / сопст вени средства
	Отворена девизна позиција по одделни валути/ сопствени средства												
	Евро		Американски долар		Швајцарски франк		Британска фунта		Австралиски долар		Останато		
	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	
под 5%	6	2	11	1	7	4	9	2	6	2	12		7
од 5% до 10%	1												1
од 10% до 20%	3												3
од 20% до 30%													1
над 30%													

Извор: Народната банка врз основа на податоците доставени од страна на банките.

²³ Активата со доларска компонента се намали за 1.452 милиона денари, или за 6,9%, а падот главно се должи на намалувањето кај пласманите во доларски депозити за 2.117 милиони денари, додека зголемување бележат финансиските средства коишто се чуваат до достасување за 533 милиони денари. Пасивата со доларска компонента опадна за 1.716 милиони денари, или за 7,4%, што е резултат на намалените доларски депозити за 1.144 милиони денари и средствата во долари на платежните сметки и другите краткорочни обврски за 609 милиони денари.

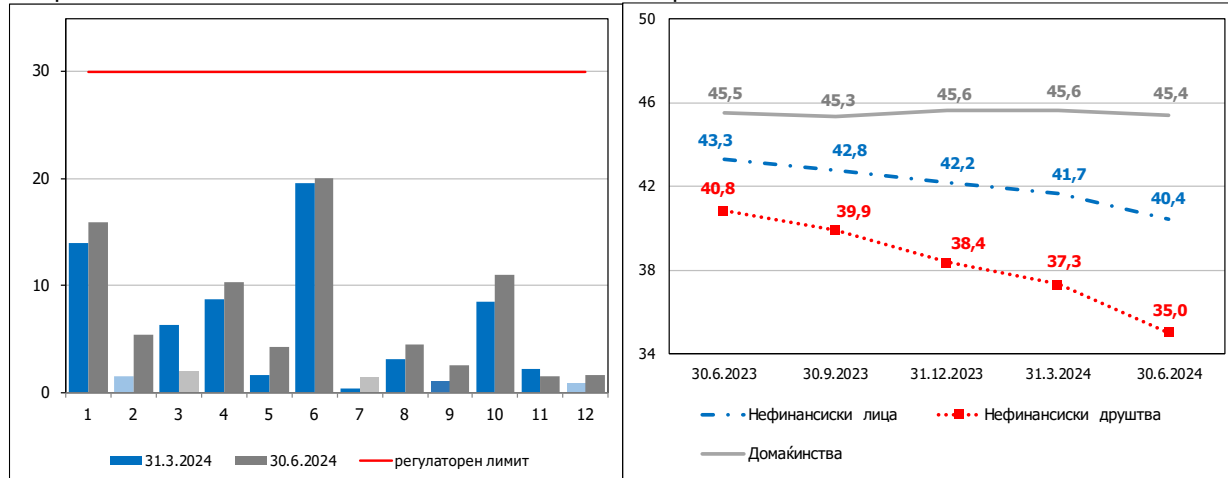
²⁴ Негативниот јаз кај швајцарскиот франк е проширен и изнесува 311 милиони денари, кај британската фунта бележи значително проширување (од 54 милиони денари) и изнесува 61 милион денари, а кај австралискиот долар бележи минимално стеснување и изнесува 52 милиона денари. Збирниот јаз кај останатите неспомнати валути е позитивен во износ од 154 милиони денари и бележи проширување во споредба со претходното три­месе­чје.



Агрегатната девизна позиција во однос на сопствените средства на 30.6.2024 година е долга кај десет банки и кај сите е под регулаторната граница од 30%. Интервалот на соодносите по одделни банки се движи од 1,5% до 20,0% и бележи мало стеснување во споредба со претходниот квартал.

Графикон бр. 19

Сооднос на агрегатната девизна позиција и сопствените средства по одделни банки* (лево) и учество на кредитите со валутна компонента во вкупните кредити (десно) во проценти



Извор: Народната банка врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Столпчињата со посветли нијанси се однесуваат на банките коишто имаат кратка девизна позиција, но се прикажани во апсолутна вредност. Од анализата е исклучена РБСМ.

3. Ликвидносен ризик

Во вториот квартал од 2024 година, ликвидносната позиција на банкарскиот систем се задржа на стабилно ниво, обезбедувајќи задоволителен капацитет на банките за навремено и редовно намирување на обврските. Во вториот квартал од 2024 година, во услови на раст на депозитите, ликвидните средства остварија скроман раст, а во нивната структура, најголем раст бележат паричните средства и пласманите на банките во домашни државни хартии од вредност. Показателите преку кои се следи и се оценува ликвидноста на банкарскиот систем умерено се влошија, но останаа на нивните вообичаени, задоволителни нивоа. Стапката на покриеност со ликвидност на банкарскиот систем (англ. Liquidity Coverage Ratio) е значително повисока од регулаторниот минимум, што го потврдува солидниот обем на ликвидни средства со кој располагаат банките. Јазот меѓу договорените парични приливи и одливи до една година е негативен, но банките очекуваат релативно високо ниво на стабилност на депозитите, како главен извор на финансирање на нивните активности. Резултатите од стрес-тестовите упатуваат на задоволителна отпорност на банкарскиот систем на претпоставените екстремни, поединечни и комбинирани ликвидносни одливи.

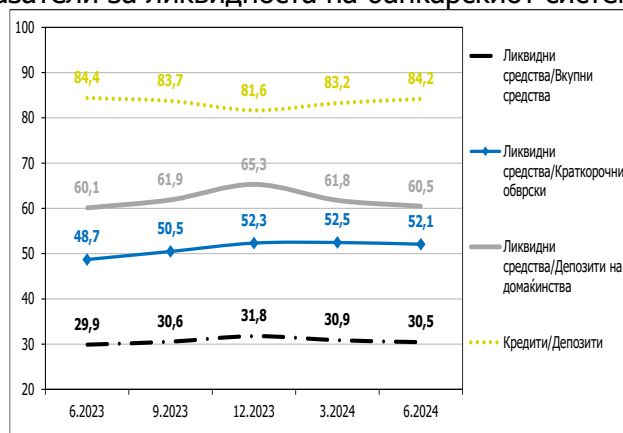


Извештај за ризиците во банкарскиот систем во вториот квартал од 2024 година

3.1. Показатели за ликвидноста

Во вториот квартал од 2024 година, при скроман раст на ликвидните средства на банкарскиот систем, показателите за ликвидноста бележат минимално влошување, коешто не предизвикува поголеми отстапувања од вообичаените задоволителни нивоа. Така, ликвидните средства учествуваат во вкупната актива на банките со 30,5% и овозможуваат солидна покриеност на краткорочните обврски и депозитите од домаќинствата со ликвидни средства (од 52,1% и 60,5%, соодветно²⁵).

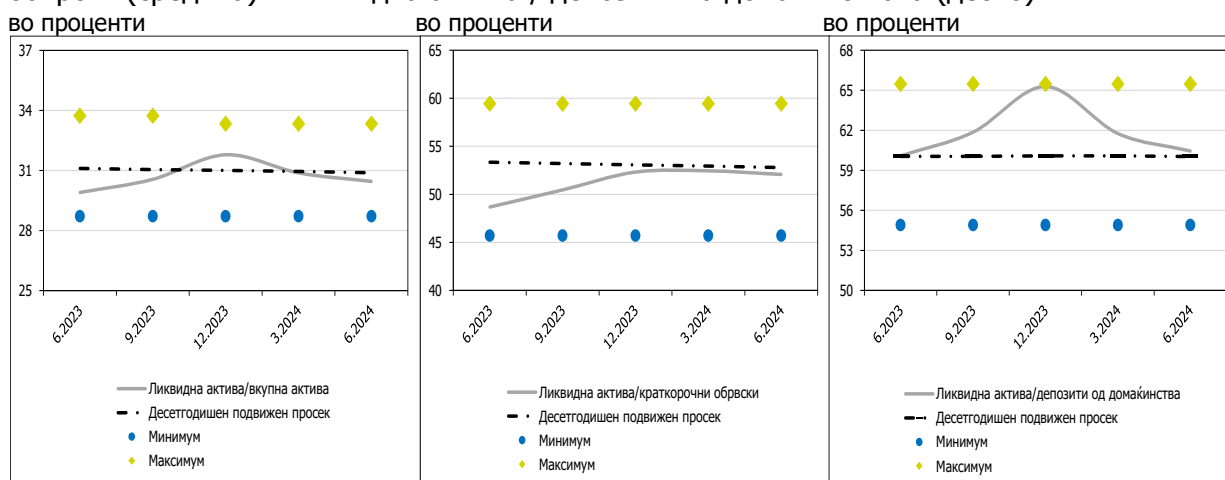
Графикон бр. 20 Показатели за ликвидноста на банкарскиот систем, во проценти



Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: При пресметката на показателите за ликвидноста на ниво на банкарскиот систем не се земени предвид резидентните меѓубанкарски средства и обврски.

Графикон бр. 21 Ликвидна актива / вкупна актива (лево), ликвидна актива / краткорочни обврски (средина) и ликвидна актива / депозити на домаќинствата (десно) во проценти



Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

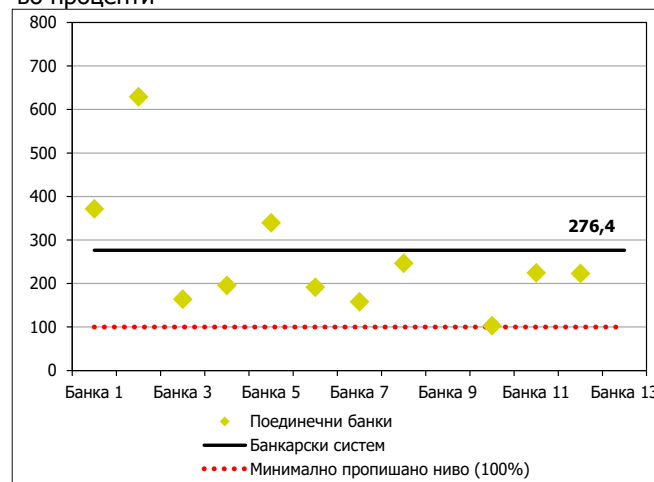
²⁵ По одделни банки, на 30.6.2024 година, учеството на ликвидните во вкупните средства е помеѓу 21,4% и 48,8%, со медијана од 27,9% (јуни 2023 година: помеѓу 20,5% и 49,1%). Покриеноста на краткорочните обврски со ликвидни средства е помеѓу 37,2% и 88,6%, со медијана од 51% (јуни 2023 година: помеѓу 34,5% и 79,9%), а покриеноста на депозитите од домаќинствата со ликвидни средства меѓу 40,4% и 98,6%, со медијана од 70% (јуни 2023 година: помеѓу 30,5% и 112,5%). „Развојна банка на Северна Македонија“ АД Скопје е исклучена од оваа анализа.



Извештај за ризиците во банкарскиот систем во вториот квартал од 2024 година

Стапката на покриеност со ликвидност на банкарскиот систем (англ. Liquidity Coverage Ratio) изнесува 276,4% и е значително повисока од регулаторниот минимум (100%²⁶), што го потврдува задоволителниот обем на ликвидност со кој располага македонскиот банкарски систем. По одделни банки, стапките на покриеност со ликвидност се движат во интервал од 103,1% до 1077,4% (со медијана од 224,4%), што исто така упатува на прифатливи рамки на ликвидносниот ризик на кој се изложени банките и стабилно управување со ликвидноста од нивна страна.

Графикон бр. 22 Стапка на покриеност со ликвидност, со состојба на 30.6.2024 година во проценти



Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Според валутните карактеристики на ликвидните средства и обврските, во вториот квартал од 2024 година, показателите за девизната ликвидност бележат подобрување, наспроти показателите за денарската ликвидност²⁷, коишто бележат намалување. Ваквите движења на показателите за ликвидноста соодветствуваат со позначителното квартално зголемувањето на девизната (за 3,2%), наспроти минималниот пад на денарската ликвидна актива (за -0,7%). Сепак, показателите за денарската ликвидност и натаму се на повисоко ниво во споредба со показателите за девизната ликвидност, што се должи на повисокото структурно учество на ликвидните средства во денари во вкупните ликвидни средства на банките. Пониското ниво на показателите за девизната ликвидност, во споредба со денарската ликвидност, го нагласува значењето на адекватниот обем на девизните резерви и присуството на Народната банка на девизниот пазар (заради одржување стабилен девизен курс) за покривање на побарувачката на девизни парични средства²⁸.

²⁶ Покрај на збирна основа, банките се должни да утврдуваат и да следат стапка на покриеност со ликвидност според секоја значајна валута за банката (секоја валута чиешто учество во вкупните билансни обврски на банката изнесува најмалку 5%). Притоа, не е пропишано минимално ниво за стапките на покриеност со ликвидност според валутата. На 30 јуни 2024 година, стапките на покриеност со ликвидност за двете значајни валути, евра и денари, изнесуваат 100,3% и 314,1%, соодветно.

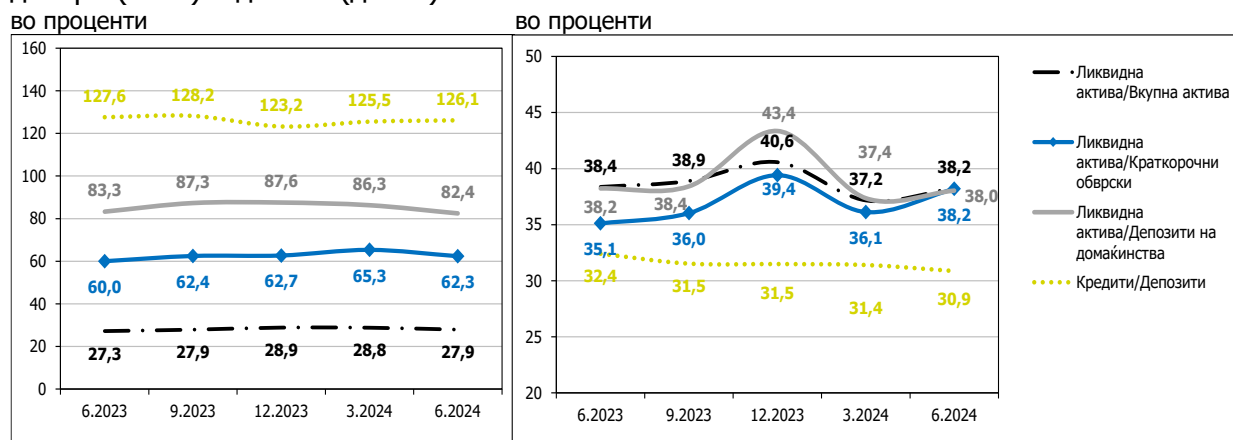
²⁷ Побарувањата и обврските со валутна клаузула се сметаат како денарски, бидејќи нивниот паричен тек е во денари.

²⁸ Европската централна банка (ЕЦБ) ѝ овозможи на Народната банка пристап до девизна ликвидност во евра, со соодветно обезбедување. Овој пристап е овозможен во форма на репо-линија, уште од август 2020 година, во вкупна вредност од 400 милиони евра, а крајниот рок на примена на репо-линијата е продолжуван неколкупати (последно, до 31 јануари 2025 година). Во изминатиот период, и покрај повеќе последователни кризи, не беа користени средства од репо-линијата. Повеќе детали се достапни на следнава врска: https://www.ecb.europa.eu/mopo/implement/liquidity_lines/html/index.en.html.



Извештај за ризиците во банкарскиот систем во вториот квартал од 2024 година

Графикон бр. 23 Показатели за ликвидноста на банкарскиот систем според валутата – денари (лево) и девизи (десно)



Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

3.2. Динамика и состав на ликвидните средства

На крајот од вториот квартал од 2024 година, ликвидните средства²⁹ на ниво на банкарскиот систем изнесуваа **223.213 милиони денари**. При квартален раст на депозитната база (за 1,9%, по вообичаеното сезонско намалување во првиот квартал), ликвидните средства на банкарскиот систем забележаа зголемување од 0,5%, односно за 1.097 милиони денари. Анализирano според одделните финансиски инструменти што ги сочинуваат ликвидните средства, зголемувањето беше најизразено кај паричните средства (готовина и средства на сметките кај Народната банка), коишто се зголемија за 6.654 милиони денари, или за 21,6%³⁰. По нив следи растот на пласманите на банките во државни хартии од вредност, и тоа пласманите во државни обврзници за 2.489 милиони денари, или за 3,8% и пласманите во државни записи за 608 милиони денари, или за 2,7%. Наспроти тоа, пласманите во странски државни хартии од вредност се намалуваат за 746 милиони денари, или за 13,0%. Пласманите на банките во расположливи депозити преку ноќ кај Народната банка се намалија за 7.720 милиони денари, односно за 47,1% (наспроти растот на пласманите на банките во расположливи депозити на седум дена кај Народната банка за 150 милиони денари, или за 0,4%)³¹. Намалување бележат и средствата на банките на кореспондентните сметки и краткорочните депозити пласирани во странски банки (за

²⁹ Ликвидните средства ги опфаќаат: 1) паричните средства и побарувањата од Народната банка, каде што се вклучени ефективните парични средства, паричните средства на сметките на банките во Народната банка, расположливите депозити кај Народната банка и благајничките записи; 2) краткорочните депозити кај странски банки, вклучително и средствата на банките на нивните кореспондентни сметки во странство и 3) сметководствената вредност на пласманите во хартии од вредност издадени од централни влади, т.е. државни хартии од вредност издадени од Република Северна Македонија и издадени од странски држави. За потребите на анализата на ликвидносниот ризик, средствата и обврските во денари со девизна клаузула се сметаат како денарски.

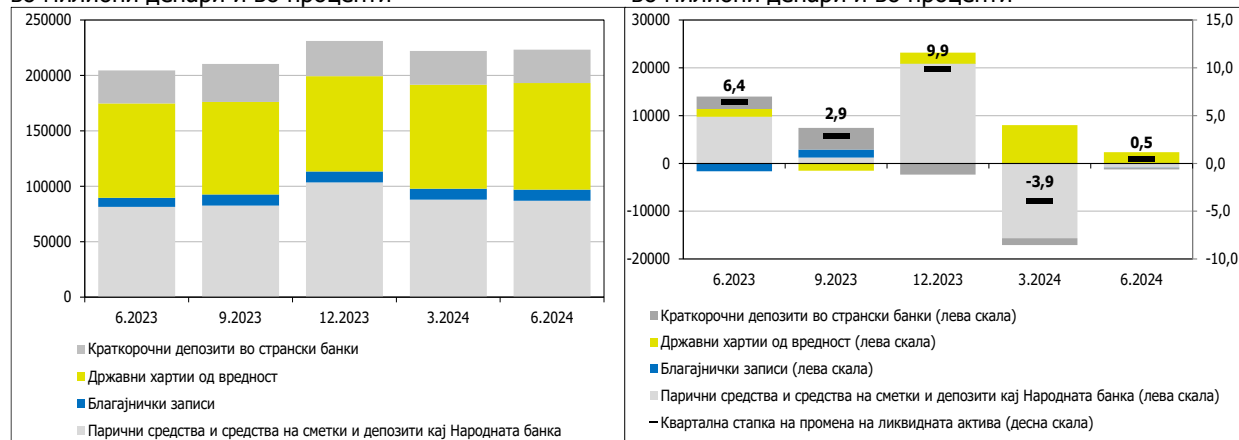
³⁰ Денарските парични средства се зголемија за 4.311 милиони денари (најмногу средствата на денарската сметка на Народната банка, за 3.428 милиони денари), додека девизните парични средства забележаа раст од 2.343 милиони денари (најмногу средствата на девизната сметка во МИПС, за 1.766 милиони денари).

³¹ Во второто тримесечје од 2024 година, Народната банка оцени дека тековната поставеност на монетарната политика е соодветна на условите во економијата и не направи дополнителни промени во нејзината поставеност. Каматните стапки на расположливите депозити преку ноќ и на седум дена се непроменети, односно се задржаа на нивоата од 4,20% и 4,25%, соодветно.



Извештај за ризиците во банкарскиот систем во вториот квартал од 2024 година
331 милион денари, или за 1,1%)³², како и пласманите на банките во благајнички записи
за 8 милиони денари, или за 0,1%³³.

Графикон бр. 24 Ликвидни средства, структура (лево) и промена (десно)
во милиони денари и во проценти



Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

3.3. Рочна структура на договорените приливи и одливи од средствата и обврските на банките

Со состојба на 30.6.2024 година, во рочната структура на приливите и одливите на банките преовладуваат договорените приливи на банките распоредени во временскиот период над една година и договорените одливи на банките распоредени во временскиот период до седум дена. Притоа, најголемата разлика (јаз) помеѓу приливите и одливите на банките се забележува токму во временските периоди до седум дена (негативен јаз) и над една година (позитивен јаз), што произлегува од вклучувањето на обврските по видување и без утврдена рочност во рочниот сегмент до седум дена, и заради побарувањата врз основа на кредити вклучени во рочните сегменти над една година (долгорочните кредити на ниво на банкарскиот систем опфаќаат околу 80% од вкупните кредити на нефинансиските субјекти). Во однос на активата на банкарскиот систем, збирниот јаз до 7 дена и збирниот јаз до 1 година изнесуваат 36,9% и 25,2%, соодветно.

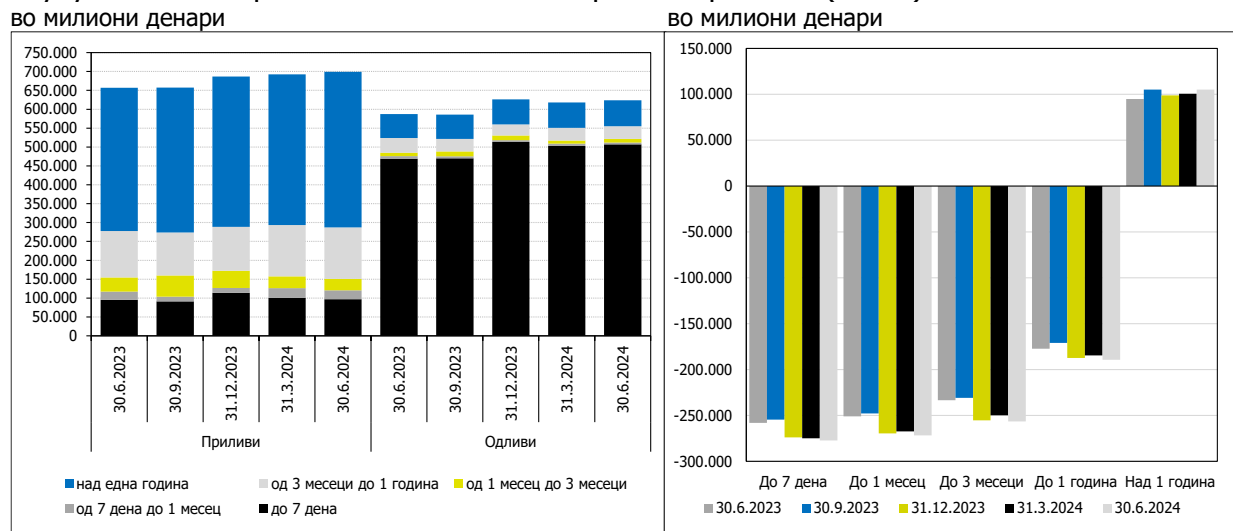
³² Раст на средствата на банките на сметките кај странски банки за 662 милиона денари, или за 9,5%, при пад на краткорочните орочени депозити на банките пласирани во странски банки за 993 милиони денари, или за 4,2%.

³³ Во текот на вториот квартал од 2024 година, Народната банка не направи промени во основната каматна стапка, којашто беше задржана на нивото од 6,3%, соодветно на условите во економијата. Понудениот износ на благајнички записи и натаму изнесува 10.000 милиони денари. И натаму се очекува дека тековното ниво на каматните стапки, заедно со досегашните промени кај задолжителната резерва и преземените макропрudentни мерки ќе придонесат за натамошно забавување на инфлацијата и за задржување на стабилноста на девизниот курс. Воедно, последните промени во инструментот задолжителна резерва коишто се применуваат од јуни 2024 година, ќе придонесат за дополнителна поддршка на тековната поставеност на монетарната политика.



Извештај за ризиците во банкарскиот систем во вториот квартал од 2024 година

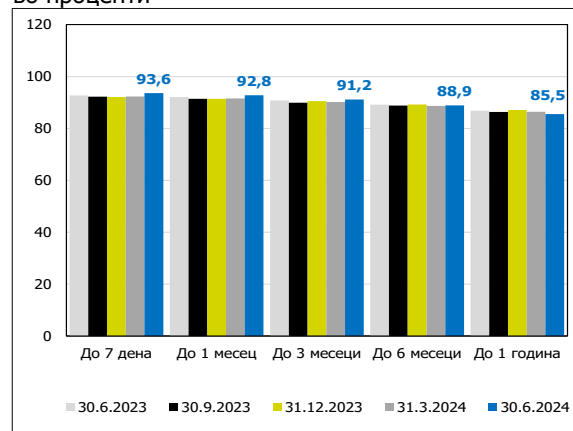
Графикон бр. 25 Рочна структура на приливите и одливите врз основа на билансните средства и обврски (лево) и збирен јаз меѓу договорените приливи и одливи, со вклучување на збирниот износ на неоптоварените средства (десно)



Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 26

Очекувана стабилност на депозитите, според преостанатиот период до достасување во проценти



Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Банките очекуваат задржување на стабилноста на депозитите како главен извор на финансирање на нивните активности. Во согласност со однесувањето на депонентите, банките проценуваат дека најголемиот дел од договорените парични одливи (или 85,5%) врз основа на депозити нема да се остварат од страна на депонентите во следните 12 месеци.

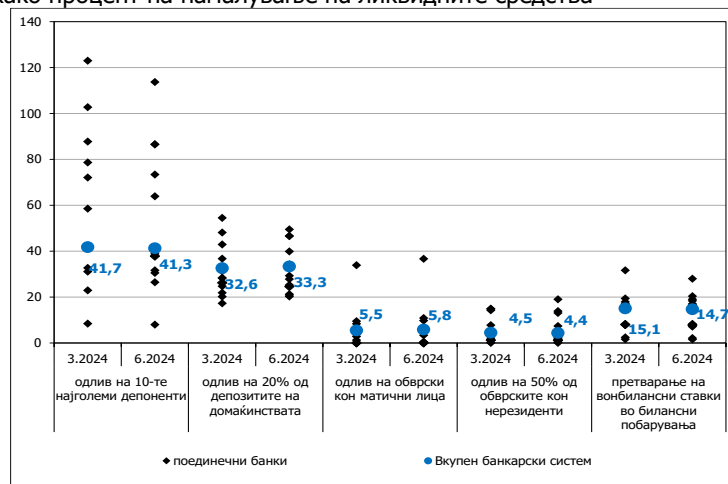


3.4. Стрес-симулации за ликвидносни шокови

На 30.6.2024 година, резултатите од спроведените стрес-симулации за ликвидносни шокови покажуваат солиден капацитет на банкарскиот систем, којшто располага со доволно ликвидни средства за да им одговори соодветно на симулираните парични одливи. Отпорноста на македонскиот банкарски систем на ликвидносни шокови се потврдува преку резултатите од сите поединечни симулации на ликвидносни шокови, а речиси целосно искористување (или 99,5%, на 30.6.2024 година) на ликвидните средства би настанало само при значително екстремната симулација на ликвидносен шок, којшто опфаќа комбинирани одливи³⁴ на средства од банките врз повеќе основи. Со оглед на екстремноста на претпоставката, за потребите на оваа симулација,

Графикон бр. 27 Придонес на одделните шокови во намалувањето на ликвидните средства при симулацијата за комбиниран ликвидносен шок

како процент на намалување на ликвидните средства



Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

вообичаениот опфат на ликвидните средства се проширува и со други финансиски инструменти³⁵ во сопственост на банките, за кои се цени дека банките брзо и лесно ќе ги наплатат или ќе ги претворат во парични средства при недостаток на ликвидни средства.

При примената на поединечните симулации на ликвидносни шокови, високото ниво на ликвидни средства со кое располагаат македонските банки овозможува намирување на сите претпоставени, поединечни, екстремни

³⁴ При симулацијата се претпоставува одлив на: депозитите на десетте најголеми депоненти, 20% од депозитите на домаќинствата, обврските кон матичните субјекти (обврските врз основа на субординирани инструменти и хибридни капитални инструменти се исклучени од симулацијата бидејќи, во согласност со регулативата за пресметка на адекватноста на капиталот, нивната исплата е регулирана), 50% од обврските кон нерезидентите (со исклучок на обврските кон нерезидентните матични лица на банките, коишто се веќе опфатени со една од претходните симулации) и конверзија на определени вонбилансни обврски на банките (непокриени акредитиви, неотповикливи кредитни линии и неискористени лимити врз основа на кредитни картички и одобрени пречекорувања на трансакциските сметки) во билансни побарувања. При симулациите за ликвидносни шокови е исклучена „Развојната банка на Северна Македонија“ АД Скопје.

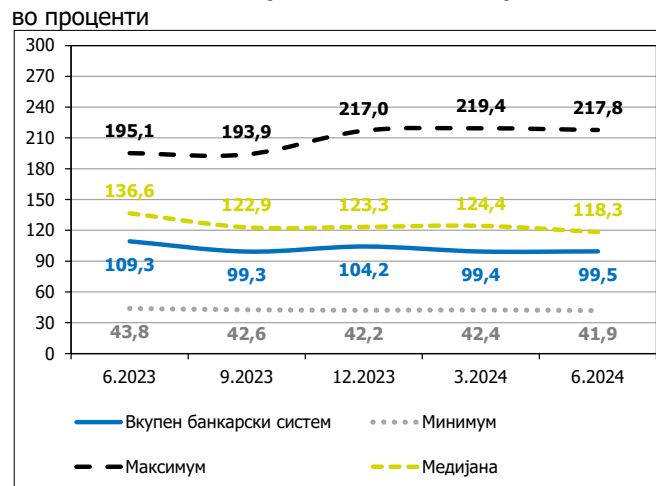
³⁵ Покрај финансиските инструменти што ги сочинуваат ликвидните средства, се додаваат и следниве финансиски инструменти: средствата во резервниот гарантен фонд кај КИБС, долгорочните депозити во странски банки, инструментите на пазарот на пари издадени од странски недржавни издавачи, кредитите со договорна преостаната рочност до 30 дена, како и ефектот од намалувањето на задолжителната резерва за девизните обврски на банките којашто е издвоена во девизи заради симулираниот одлив на девизните депозити на домаќинствата.



Извештај за ризиците во банкарскиот систем во вториот квартал од 2024 година

ЛИКВИДНОСНИ ОДЛИВИ. Најголемо намалување на ликвидните средства се случува при симулацијата на одлив на депозитите на десетте најголеми депоненти, а значењето на оваа симулација за одделните банки е различно, со оглед на разликите во степенот на концентрацијата на депозитите. Спротивно на тоа, кај симулацијата на остварувањето на репутациониот ризик и губењето на довербата на населението во банките претставена преку одлив на 20% од депозитите на домаќинствата има поголема сличност во резултатите за одделните банки, со што се потврдува важноста на довербата на јавноста во банкарскиот систем. При претпоставеното претворање на определени вонбилансни обврски на банките во билансни побарувања³⁶, банките би потрошиле околу 15% од своите ликвидни средства. Малото учество на обврските кон нерезидентите, како и кон матичните лица во структурата на вкупните извори на финансирање на банките предизвикува скромно влијание на шоките поврзани со нив врз вкупниот резултат од оваа симулација.

Графикон бр. 28 Намалување на ликвидните средства по симулацијата за комбинирани ликвидносни шокови (по сите шокови)



Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

³⁶ Се претпоставува одлив на средства како резултат на претворање определени вонбилансни обврски на банките (непокриени акредитиви, неотповикливи кредитни линии и неискористените лимити врз основа на кредитни картички и одобрени пречекорувања на трансакциските сметки) во билансни побарувања.

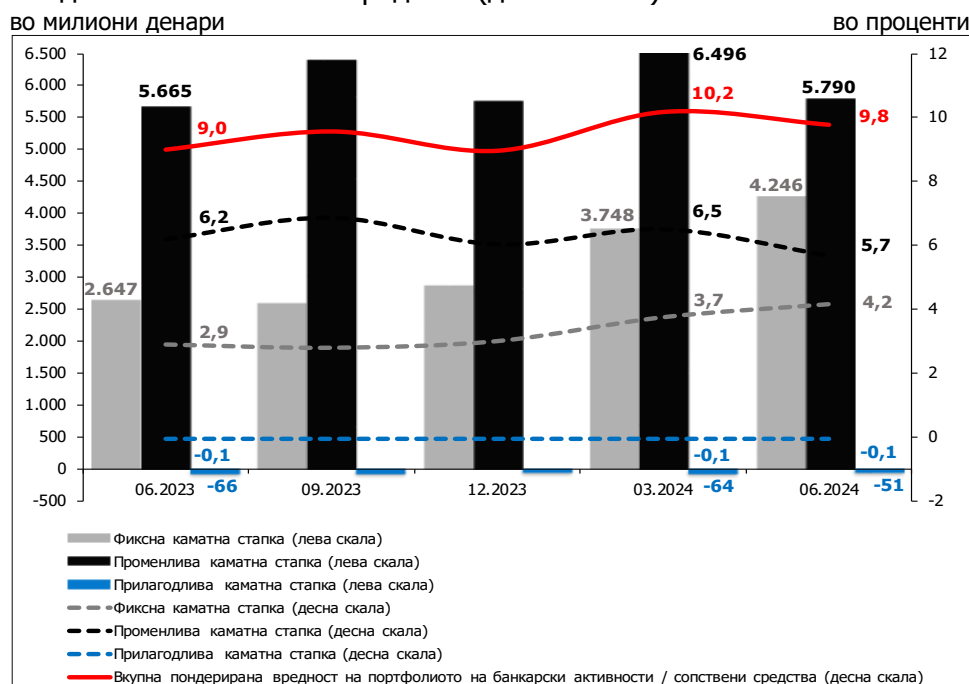


4. Ризик од промена на каматните стапки

Во вториот квартал од 2024 година, изложеноста на банкарскиот систем на ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности³⁷ бележи намалување, видливо преку намалената пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности³⁸. Изложеноста на индиректниот каматен ризик, мерена преку учеството на кредитите со прилагодлива или променлива каматна стапка во вкупните кредити и натаму е голема, иако бележи мало намалување.

Графикон бр. 29

Вкупна пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности*, износ (лева скала) и во однос на сопствените средства (десна скала)



Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности ја означува потенцијалната загуба на економската вредност на ова портфолио, при претпоставен неповолен каматен шок од ± 2 процентни поена.

³⁷ Во согласност со регулативата, изложеноста на банките на ризикот од промена на каматните стапки којшто произлегува од банкарските активности се следи преку нето-износот на каматочувствителните средства и обврски (главно кредити и депозити), на кои е применет неповолен каматен шок за раст на каматните стапки за 2 процентни поена, распоредени во временски зони според периодот во кој ќе се случи промената на каматните стапки. Притоа, средствата и обврските со фиксни каматни стапки се распоредуваат според периодот на достасување, со променливи каматни стапки според периодот на преоцена на висината на каматната стапка и со прилагодливи каматни стапки според веројатноста и зачестеноста на промената на каматните стапки. Кредитите со анuitетска отплата коишто се со комбинирана каматна стапка (одреден период фиксна, а по тој период променлива каматна стапка), се распоредуваат во временските зони според фактичкото достасување на анuitетите во периодот на важење на фиксната каматна стапка (за износот којшто фактички достасува во тој период), а преостанатиот износ на кој во иднина ќе започне да се применува променливата каматна стапка се прикажува во соодветните идни временски зони според периодот на преоцена на висината на променливата каматна стапка. Вака утврдениот нето-износ на каматочувствителните средства и обврски се нарекува пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности.

³⁸ Ова намалување најмногу произлегува од преместувањето на значителен дел од кредитите со променлива каматна стапка од временска зона со подолг кон временска зона со пократок период до следната преоцена на каматните стапки.

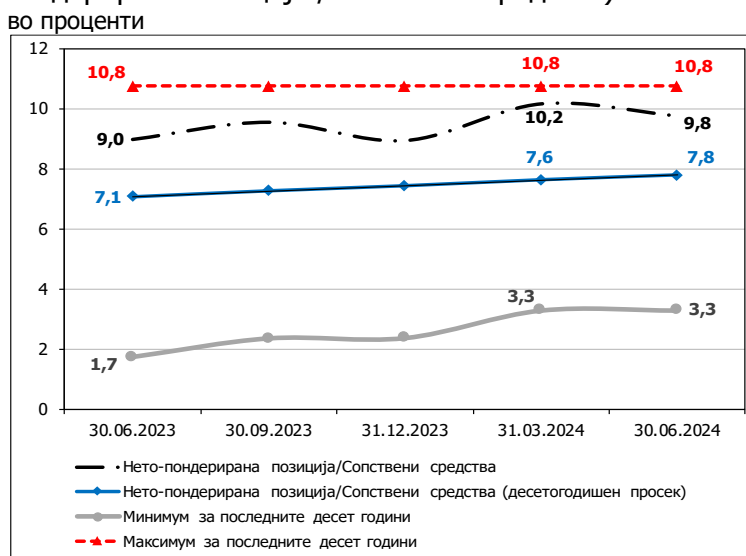


Извештај за ризиците во банкарскиот систем во вториот квартал од 2024 година

Вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности³⁹ забележа квартално намалување од 195 милиони денари, или за 1,9%, што при раст на сопствените средства (за 2,1%) услови умерено намалување на регулаторната мерка за изложеноста на директниот каматен ризик во портфолиото на банкарски активности (сооднос меѓу нето пондерираната вредност на портфолиото на банкарски активности и сопствените средства) за 0,4 процентни поени, до нивото од 9,8%. По одделна банка, овој сооднос се движи во интервал од 1,6% до 14% и е под пропишаниот праг од 20%⁴⁰.

Графикон бр. 30

Показател за изложеноста на ризикот од промена на каматните стапки од банкарските активности (нето пондерирана позиција / сопствени средства)



Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Според типот на каматната стапка, кварталниот пад на пондерираната вредност (нето) на портфолиото на банкарски активности во целост произлегува од банкарските активности со променлива каматна стапка. Така, пондерираната вредност на портфолиото со променлива каматна стапка се намали за 706 милиони денари или 10,9%, главно поради преместувањето на поголем дел од пласманите во кредити со променлива каматна стапка (во износ од 152.028 милиони денари), од временската зона со период до следната преоцена на каматните стапки меѓу три и шест месеци кон временската зона каде што овој период изнесува до еден месец. Наспроти тоа, пондерираната вредност на портфолиото со фиксна каматна стапка бележи зголемување од 498 милиони денари, или 13,3%, најмногу поради зголемувањето на позитивниот јаз меѓу средствата и обврските со овој тип каматна стапка во временската зона меѓу 3 и 4 години, каде што пласманите во хартии од вредност забележаа раст, а недепозитните обврски (врз основа на субординирани, хибридни капитални инструменти и кредити) се намалија. Мало

³⁹ За објаснување на поимот „пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности“, види ја претходната фуснота.

⁴⁰ Според регулативата, во случај кога односот помеѓу вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности и сопствените средства на банката надминува 20%, банката е должна да предложи мерки за намалување на овој однос, а Народната банка може да ѝ наложи и издвојување соодветен износ на капитал за покривање на ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности.

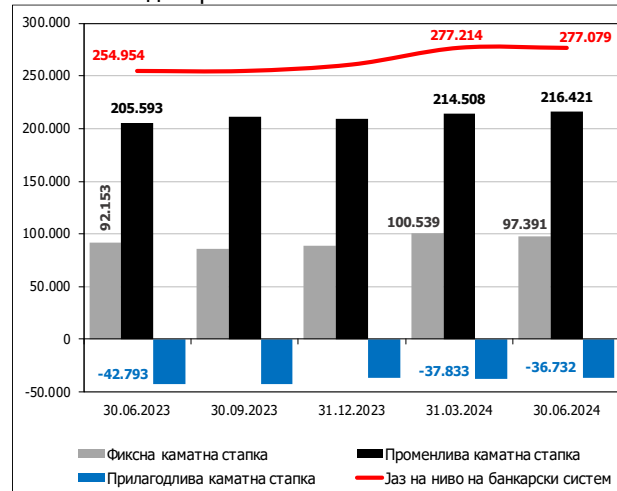


Извештај за ризиците во банкарскиот систем во вториот квартал од 2024 година зголемување (од 13 милиони денари) бележи и пондерираната вредност (нето) на портфолиото со прилагодлива каматна стапка.

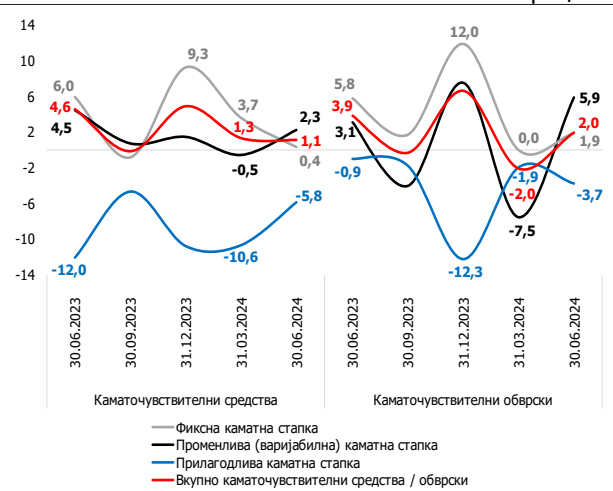
Графикон бр. 31

Каматочувствителни средства и обврски според типот на каматната стапка, јаз (лево) и квартална промена (десно)

во милиони денари



во проценти

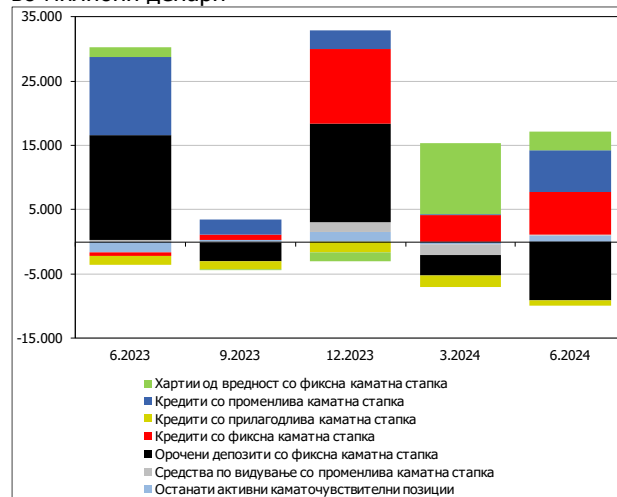


Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

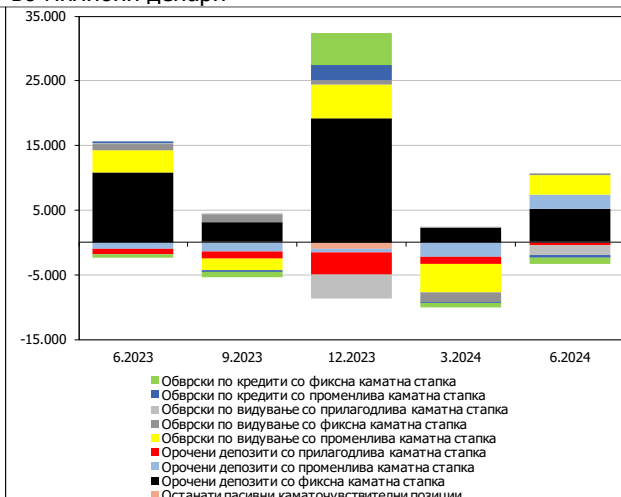
Графикон бр. 32

Квартални промени на каматочувствителните средства (лево) и обврски (десно), според типот на инструментот и типот на каматната стапка

во милиони денари



во милиони денари



Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Непондерираниот јаз меѓу каматочувствителните средства и обврски (односно нето-износот на каматочувствителните средства и обврски без да се примени пропишаниот каматен шок од 2 процентни поена) забележа минимален квартален пад од 0,05%, или за 134 милиони денари. Притоа, позитивниот јаз меѓу позициите со фиксна каматна стапка се стесни за 3,1% или за 3.148 милиони денари (најмногу заради намалувањето на пласманите во депозитите на Народната банка, при

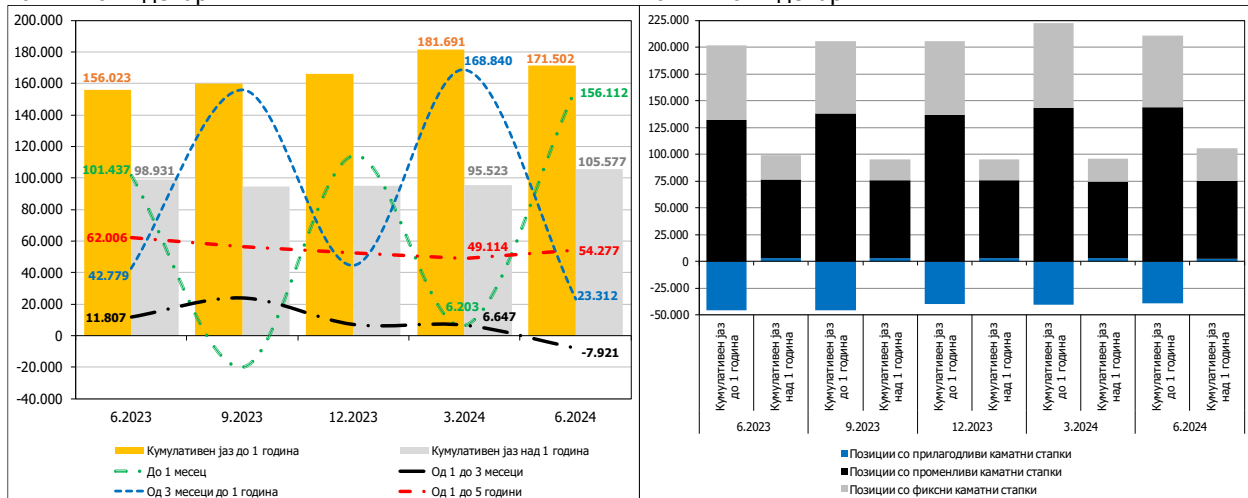


Извештај за ризиците во банкарскиот систем во вториот квартал од 2024 година

истовремен раст на обврските врз основа на орочени депозити со овој тип каматни стапки), а позитивниот јаз на позициите со променлива каматна стапка се прошири за 1.913 милиони денари, или за 0,9% (најмногу заради посилниот раст на пласманите во кредити со променливи каматни стапки во споредба со зголемувањето на обврските врз основа на депозити со овој тип каматни стапки). Негативниот јаз меѓу средствата и обврските со прилагодлива каматна стапка се стесни за 1.100 милиони денари, или за 2,9%, што произлегува од посилниот пад на обврските врз основа на депозити со прилагодливи каматни стапки во споредба со натамошното намалување на кредитите со овој тип каматни стапки. Анализирано според временскиот период до следната преоцена на висината на каматните стапки, покрај споменатото преместување на поголем дел од кредитите со променлива каматна стапка од временската зона меѓу три и шест месеци кон временската зона до еден месец, што предизвика соодветни промени во овие временски зони. Позначително стеснување на јазот се забележува и во временската зона меѓу еден и три месеци (за 14.569 милиони денари), што исто така е последица на движењата кај кредитите со променлива каматна стапка.

Графикон бр. 33

Јаз меѓу активните и пасивните позиции, според периодот до следната преоцена на каматните стапки (лево) и структура на јазот според типот на каматната стапка (десно) во милиони денари



Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

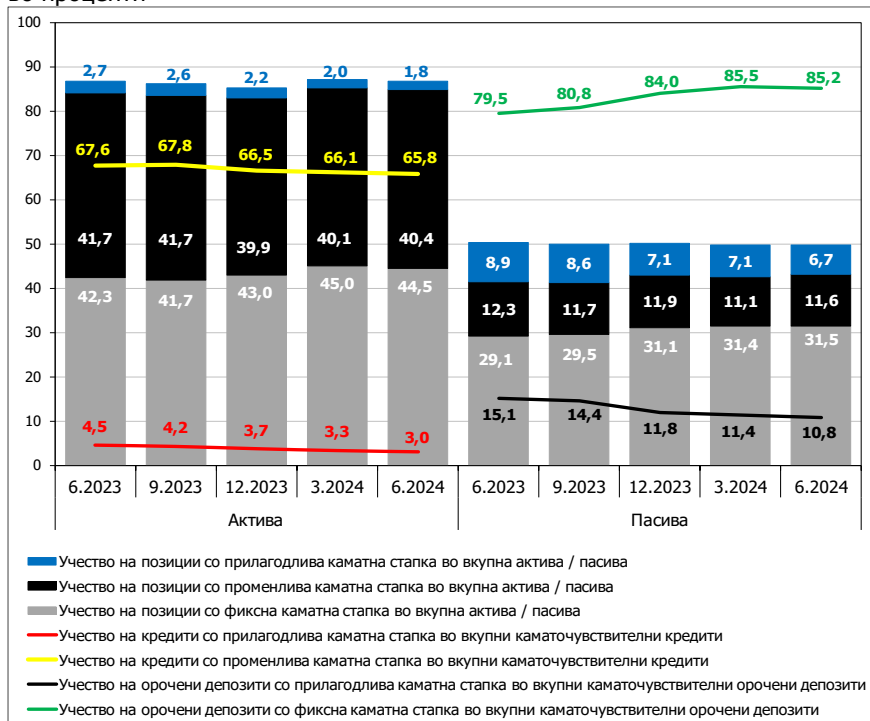
Индиректната изложеност на ризикот од зголемување на каматните стапки, којашто произлегува од присуството на кредитите со прилагодливи и променливи каматни стапки, и натаму е значителна. На 30.6.2024 година, збирното учество на овие кредити во вкупните кредити изнесува 68,8%, што претставува намалување за 0,6 процентни поени во споредба со 31.03.2024 година. Притоа, 65,8% од вкупните кредити имаат променлива каматна стапка, додека 3% се со прилагодлива каматна стапка. Треба да се има предвид дека во согласност со регулативата, во извештаите за ризикот од промена на каматните стапки, износот на сите позиции (вклучително и кредитите) кај кои е предвидена примена на различен вид каматна стапка во различни временски периоди до рокот на достасување, се распоредува во зависност од видот на каматната стапка што ќе се применува во соодветниот временски период. Така, на 30.6.2024 година, 17,5% од вкупните кредити, за потребите на овие извештаи се прикажани како кредити со променлива каматна



Извештај за ризиците во банкарскиот систем во вториот квартал од 2024 година
стапка, во соодветната идна временска зона во која е предвидено да се започне со примена на променлива каматна стапка, иако на нив засега се применува фиксна каматна стапка⁴¹.

Графикон бр. 34

Структура на активата и пасивата, според типот на каматна стапка
во проценти



Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Повеќе детали околу структурата на каматочувствителните позиции на банките се дадени во анексите кон овој извештај.

5. Ризик од несолвентност

Показателите за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем се задржаа на високо и стабилно ниво во вториот квартал од 2024 година. Стапката на адекватност на капиталот се зголеми за 0,1 процентен поен, до нивото од 19%, што е највисока вредност во последните седумнаесет години. Овој раст е резултат на поизразениот квартален раст на сопствените средства, во однос на растот на активата пондерирана според ризиците. Растот на сопствените средства во второто тримесечје најмногу се должи на распределбата на добивката од минатата година, додека растот на активата пондерирана според ризиците произлегува од зголемената активa пондерирана

⁴¹ Или со други зборови, на 30.6.2024 година, за 48,3% од износот на кредитите се применува каматна стапка којашто може да се промени (прилагодлива и променлива), а за преостанатите 17,5% (до прикажаните 65,8% на 30.6.2024 година) засега се применува фиксна каматна стапка, којашто во текот на животниот век на кредитите (најчесто по неколку години) ќе биде заменета со променлива или прилагодлива каматна стапка.



според кредитниот ризик. Анализирано според намената, во вториот квартал од 2024 година, најголемиот дел од растот на сопствените средства остана слободен, додека еден дел се искористи за исполнување на одделните капитални барања, и тоа најмногу за покривање на кредитниот ризик и капиталниот додаток утврден со супервизорската оцена. Така, на 30.6.2024 година, 11,4% од вкупните сопствени средства остануваат слободни и заедно со заштитните слоеви на капиталот зафаќаат околу 37% од вкупните сопствени средства на банкарскиот систем и можат да се искористат за справување со предизвици од различна природа и интензитет. Слични се и резултатите од спроведеното стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на симулираниот шок со исклучително екстремни претпоставки коишто покажуваат зголемена отпорност на банкарскиот систем во споредба со претходниот квартал. Ова е особено значајно земајќи го предвид окружувањето коешто и натаму е неизвесно. Во такви околности, солвентноста на банкарскиот систем којашто е на задоволително ниво значително ги ублажува потенцијалните негативни ефекти од евентуалното остварување на ризиците од каква било природа.

Сè поголемата капитализираност е поддржана и од макропрудентните мерки на Народната банка, со кои се придонесува за зајакнување на отпорноста на банкарскиот систем, како една од посредните цели на макропрудентната политика. Со градењето на заштитните слоеви на капиталот и јакнењето на солвентноста на банкарскиот систем се подобрува подготвеноста на банките за справување со ризиците и апсорбирање на евентуалните загуби, без да им се загрози стабилноста и способноста за кредитирање на приватниот сектор. Со макропрудентните мерки насочени кон физичките лица кредитокорисници од банките, се придонесува за отпорност и на корисниците на банкарските услуги, преку одржување претпазливо ниво на нивната задолженост и соодветен капацитет за намирување на обврските, што исто така придонесува кон остварувањето на целта на макропрудентната политика за отпорен банкарски систем. Посредните цели на оваа политика овозможуваат остварување на нејзината основна цел – одржување на финансиската стабилност.

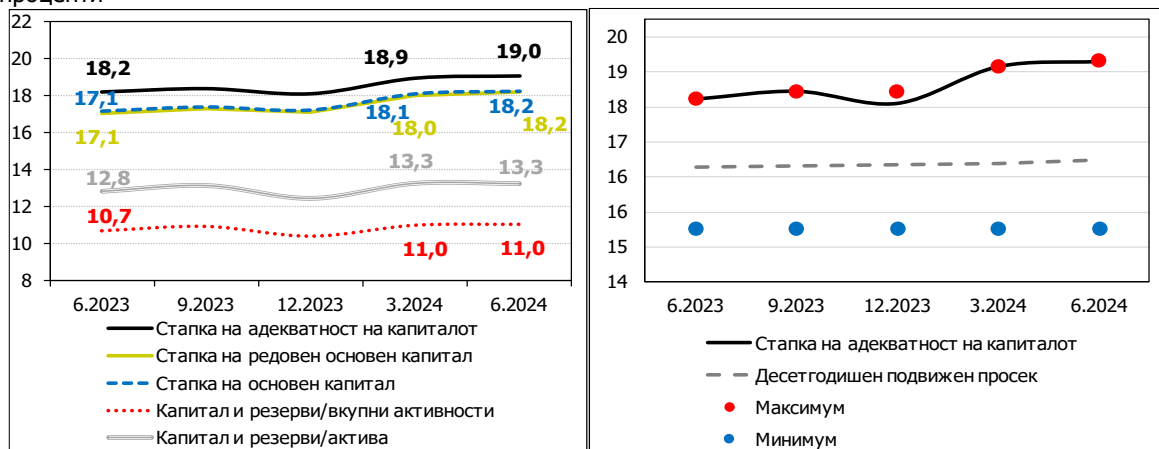
5.1. Солвентност и капитализираност на банкарскиот систем

Показателите за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем се задржаа на високо и стабилно ниво во вториот квартал од 2024 година. На квартална основа, стапката на адекватност на капиталот се зголеми за 0,1 процентен поен, на нивото од 19%, што претставува максимална вредност забележана во изминатите седумнаесет години.



Извештај за ризиците во банкарскиот систем во вториот квартал од 2024 година

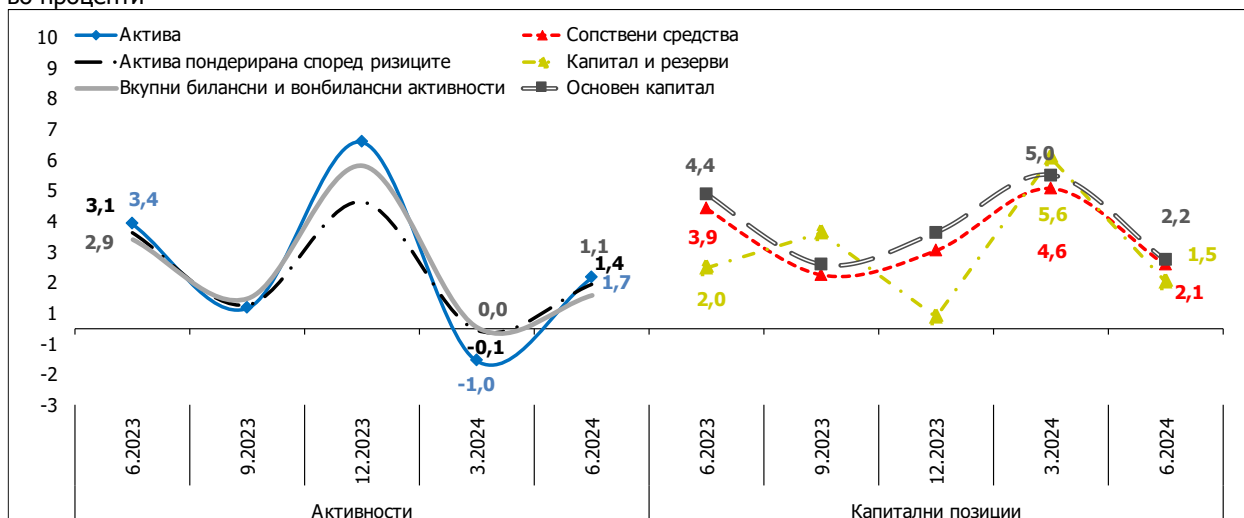
Графикон бр. 35 Показатели за солвентноста и капитализираноста (лево) и движење на стапката на адекватност на капиталот (десно) во проценти



Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 36

Квартални стапки на промена на компонентите на показателите за солвентноста во проценти



Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Стапките на редовен основен и на основен капитал се изедначија на нивото од 18,2%. На исто ниво како и минатиот квартал се задржаа учествата на капиталот и резервите во вкупната актива и во вкупните билансни и вонбилансни активности на банките. Капиталните позиции на банките остварија главно повисоки стапки на раст во споредба со стапките на раст на нивните активности.

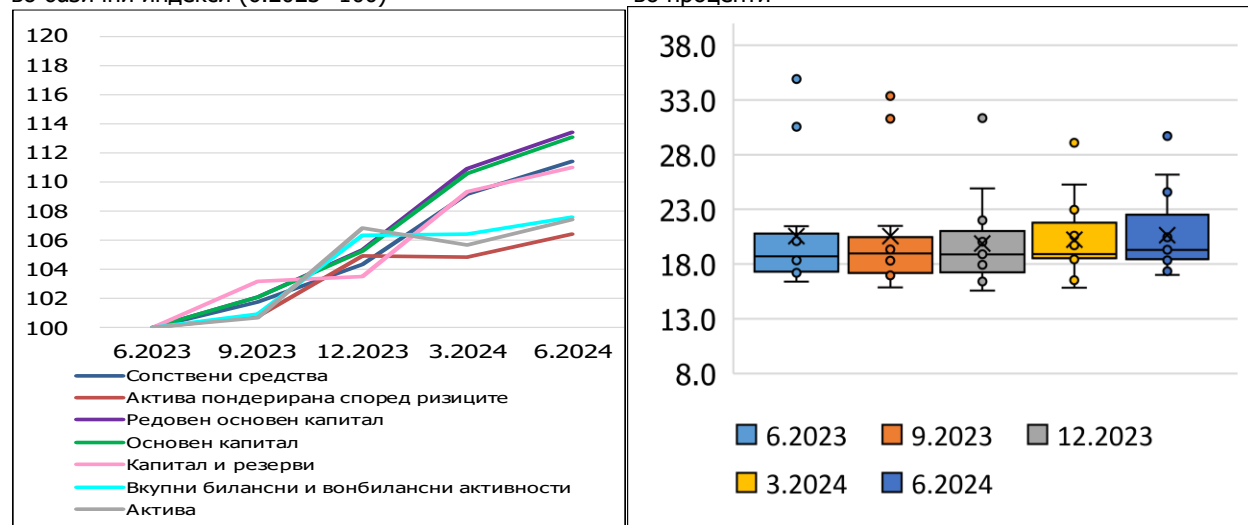


Графикон бр. 37

Трендови кај броителот и именителот на показателите за солвентност (лево) и мерки на дисперзија на стапката на адекватност на ниво на банкарскиот систем (десно)

во базични индекси (6.2023=100)

во проценти



Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка за десниот графикон: Просечната вредност е обележана со X, додека медијалната вредност е обележана со средната хоризонтална линија во рамките на столбот. Столбот ја означува интерквартилната разлика, односно укажува каде се наоѓаат стапките на адекватност на капиталот кај половината од банките во системот. Точките ги обележуваат стапките на адекватност на капиталот на одделните банки.

Расчленувањето на показателите за солвентноста на банкарскиот систем упатува на заклучокот дека нагорното движење на показателите за солвентноста главно произлегува од изразениот раст на најквалитетниот слој од сопствените средства, редовниот основен капитал. Во изминатите два квартала се забележува поизразен нагорен тренд на движење кај капиталните позиции, особено кај редовниот основен капитал чијшто раст речиси се изедначува со растот на основниот капитал. Од друга страна, поблаг е растот на активата, вкупните билансни и вонбилансни активности, како и активата пондерирана според ризиците и сето ова заедно придонесува за зајакнување на солвентноста на банкарскиот систем. **Дисперзијата на стапката на адекватност во рамките на банкарскиот систем упатува на нагорен тренд.** Просечната и медијалната вредност на стапката на адекватност се на повисоко ниво во однос на претходниот квартал. Стапката на адекватност на капиталот, на 30.6.2024 година, кај сите банки е повисока од 17%, што е највисоко ниво во изминатите пет квартала.

5.2. Квалитет на сопствените средства на банкарскиот систем

Банкарскиот систем располага со квалитетни капитални позиции, коишто му овозможуваат задоволителна отпорност на потенцијални стресни ситуации. На крајот на вториот квартал од 2024 година, најквалитетниот слој од сопствените средства на банкарскиот систем (редовниот основен капитал) преовладува во вкупните сопствени средства со учество од 95,5% (95,3% на 31.03.2024), а на додатниот основен капитал и дополнителниот капитал отпаѓаат 0,2% и 4,3% од сопствените средства на банкарскиот систем (0,2% и 4,5% на 31.3.2024 година, соодветно).

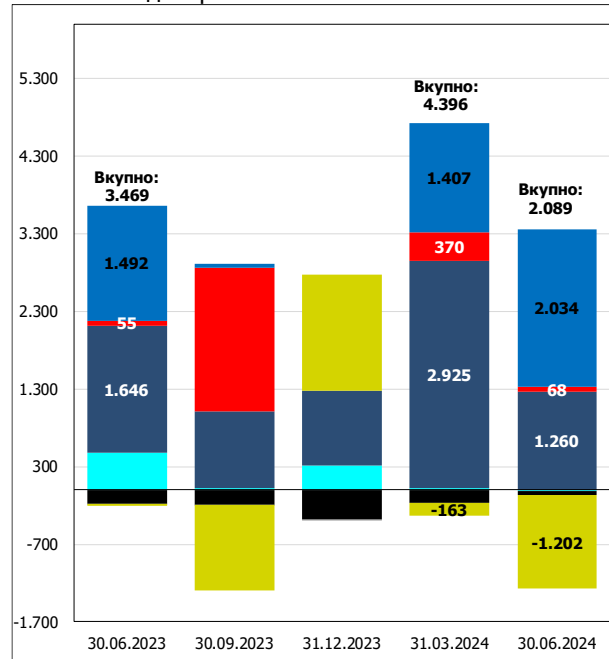


Извештај за ризиците во банкарскиот систем во вториот квартал од 2024 година

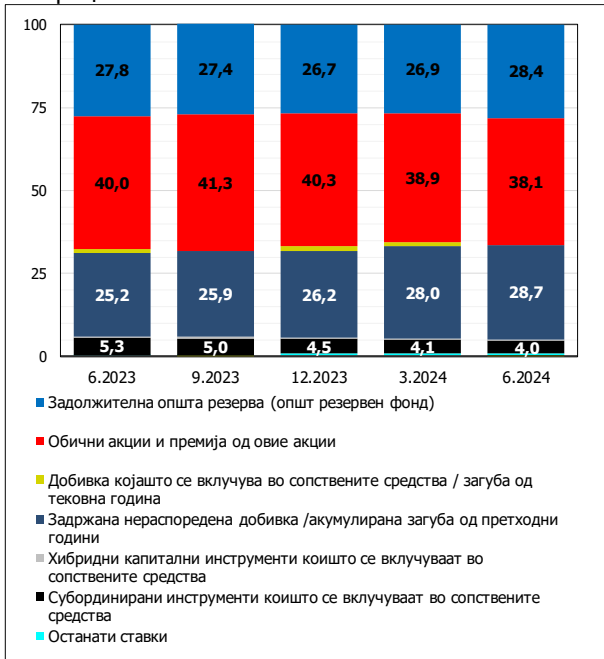
Графикон бр. 38

Структура на кварталните промени на сопствените средства (лево) и структура на сопствените средства (десно)

во милиони денари



во проценти



Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во вториот квартал од 2024 година, сопствените средства на банкарскиот систем забележаа раст од 2.089 милиони денари, или за 2,1% главно како резултат на распределбата на добивката од минатата година. Притоа, растот речиси во целост се должи на распределувањето на дел од добивката (остварена во 2023 година) во зголемување на задолжителната општа резерва (2.034 милиони денари). Извесен раст бележи и задржаната нераспоредена добивка, што произлегува од пренесувањето на добивката од тековната (2023) година кај една голема банка. Скромен позитивен придонес имаше и исплатата на дивиденда преку емисија на обични акции (68 милиони денари) од страна на една мала банка⁴². Повеќе детали во врска со нивото на сопствените средства по групи банки се прикажани во анексите кон овој извештај.

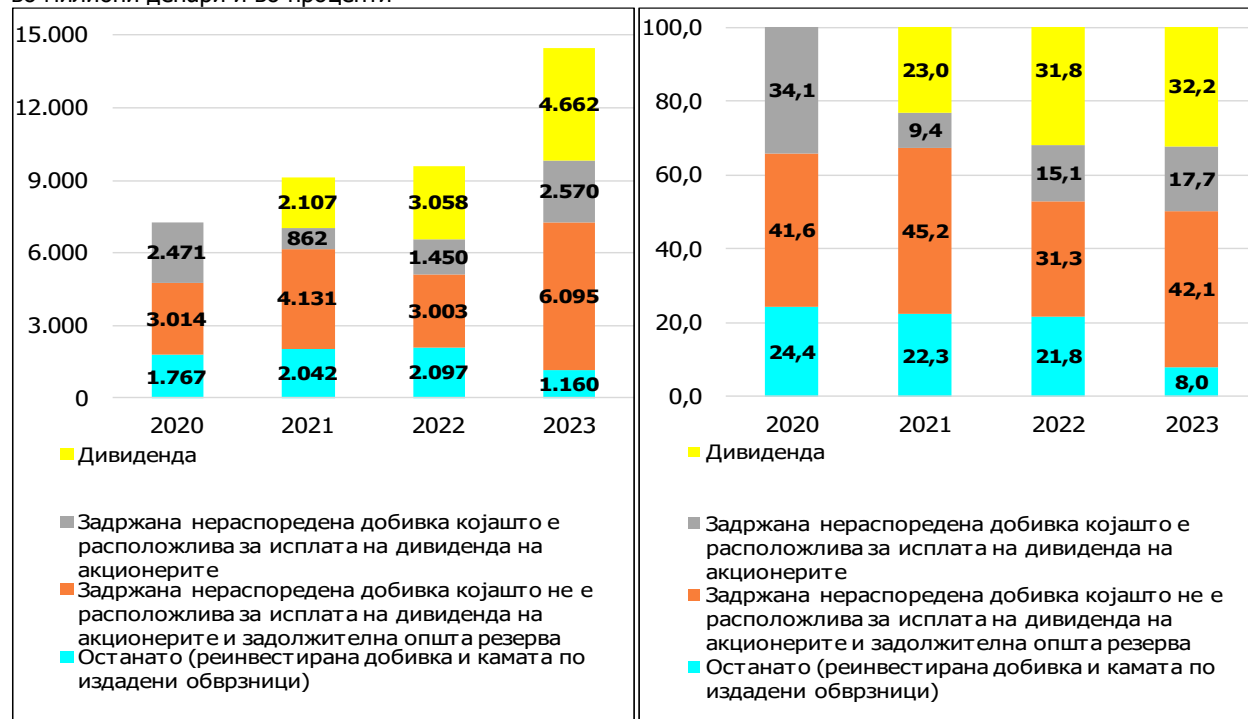
Дванаесет од тринаесет банки во системот ја завршија 2023 година со добивка, при што само пет банки предвидоа исплата на дивиденда (две големи, една средна и две мали банки). Од добивката на банките остварена во 2023 година, 32,2% се наменети за исплата на дивиденда во 2024 година (износ којшто е повисок за 50,2%, или 1.536 милиони денари⁴³ во споредба со минатата година). Сепак, износот којшто банките го распределе во капитални позиции го надминува износот на исплатена дивиденда и изнесува 6.095 милиони денари, што е двојно повеќе во споредба со минатата година. Ова претставува потврда дека високата профитабилност на банките во голем дел е искористена за зајакнување на нивната капитална сила и воедно на нивната отпорност.

⁴² Повеќе детали на страница 8 од следнава [врска](#).

⁴³ Од овој износ е исклучена исплатената дивиденда во акции од страна на една мала банка.



Графикон бр. 39 Распределба на добивката на банките од 2023 година изразена во износи (лево) и изразена во процентуални учества (десно)
во милиони денари и во проценти



Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Анализирано според намената на сопствените средства, најголемиот дел од растот на сопствените средства остана слободен, а еден дел се искористи за покривање на одделните капитални барања, и тоа најмногу за покривање на кредитниот ризик и капиталниот додаток утврден со супервизорската оцена. Капиталните барања за покривање на кредитниот ризик се зголемија за 503 милиони денари (или за 1,3%), што најмногу произлегува од растот на портфолиото на мали кредити и побарувањата покриени со деловни објекти, односно активностите на банките што се вклучуваат со пондер на ризичност од 75% и 100%, соодветно. Зголемување од 110 милиони денари, или 14,5% имаше кај капиталните барања за покривање на валутниот ризик, поради зголемената отворена девизна позиција⁴⁴, додека капиталните барања за оперативен ризик и останатите ризици се речиси непроменети. Износот на капиталниот додаток утврден со супервизорската оцена забележа квартално зголемување од 339 милиони денари, или за 1,6%. Вкупниот износ на заштитните слоеви на капиталот⁴⁵ се зголеми за 381 милион денари, или 1,5% на квартално ниво. Растот на износот на заштитни

⁴⁴ Повеќе детали во делот со наслов „Валутен ризик“.

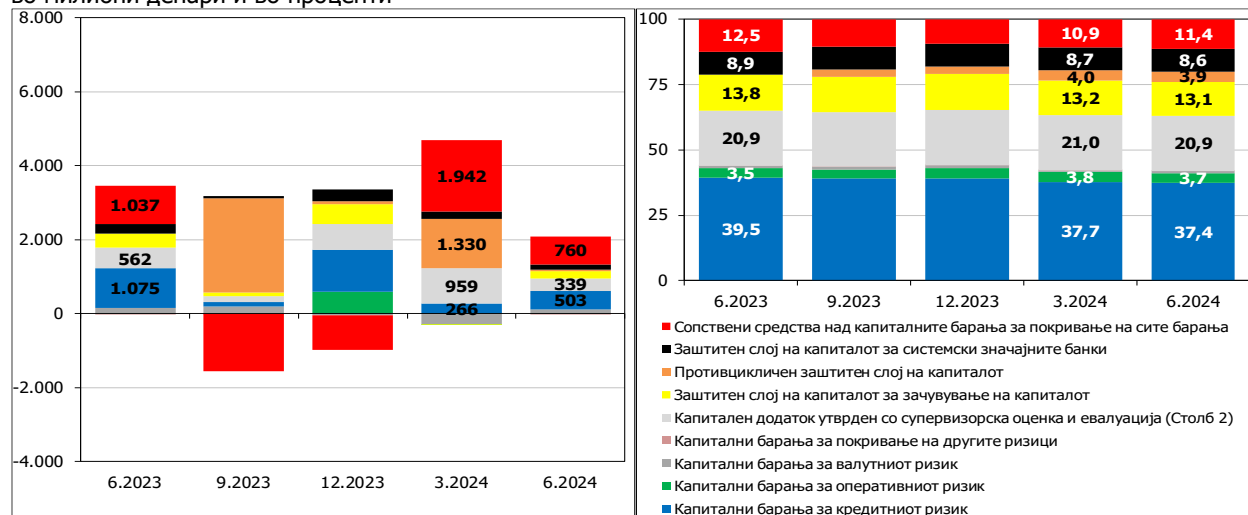
⁴⁵ Од четирите заштитни слоеви на капиталот предвидени со Законот за банките, во вториот квартал од 2024 година, сите банки имаа обврска да го исполнуваат заштитниот слој за зачувување на капиталот и противцикличниот заштитен слој на капиталот, а седумте системски значајни банки и заштитниот слој за системски значајни банки (повеќе на следнава [врска](#)). Во јули 2024 година беше донесена одлука за висината на стапката на противцикличниот заштитен слој на капиталот за изложености во Република Северна Македонија и за изложености кон други земји во третото тримесечје од 2025 година. Притоа, беше утврдена стапка од 1,5% којашто ќе се применува од 1 до 31 јули 2025 година и стапка од 1,75% со примена од 1 август до 30 септември 2025 година. Повеќе детали во врска со противцикличниот заштитен слој на капиталот се достапни на следнава [врска](#).



Извештај за ризиците во банкарскиот систем во вториот квартал од 2024 година

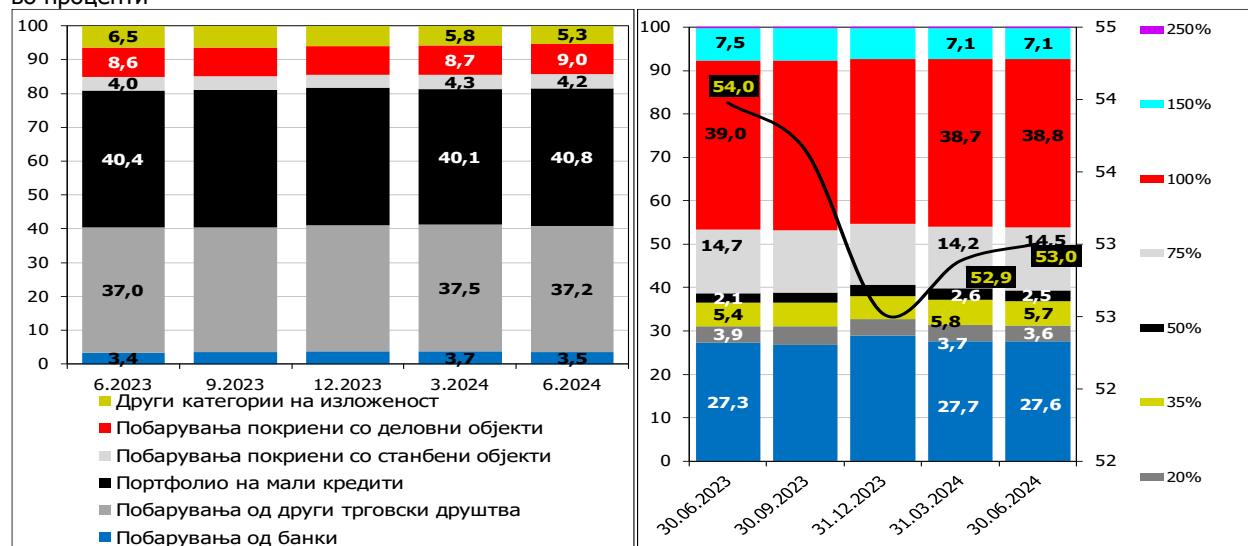
слоеви на капиталот во поголема мера (191 милион денари), произлезе од заштитниот слој на капиталот за зачувување на капиталот. Најголемиот дел од зголемувањето на сопствените средства и натаму е слободен над минималните потребни регулаторни и супервизорски барања, така што слободните сопствени средства се зголемија за 760 милиони денари, или 7%, зголемувајќи го своето учество во вкупните сопствени средства на 11,4% (10,9% на 31.03.2024).

Графикон бр. 40 Структура на кварталните промени (лево) и на состојбата (десно) на сопствените средства, според потребата за покривање на одделните ризици и за одржување на потребните заштитни слоеви на капиталот во милиони денари и во проценти



Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 41 Структура на капиталните барања за покривање на кредитниот ризик, според категории на изложеност (лево) и на вкупната билансна и вонбилансна изложеност, според пондерите на ризичност (десно) во проценти



Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: Просечниот пондер на ризичност е пресметан како сооднос меѓу активата пондерирани според кредитниот ризик и вкупната билансна и вонбилансна изложеност на банкарскиот систем.



Просечниот пондер на ризичност на активностите на банкарскиот систем забележа незначителен раст. Така, повисокиот квартален раст на активата пондерирана според кредитниот ризик од 1,3% (6.289 милиони денари), во споредба со растот од 1,1% на вкупната билансна и вонбилансна изложеност на банкарскиот систем доведе до незначителен раст (за 0,1 п.п.) на просечниот пондер на ризичност, до нивото од 53%. Ваквите движења во голема мера се должат на помалиот квартален раст на активностите на банките коишто се вклучуваат со пондер на ризичност од 0% (за 1.997 милиони денари), во споредба со растот на побарувањата со пондер на ризичност од 100% и 75% (за вкупни 8.736 милиони денари). Повеќе детали за капиталните барања за покривање на ризиците и стапката на адекватноста на капиталот по одделни групи банки се прикажани во анексите кон овој извештај.

5.3. Стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на хипотетички шокови

Банкарскиот систем покажува задоволителна отпорност на спроведените редовни симулирани шокови, коишто претпоставуваат екстремно остварување на кредитниот ризик (изолирано, или во комбинација со остварување на валутниот и/или ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарските активности). Резултатите од спроведениот редовен стрес-тест се подобри во споредба со 31.3.2024 година, најмногу заради повисокото почетно ниво на стапката на адекватност на капиталот. За потребите на овој извештај е прикажан резултатот од симулацијата за истовремено остварување на кредитниот, валутниот и каматниот ризик⁴⁶. Стапката на адекватноста на капиталот по шок, на ниво на банкарскиот систем се намалува под законскиот минимум, до нивото од 7,6%, што е минимално подобар резултат во споредба со минатиот квартален датум кога стапката на адекватност на капиталот се намали на 7,5%.

Хипотетичките шокови на страната на кредитниот ризик имаат најголемо влијание врз солвентноста на банкарскиот систем. Резултатите од стрес-тестирањето покажуваат дека е потребен раст од 626,1% на нефункционалната кредитна изложеност, односно премин на 19,7% од редовната кон нефункционалната кредитна изложеност, за адекватноста на капиталот на банкарскиот систем да се спушти до 8%. Ова е прилично екстремна симулација, особено на краток рок, имајќи предвид дека во вториот квартал од 2024 година, само 0,4% од редовната кредитна изложеност кон нефинансискиот сектор доби нефункционален статус, а нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти забележа квартално зголемување од 3,2%. Повеќе детали за

⁴⁶ Стрес-тестирањето опфаќа симулација на истовремено остварување на кредитниот, валутниот и каматниот шок, преку:

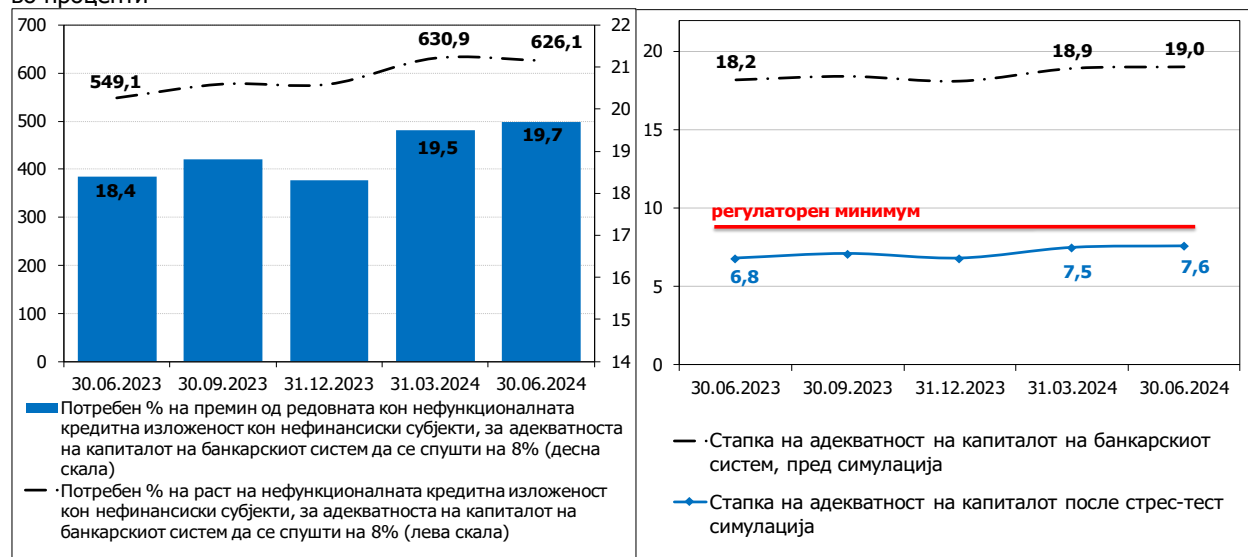
- влошување на квалитетот на кредитната изложеност на нефинансиските лица, при што се претпоставува премин на 20%, 25% и 30% од кредитната изложеност кон нефинансиски сектор од категориите на ризик „А“, „Б“ и „В-редовно“, соодветно кон категориите на ризик „В-нефункционално“, „Г“ и „Д“, при што преминатата изложеност се распоредува подеднакво (по 33,3%) во послабите категории ризик и се задржува истиот процент на покриеност со исправка на вредноста;
- раст на изложеноста кон финансиските субјекти којашто е нефункционална за 100% за сметка на намалување на изложеноста во категорија на ризик „А“;
- депрецијација на вредноста на денарот во однос на еврото за 30%; и
- раст на активните и пасивните каматни стапки од 1 до 5 процентни поени;



Извештај за ризиците во банкарскиот систем во вториот квартал од 2024 година
капиталните барања за покривање на ризиците и стапката на адекватноста на капиталот по одделни групи банки се прикажани во анексите кон овој извештај.

Графикон бр. 42

Потребно влошување на квалитетот на кредитната изложеност, за адекватноста на капиталот на банкарскиот систем да се спушти на 8% (лево) и резултати од комбинираната екстремна стрес-тест симулација (десно)
во проценти



Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките



IV. Позначајни билансни промени и профитабилност на банкарскиот систем

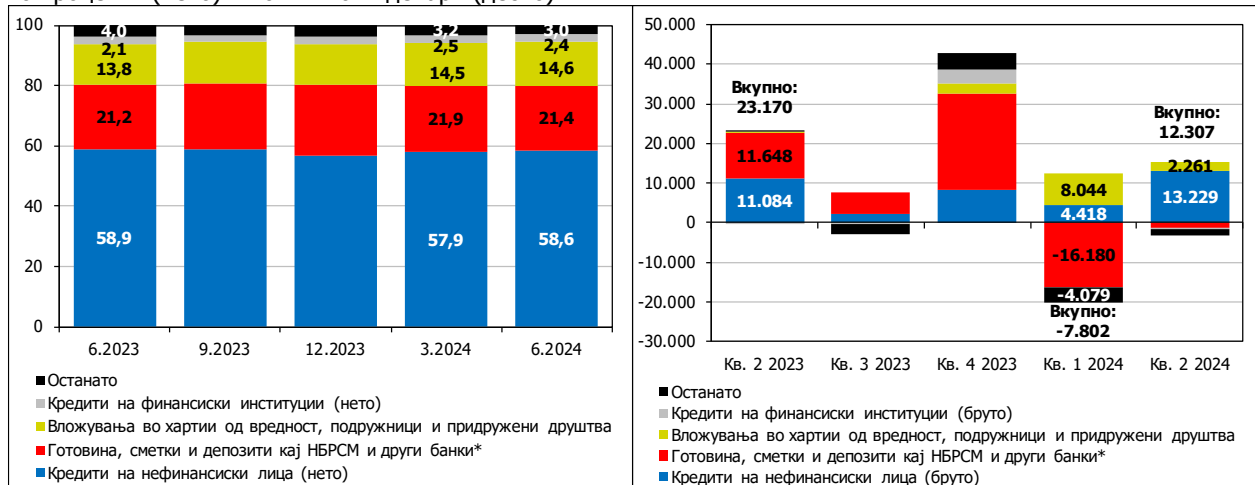


1. Активности на банките

Билансот на состојба на банкарскиот систем забележа раст во второто тримесечје од 2024 година, што во најголема мера се должи на зголемените депозити од нефинансиските субјекти, а придонес имаат и повисоките депозити од финансиските субјекти. Растот на депозитите на нефинансиските субјекти главно произлегува од зголемените депозити на домаќинствата, а раст бележат и депозитите од претпријатијата. Од аспект на валутната структура, растот најмногу се должи на зголемените денарски депозити, со што продолжува денаризацијата на депозитите. Според рочноста, зголемување бележат депозитите по видување и долгорочните депозити, додека краткорочните депозити забележаа пад. Растот на активата на квартална основа речиси во целост се должи на зголемената кредитна активност на банките кон нефинансиските субјекти, и тоа во најголем дел кон претпријатијата, а придонес има и зголеменото кредитирање на домаќинствата. Во поглед на валутната структура, зголемување бележат денарските кредити, додека кредитите со валутна компонента опаднаа. Што се однесува на рочната структура, раст бележат краткорочните и долгорочните кредити, додека достасаните кредити се намалија.

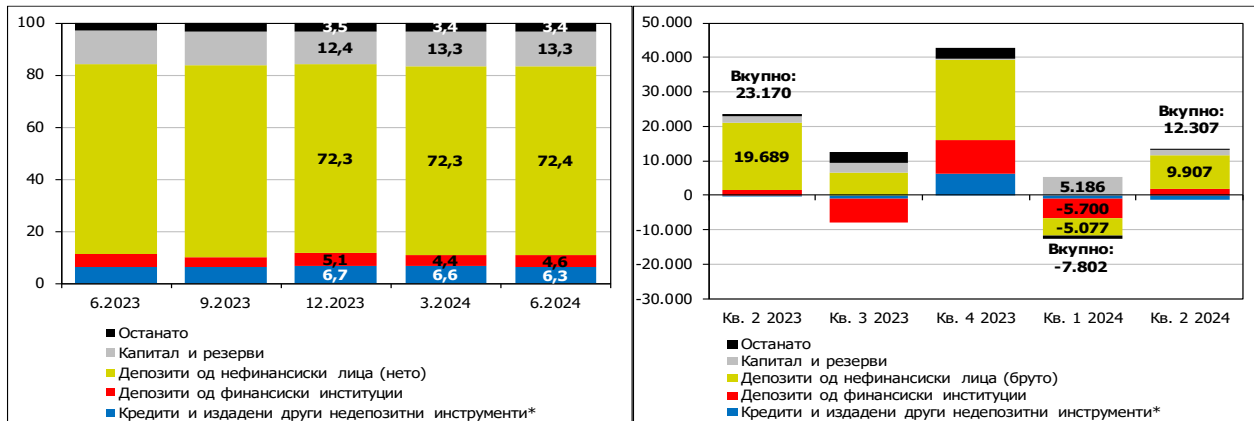
Графикон бр. 43

Структура на активата (горе лево) и пасивата (долу лево) и на кварталните промени на активата (горе десно) и пасивата (долу десно) на банкарскиот систем во проценти (лево) и во милиони денари (десно)





Извештај за ризиците во банкарскиот систем во вториот квартал од 2024 година



Извор: Народната банка врз основа на податоците доставени од банките.

Забелешка: * Во готовината, сметките и депозитите кај НБРСМ и други банки се вклучени и средствата во резервниот гарантен фонд на КИБС, како и задолжителната резерва во девизи;

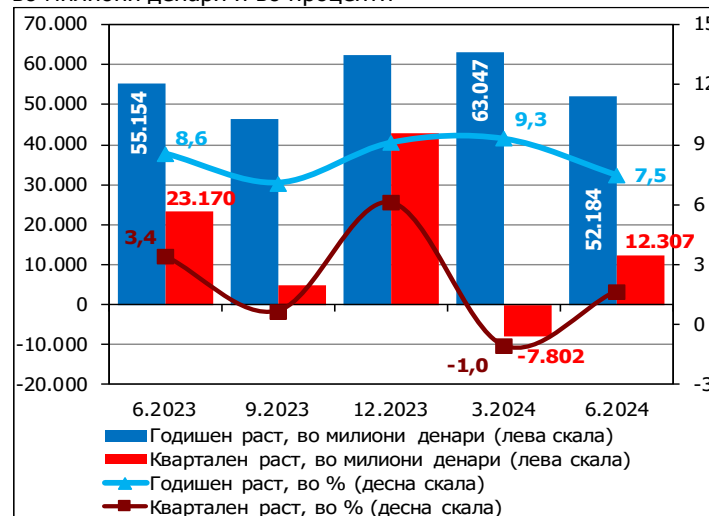
* Издадените други недепозитни инструменти опфаќаат издадени субординирани и хибридни капитални инструменти.

Билансот на состојба на банкарскиот систем во вториот квартал од 2024 година се зголеми за 12.307 милиони денари, или за 1,7%, во споредба со првиот квартал од годината. Растот во најголема мера се должи на зголемените депозити од нефинансиските субјекти, а во помала мера и на повисоките депозити од финансиските институции, како и на зголемениот капитал и резерви поради задржувањето на добивките од минатата година. На страната на активата, зголемувањето е главно резултат на растот на кредитите кон нефинансиските лица, а во помала мера и на зголемените вложувања во хартии од вредност. Растот на активата на годишна основа изнесува 7,5% во услови на забрзување на растот на кредитирањето и мало забавување на растот на депозитите од нефинансиските субјекти.

Графикон бр. 44

Промени на активата на банкарскиот систем

во милиони денари и во проценти



Извор: Народната банка врз основа на податоците доставени од страна на банките.



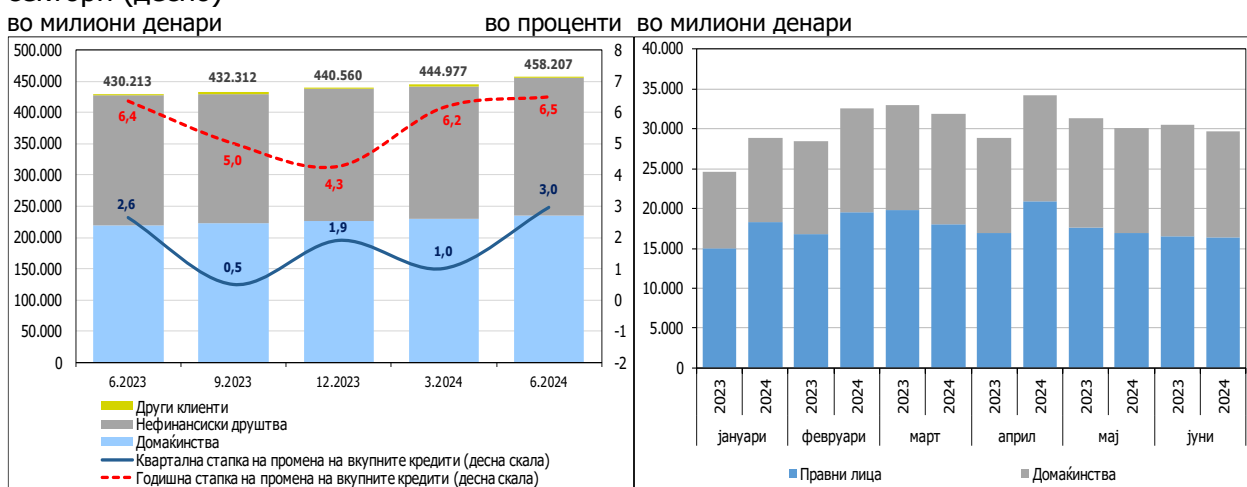
Извештај за ризиците во банкарскиот систем во вториот квартал од 2024 година

1.1. Кредити на нефинансиските субјекти⁴⁷

Кредитната активност во второто тримесечје од 2024 година забележа квартален раст за 13.229 милиони денари, или за 3,0%, што претставува највисока стапка на раст на квартална основа по крајот на 2021 година. На годишна основа, кредитите се зголемија за 6,5% и со тоа растот забрза во однос на претходните пет тримесечја. Овие движења се јавуваат во услови на нето-олеснување на кредитните услови и нето-зголемување на побарувачката на кредити⁴⁸. Зголемување на кредитите бележат десет од вкупно дванаесет анализирани банки, а најголем придонес во растот имаат големите банки со 91,0%.

Графикон бр. 45

Износ на кредитите на нефинансиските субјекти (лево) и новоодобрените кредити по одделни сектори (десно)



Извор: Народната банка врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Новоодобрените кредити на нефинансискиот сектор⁴⁹ во вториот квартал од 2024 година пораснаа за 0,8% во споредба со претходниот квартал. Растот се должи исклучиво на зголемените новоодобрените кредити на домаќинствата (за 6,0%), додека новоодобрените кредити на претпријатијата бележат пад (за 2,7%).

⁴⁷ Кредитите на нефинансиските субјекти ги вклучуваат кредитите на нефинансиските лица резиденти и нерезиденти, и тоа кредитите на приватните и јавните нефинансиски друштва, централната влада, локалната самоуправа, непрофитните институции коишто им служат на домаќинствата (кредити на други клиенти), самостојните вршители на дејност и физичките лица (кредити на домаќинствата).

⁴⁸ Според резултатите од Анкетата на кредитната активност за второто тримесечје од 2024 година, нето-олеснување бележат условите за кредитирање, а нето-зголемување на побарувачката на кредити е забележана и кај двата сектора. Основната каматна стапка на Народната банка во второто тримесечје од 2024 година се задржа на нивото од 6,3%.

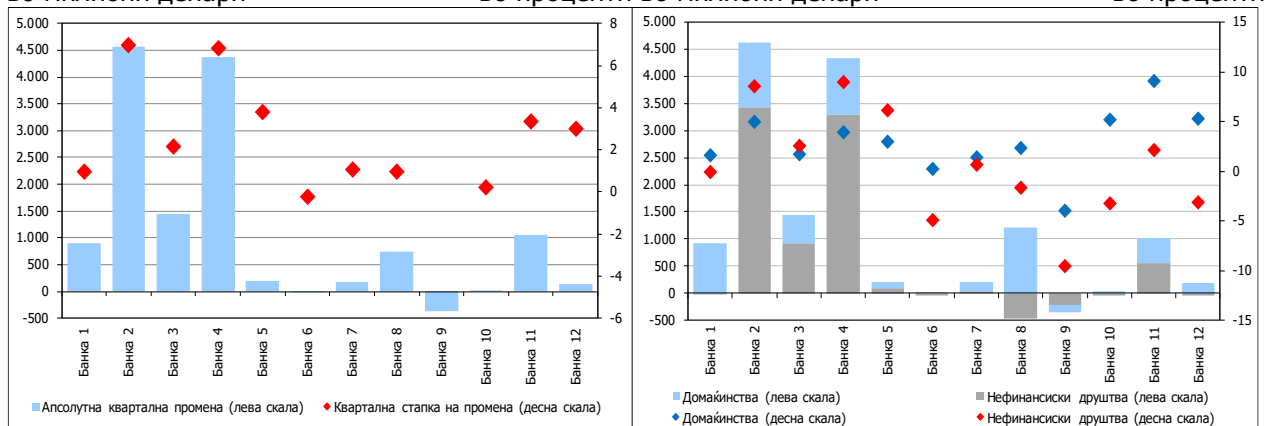
⁴⁹ Нефинансиските субјекти ги вклучуваат само правните лица и домаќинствата, додека другите клиенти се исклучени поради големите флукутации на износите на новоодобрените кредити.



Извештај за ризиците во банкарскиот систем во вториот квартал од 2024 година

Графикон бр. 46

Раст на вкупните кредити на нефинансиските субјекти (лево) и на кредитите на нефинансиските друштва и домаќинствата (десно), по поединечна банка во милиони денари



Извор: Народната банка врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Кредитите на претпријатијата во второто тримесечје од 2024 година се зголемија за 7.440 милиони денари, или за 3,5%. Зголемувањето главно произлегува од растот на кредитите кон клиентите во преработувачката индустријата (за 6,7%), снабдувањето со електрична енергија (за 5,8%), како и градежниот сектор и дејностите во врска со недвижен имот (за 5,6%). Позитивните движења кај кредитирањето кон претпријатијата се јавуваат при нето-олеснување на кредитните услови, што претставува прва оцена на олеснето кредитирање на претпријатијата по второто тримесечје од 2020 година и се должи на олеснувањето во поглед на каматната стапка, при нето-зголемување на побарувачката на кредити.⁵⁰ На годишна основа, кредитирањето на претпријатијата порасна за 5,8%, со што растот забрза во споредба со претходните три квартала. Во третото тримесечје од 2024 година се очекува мало нето-олеснување на кредитните услови на претпријатијата, а се очекува дека побарувачката на кредити и натаму ќе се зголемува.⁵⁰

Според големината на нефинансиските друштва⁵¹, најголемо учество имаат кредитите одобрени на големите претпријатија (36,2%), што е зголемување во однос на претходното тримесечје, а учеството на кредитите на микропретпријатијата (8,7%) е најниско, иако бележи зголемување. Ваквите учества делумно се резултат на повисоките износи на кредитите на поголемите претпријатија, а делумно и на воздржаноста на банките во однос на кредитирањето помали претпријатија⁵². Во однос на дејноста на клиентите, најголемо е учеството на кредитите на претпријатијата во индустрискиот сектор (34,2%) и на претпријатијата во коишто се занимаваат со трговија на големо и мало (26,7%), а значително учество имаат и кредитите во градежниот сектор (20,0%).

⁵⁰ Извор: Анкета за кредитната активност во второто тримесечје од 2024 година.

⁵¹ Критериумите за класификација на субјектите според големината (на големи, средни, мали и микро) се дадени во член 470 од Законот за трговски друштва.

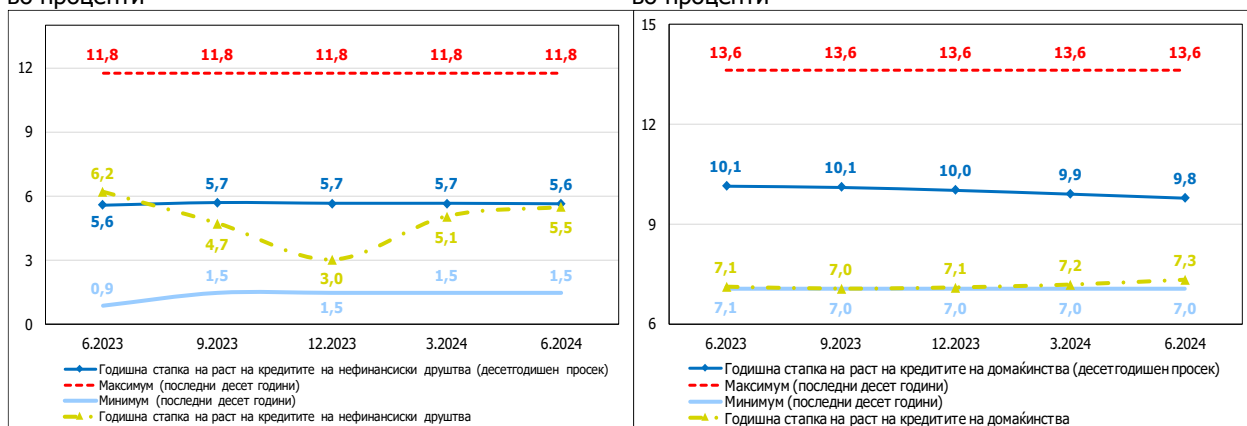
⁵² Некои од причините поради коишто банките не се склони да финансираат мали и средни претпријатија се слабата финансиска писменост, слабото корпоративно известување и неволноста на претпријатијата да обелоденат и да споделат деловни информации (повеќе на стр. 5 во Macedonia 2025 (2020)). [Barriers for access to finance for MSMEs in North Macedonia: Stock of existing data and knowledge.](#)



Извештај за ризиците во банкарскиот систем во вториот квартал од 2024 година

Графикон бр. 47

Десетгодишен подвижен просек на годишните стапки на раст на кредитите на нефинансиските друштва (лево) и кредитите на домаќинствата (десно) во проценти

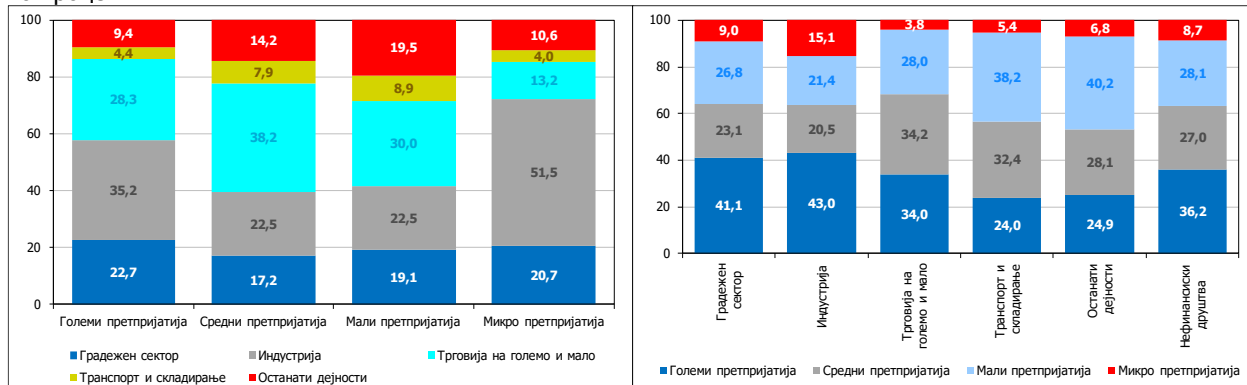


Извор: Народната банка врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Забелешка: Исклучен е ефектот од сите задолжителни отписи извршени во периодот 1.1.2016 – 30.6.2024 година. Почнувајќи од декември 2019 година, податокот содржи и наплатени задолжително отпишани кредити.

Графикон бр. 48

Структура на кредитите на нефинансиските друштва по одделни дејности и според големината на друштвото во проценти



Извор: Кредитниот регистар на Народната банка врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Кредитирањето на домаќинствата во вториот квартал од 2024 година се зголеми за 5.758 милиони денари, или за 2,5% во споредба со претходниот квартал. Растот се јавува во услови на зголемени потрошувачки кредити (2,9%), како и повисоки кредити за набавка на станбен и деловен простор (2,7%), а стапките на раст кај двата кредитни производа се повисоки отколку во претходниот квартал. На годишна основа, кредитите на домаќинствата пораснаа за 7,3%⁵³. Позитивните движења се јавуваат при нето-олеснување на кредитните услови, што главно се огледа преку нето-олеснувањето во поглед на каматните стапки на станбените и потрошувачките кредити, а забележано е и нето-зголемување на побарувачката на кредити од страна на домаќинствата. Очекувањата за

⁵³ Ако се одземе ефектот на нето-отписите, годишната стапка на раст исто така изнесува 7,3% и е пониска од десетгодишниот подвижен просечен раст.

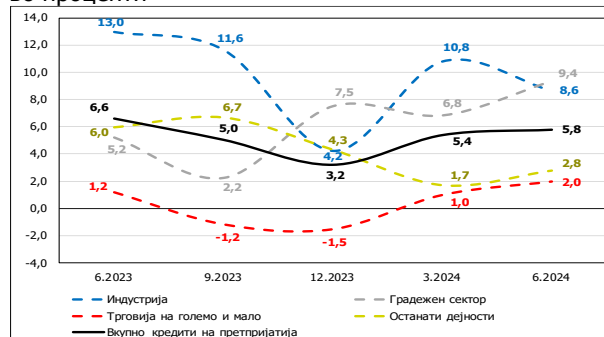


Извештај за ризиците во банкарскиот систем во вториот квартал од 2024 година
третиот квартал од 2024 година се дека ќе има натамошно нето-олеснување на кредитните услови и нето-зголемување на побарувачката на кредити. **Error! Bookmark not defined.**

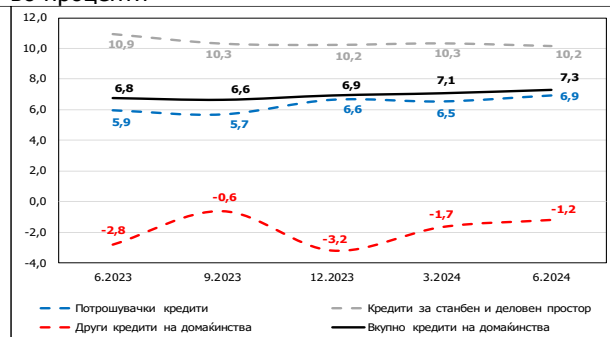
Графикон бр. 49

Годишни стапки на промена на кредитите на претпријатијата (лево) и домаќинствата (десно)

во проценти



во проценти



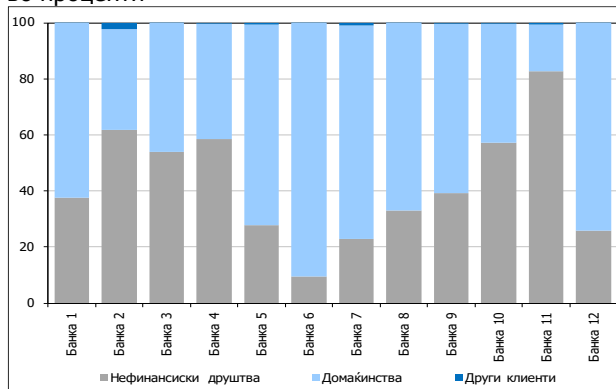
Извор: Народната банка и кредитен регистар на Народната банка врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Кредитите на домаќинствата и натаму имаат малку повисоко учество во вкупната структура на кредитите со 51,2%, коешто бележи опаѓање за 0,3 процентни поени во споредба со претходното тримесечје. Во структурата на кредитите на физичките лица, кредитите за финансирање на ненаменската потрошувачка преовладуваат со 62,3% (ги вклучува потрошувачките кредити со учество од 54,0%), а нивното учество бележи мало намалување за сметка на учеството на кредитите за набавка на станбен и деловен простор коешто се зголеми на 37,5%.

Графикон бр. 50

Секторска структура на кредитите на нефинансиските субјекти по поединечна банка (лево) и структура на кредитите на физичките лица по производи (десно)

во проценти



во милиони денари и во проценти во ознаки



Извор: Кредитниот регистар на Народната банка врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Учеството на зелените кредити⁵⁴ во вкупните кредити на нефинансиските субјекти се задржа на рамништето од 4,5%. Гледано по одделна банка, само кај

⁵⁴ За потребите на овој извештај, како зелени кредити се сметаат кредитите коишто се наменети за подобрување на енергетската ефикасност на домаќинствата и на корпоративниот сектор; кредитите за поддршка на инвестициите во зелени технологии,



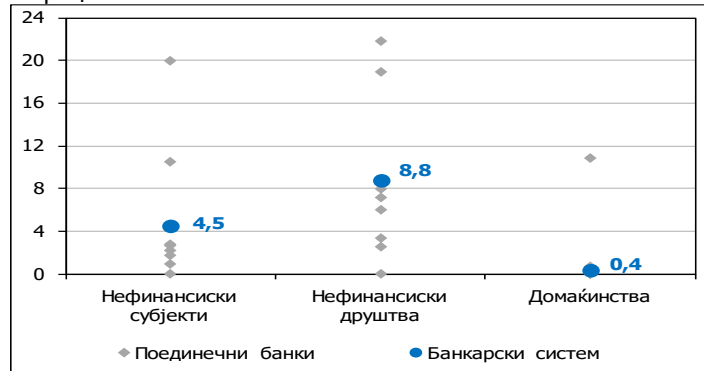
Извештај за ризиците во банкарскиот систем во вториот квартал од 2024 година

две банки учеството на овие кредити е двоцифрено.⁵⁵ На 30.6.2024 година, вкупните зелени кредити кон нефинансискиот сектор забележаа раст за 563 милиони денари, или за 2,8%. Притоа, зелените кредити на претпријатијата се зголемија за 3,4%, додека зелените кредити на домаќинствата се намалија за 6,7%.

Графикон бр. 51

Учество на „зелените“ кредити во вкупните кредити на нефинансиските субјекти и по одделни сектори, по поединечна банка

во проценти



Извор: Народната банка врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Анализирано според валутната структура на кредитите, во второто тримесечје од 2024 година зголемување има кај денарските кредити, во споредба со претходното тримесечје, додека кредитите со валутна компонента бележат минимално намалување. Имено, денарските кредити се зголемија за 13.327 милиони денари, или за 5,1%⁵⁶, додека кредитите со валутна компонента се намалија за 97 милиони денари, или за 0,1%.⁵⁷ Со тоа, учеството на денарските кредити во вкупната валутна структура се зголеми за 1,3 процентни поени во однос на претходниот квартал и достигна 59,6%. Кај кредитите со валутна компонента, повисоко учество во вкупните кредити имаат кредитите во денари со девизна клаузула (24,3%) отколку девизните кредити (16,1%).

материјали и решенија; кредитите за поддршка на инвестициите во обновливи извори на енергија, контрола и спречување на загадувањето, заштита на животната средина, намалување на ризиците од климатските промени и слично.

⁵⁵ Од дванаесетте анализирани банки, на 30.6.2024 година, две банки немаат зелени кредити во портфолиото. Кај банките коишто имаат одобрено вакви кредити, учеството на зелените кредити во вкупните кредити се движи во интервал од 0,04% до 20,0%. Анализирано според сектор, учеството на зелените кредити во вкупните кредити по одделни банки е помеѓу 0,004% и 21,8% кај кредитите на претпријатијата, односно помеѓу 0,0% и 10,9% кај кредитите на домаќинствата.

⁵⁶ Зголемувањето на денарските кредити кон нефинансискиот сектор на квартална основа се должи на повисоките кредити на претпријатијата за 9.751 милион денари, или за 7,3% и на домаќинствата за 3.606 милиони денари, или за 2,9%, додека кредитите на другите клиенти бележат намалување за 31 милион денари, или за 2,5%.

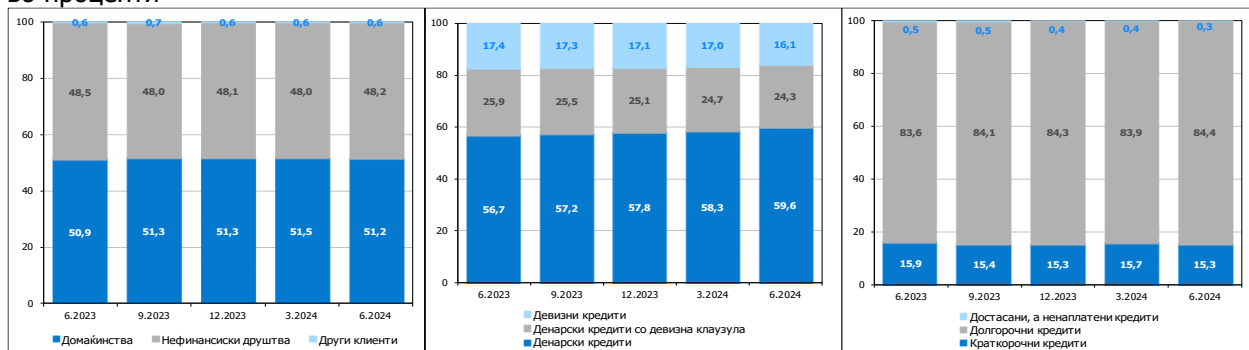
⁵⁷ Намалувањето на кредитите со валутна компонента кон нефинансискиот сектор на квартална основа во целост произлегува од пониските девизни кредити за 1.344 милиони денари, или за 1,8%, а падот е ублажен со зголемувањето на денарските кредити со валутна компонента за 1.247 милиони денари, или за 1,1%. Падот на девизните кредити исклучиво се должи на намалените кредити на претпријатијата (за 2.139 милиони денари, или за 3,7%), додека раст е забележан кај кредитите на домаќинствата (за 719 милиони денари, или за 4,3%) и кредитите на другите клиенти (за 75 милиони денари, или за 12,1%). Зголемените денарски кредити со валутна клаузула се јавуваат во услови на раст на кредитите на домаќинствата (за 1.433 милиони денари, или за 1,6%), додека пад бележат кредитите на претпријатијата (за 172 милиони денари, или за 0,8%) и кредитите на другите клиенти (за 14 милиони денари, или за 2,0%).



Извештај за ризиците во банкарскиот систем во вториот квартал од 2024 година

Графикон бр. 52

Структура на вкупните кредити според секторот (лево) и валутата (средина) и структура на редовните кредити според рочноста (десно) во проценти

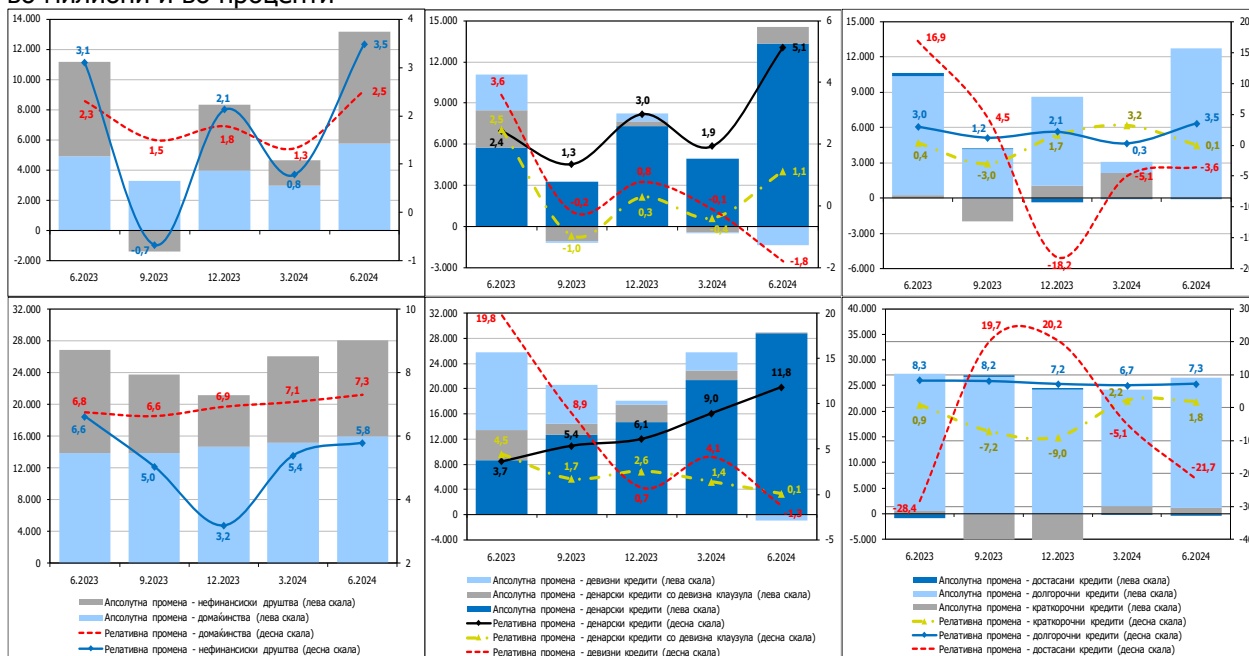


Извор: Народната банка врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во рамките на рочната структура на кредитите⁵⁸, зголемување во второто тримесечје од 2024 година има кај долгорочните и краткорочните кредити, додека достасаните кредити бележат намалување. Долгорочните кредити и натаму имаат најголемо учество од 84,4% во вкупните кредити, а учеството бележи зголемување поради повисокиот раст на долгорочните отколку на краткорочните кредити.

Графикон бр. 53

Квартален (горе) и годишен (долу) раст на кредитите, според секторот (лево), валутата (средина) и рочноста (десно) во милиони и во проценти



Извор: Народната банка врз основа на податоците доставени од страна на банките.

⁵⁸ Анализата на рочната структура ги исклучува нефункционалните кредити.

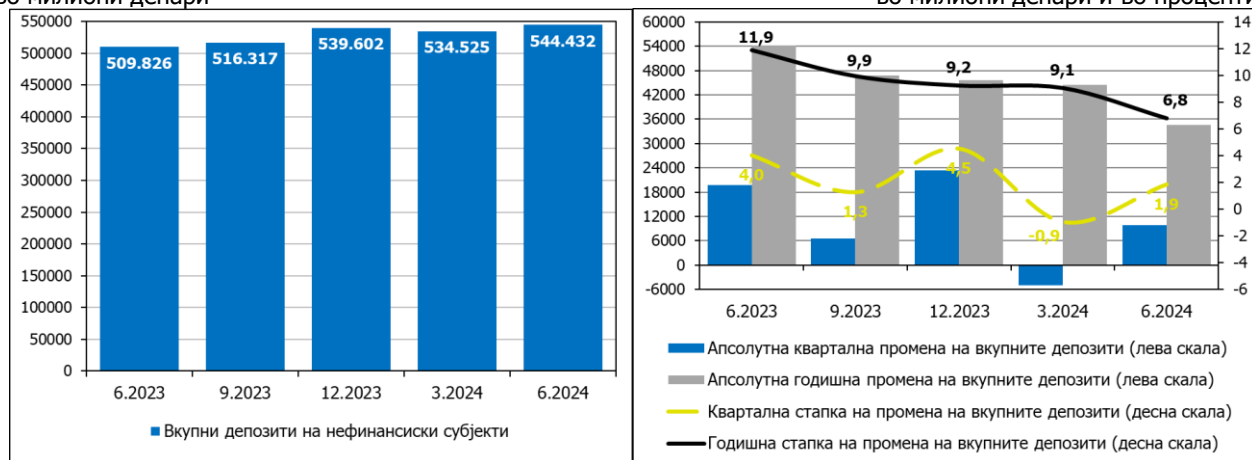


1.2. Депозити на нефинансиските субјекти

По вообичаеното сезонско намалување во првиот квартал од годината, депозитите од нефинансиските субјекти се зголемија во второто тримесечје од 2024 година за 1,9% (или за 9.907 милиони денари). Сепак, анализирано на годишна основа нивниот раст беше поумерен и бележи забавување до нивото од 6,8%, или 34.606 милиони денари (наспроти, 9,1%, или 44.388 милиони денари на 31.3.2024 година). Притоа, и натаму се бележат поволни движења од аспект на рочната и валутната структура на депозитите (раст на денарските и долгорочните депозити), одразувајќи ги ефектите од мерките преземени од страна на Народната банка и стабилизирани очекувања на економските субјекти, но и повисоките каматни стапки. По поединечна банка, квартален раст на депозитите има кај најголемиот дел од банките.

Растот на депозитите во вториот квартал од 2024 година е најмногу резултат на растот на депозитите на домаќинствата коишто традиционално се најзначајниот депонент во македонскиот банкарски систем (со учество од 67,8% во вкупните депозити на крајот на јуни). Кварталниот раст на депозитите на домаќинствата, изнесува 9.585 милиони денари, или за 2,7%, од кои најголем е растот на денарските депозити по видување (за 5.008 милиони денари, или за 4,6%) и денарските долгорочни депозити (за 2.799 милиони денари или за 5,3%).⁵⁹ На годишна основа, депозитите на домаќинствата се зголемија за 28.971 милион денари, или за 8,5%, што претставува минимално забрзување, во однос на 31.3.2024 година, кога годишниот раст изнесуваше 8,3%.

Графикон бр. 54 Состојба (лево) и промена (десно) на депозитите на нефинансиските субјекти во милиони денари



Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

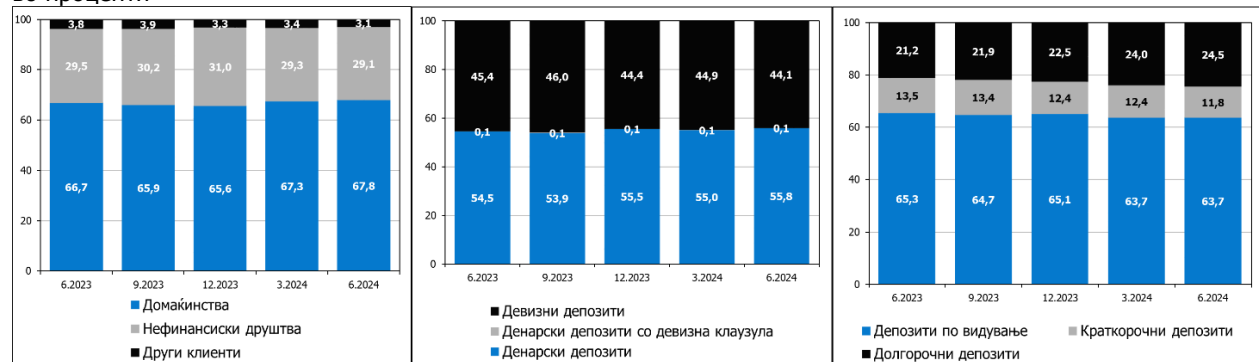
Депозитите од нефинансиските друштва исто така бележат раст, како на квартална, така и на годишна основа. Кварталниот раст на депозитите на нефинансиските друштва изнесува 1.798 милиони денари, или за 1,1% (во првиот квартал тие забележаа квартално намалување најмногу под влијание на делувањето на сезонските фактори). Годишниот раст на овие депозити изнесува 8.117 милиони денари, или за 5,4%, и

⁵⁹ Краткорочните депозити на домаќинствата бележат намалување за 1.466 милиони денари, или за 2,6%.



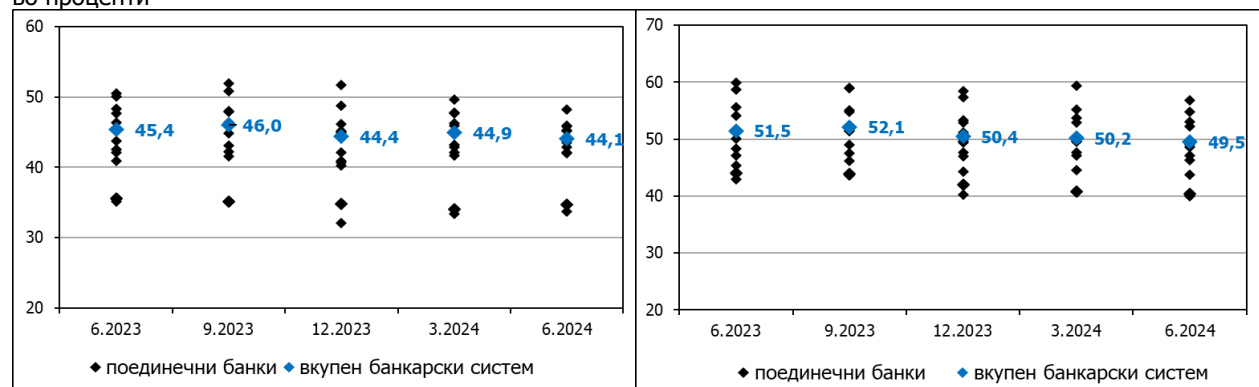
Извештај за ризиците во банкарскиот систем во вториот квартал од 2024 година е позначително забавен во споредба со 31.3.2024 година, кога тој изнесуваше 17.634 милион денари, или за 12,7%.

Графикон бр. 55 Структура на вкупните депозити, според секторот (лево), валутата (средина) и рочноста (десно) во проценти



Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 56 Учество на вкупните девизни депозити во вкупните депозити на банкарскиот систем (лево) и на девизните депозити на домаќинствата во вкупните депозити на домаќинствата (десно) во проценти



Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Од валутен аспект, кварталниот раст на вкупните депозити беше условен од растот на денарските депозити, коишто се зголемија за 10.106 милиони денари или за 3,4%⁶⁰. Наспроти тоа, девизните депозити остварија минимален квартален пад од 170 милиони денари, или за 0,1%. Анализирано на годишна основа, растот на денарските депозити (којшто изнесува 26.286 милиони денари, или за 9,5%⁶¹) значително го надминува растот на девизните депозити (коишто се зголемија за 8.429 милиони денари, или за 3,6%⁶² (почнувајќи од март 2023 година, годишните стапки на раст на денарските депозити се постојано повисоки во споредба со девизните депозити). Ваквите движења придонесоа за дополнително јакнење на присуството на домашната валута во валутната структура на

⁶⁰ Ваквиот раст е најмногу последица на зголемувањето на денарските депозити од секторот „домаќинства“ (7.191 милион денари, или за 4,0%).

⁶¹ Годишниот раст на денарските депозити на 31.3.2024 година изнесува 32.722 милиони денари, или 12,5%.

⁶² Годишниот раст на девизните на 31.3.2024 година изнесува 11.677 милиони денари, или 5,1%.



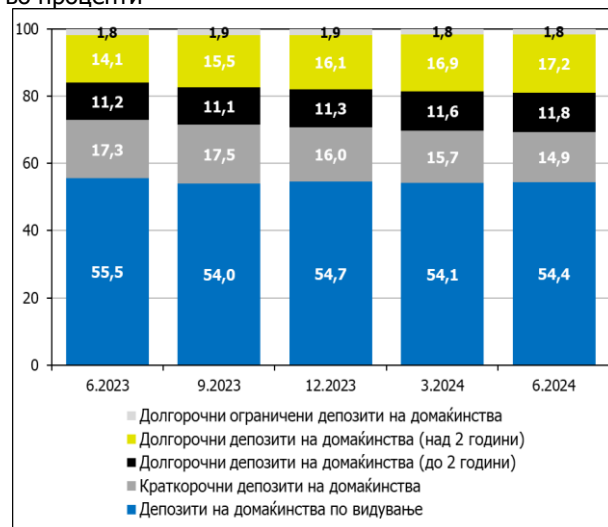
Извештај за ризиците во банкарскиот систем во вториот квартал од 2024 година

депозитната база на банките, коешто на квартална основа се зголеми за 0,8 п.п., за сметка на намаленото учество на девизните во вкупните депозити.

И натаму има поволни движења од аспект на рочноста на депозитите, при раст на долгорочните депозити за 5.459 милиони денари, или за 4,3% на квартална основа. Сепак, депозитите по видување имаа најголем придонес (63,9%) во кварталниот раст на вкупната депозитна база, остварувајќи квартално зголемување од 6.331 милион денари, или за 1,9%. Краткорочните депозити и натаму се намалуваат (пад за 1.883 милиони денари или за 2,9%). На годишна основа е поизразена склоноста на депонентите за подолга рочност на депозитите, така што годишниот раст на долгорочните депозити, иако забави, и натаму е висок и изнесува 23,7%, или 25.586 милиони денари (на 31.3.2024 година, годишниот раст на долгорочните депозити изнесуваше 28.303 милиони денари, или 28,3%). Од друга страна, кај депозитите по видување и натаму забавува растот, до нивото од 4,1%, или за 13.610 милиони денари⁶³.

Растот на долгорочните депозити произлегува најмногу од депозитите на секторот „домаќинства“ (коишто во овој квартал пораснаа за 4.715 милиони денари, или за 4,3%), што овозможи натамошно зголемување на структурното учество на долгорочните депозити во вкупните депозити на овој сектор (од 30,3% на 31.3.2024 година, на 30,8% на 30.6.2024 година). За период од осум квартали, учеството на долгорочните депозити е зголемено за 6 процентни поени. Сепак, во рочната структура на депозитите и натаму преовладуваа депозитите по видување (со учество од 54,1%).

Графикон бр. 57 Рочна структура на депозитите на домаќинствата во проценти



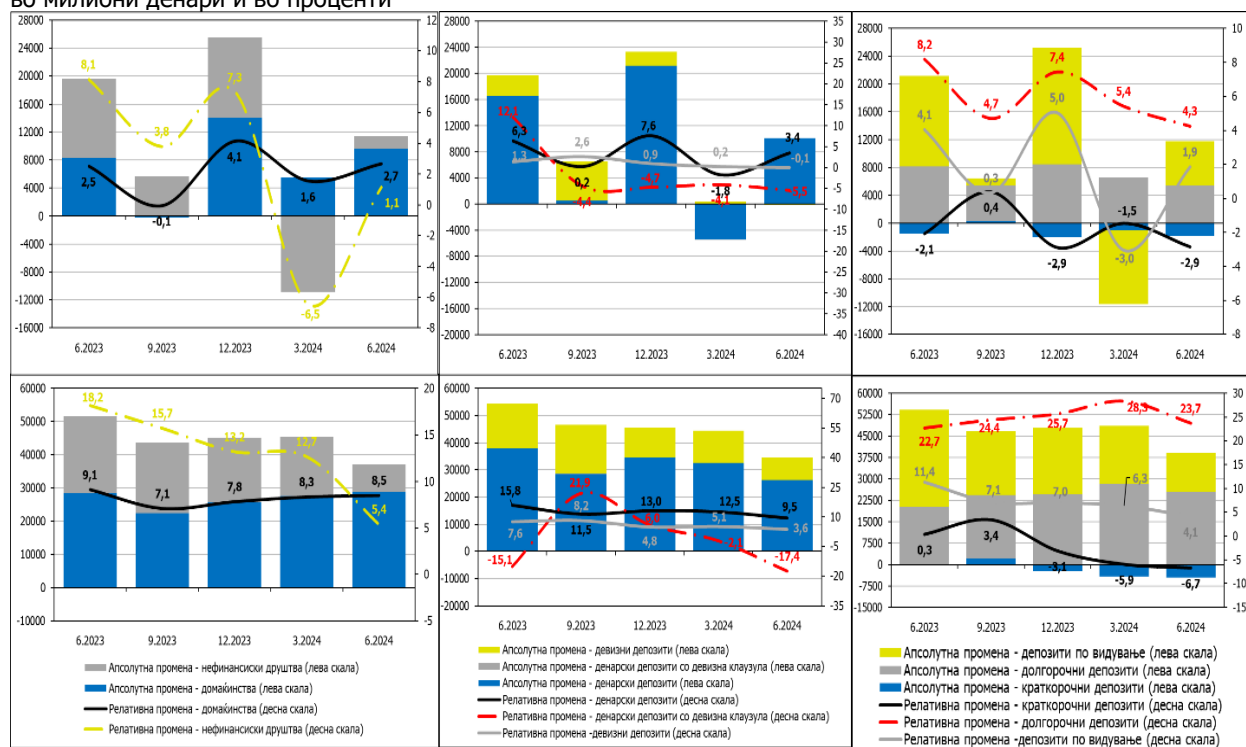
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

⁶³ На 30.6.2023 година, овој раст изнесуваше 34.000 милиони денари или за 11,4%.



Извештај за ризиците во банкарскиот систем во вториот квартал од 2024 година

Графикон бр. 58 Квартална (горе) и годишна (долу) промена на депозитите, според секторот (лево), валутата (средина) и рочноста (десно)
во милиони денари и во проценти



Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

1.3. Останати активности

Пласманите на банките во хартии од вредност, подружници и придружени друштва⁶⁴ во вториот квартал од 2024 година се зголемија, за 2.261 милион денари (или за 2,1%), со речиси непроменето учество во вкупната актива на банките од 14,6% (14,5% на крајот од претходниот квартал). Највисок квартален раст остварија вложувањата на банките во државни обврзници од 2.489 милиони денари, или 3,8%⁶⁵. Солидна стапка на квартален раст од 2,7% (608 милиони денари) остварија и вложувањата во домашните државни записи⁶⁶. Наспроти тоа, пласманите на банките во благајнички записи се задржаа на слично ниво како и во претходното тримесечје, односно забележаа незначителен квартален пад од 0,1% или 8 милиони денари⁶⁷. Останатите вложувања на банките во хартии од вредност остварија пад од 828 милиони денари, или 9,2% поради достасаните краткорочни финансиски инструменти издадени од централни влади кај една голема банка. Врз основа на ваквите движења, структурата на вложувањата во хартии од вредност не претрпе позначителни промени, со зголемено и сè уште највисоко учество на пласманите

⁶⁴ Анализите на овие вложувања се прават во согласност со нивната нето сметководствена вредност.

⁶⁵ Во вториот квартал од 2024 година имаше аукции на 2-годишни, 5-годишни и 15-годишни државни обврзници. Каматните стапки на 5-годишните и 15-годишните државни обврзници се непроменети во однос на минатиот квартал, на нивото од 4,2% и 5,6%. Намалување на каматната стапка во однос на последната емисија одржана кон крајот на 2023 година имаше кај 2-годишните државни обврзници, чијашто стапка на последната аукција во мај 2024 година изнесуваше 3,85%.

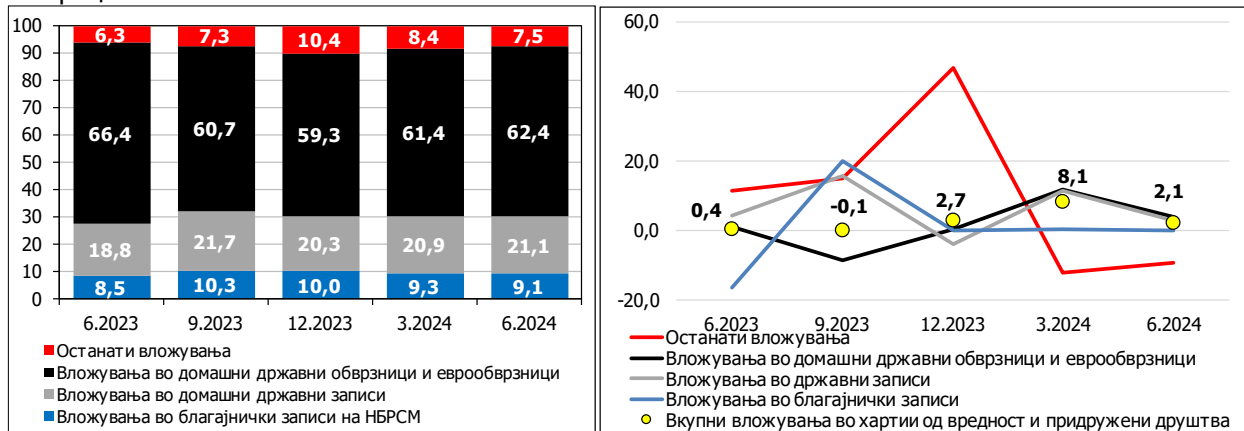
⁶⁶ Во вториот квартал од 2024 година каматната стапка на едногодишните државни записи остана на истото ниво од 3,8%.

⁶⁷ На аукциите на благајнички записи, одржани во вториот квартал од 2024 година, побарувачката беше на нивото на понудениот износ, а каматната стапка остана на нивото од 6,3%.



Извештај за ризиците во банкарскиот систем во вториот квартал од 2024 година во домашни државни обврзници и еврообврзници од 62,4% (61,4% на 31.3.2024), а намалено учество на останатите вложувања во хартии од вредност до нивото од 7,5% (8,4% на 31.3.2024 година).

Графикон бр. 59 Структура (лево) и квартална промена (десно) на вложувањата во хартии од вредност, подружници и придружени друштва во проценти



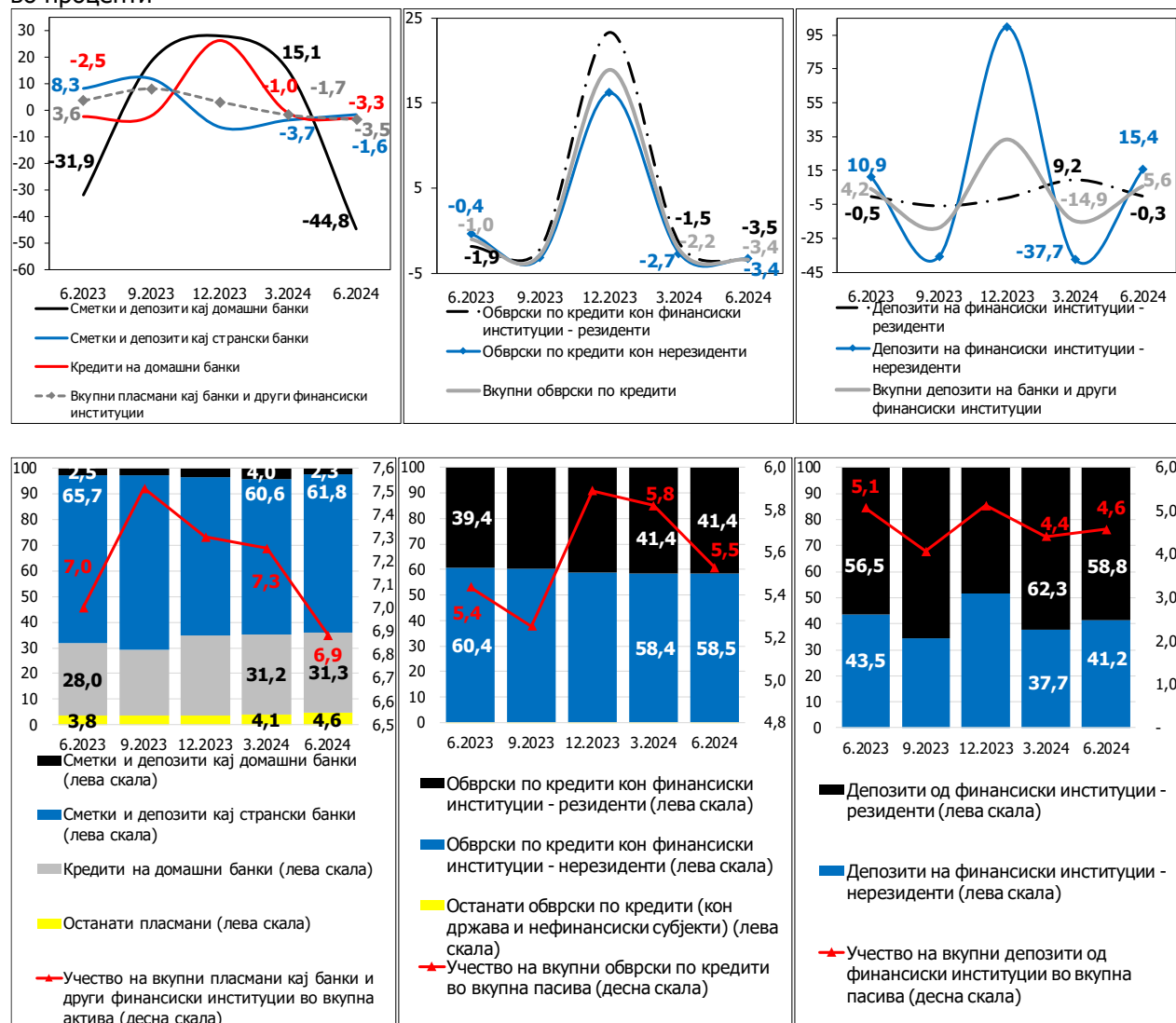
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

На страната на активата, пласманите кај банките и другите финансиски институции (зафаќаат 6,9% од вкупната актива на банкарскиот систем) во вториот квартал од 2024 година забележаа намалување од 1.900 милиони денари, или за 3,5%. Ваквото намалување, во најголем дел произлезе од намалувањето на средствата на сметките и депозитите кај домашни банки (за 970 милиони денари, или 44,8%), и тоа пред сè кај една голема банка. Помалку изразен квартален пад од 3,3% забележаа средствата на сметките и депозитите кај странски банки (553 милиони денари), поради намалените депозити во странска валута кај една голема банка. Најнизок пад од 1,6%, или 529 милиони денари, забележаа кредитите на домашните банки поради отплаќањата кредити кај РБСМ. Ваквите движења не предизвикаа позначителни промени во структурата на вкупните пласмани кај банките и другите финансиски институции.



Извештај за ризиците во банкарскиот систем во вториот квартал од 2024 година

Графикон бр. 60 Квартална промена (горе) и структура (долу) на побарувањата од финансиските институции (лево), обврските врз основа на кредити (средина) и депозитите од финансиските институции (десно) во проценти



Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Вкупните обврски на банките врз основа на кредити (коишто зафаќаат 5,5% од вкупната пасива на банкарскиот систем) на квартална основа се намалија за 1.468 милиони денари, или за 3,4%. Овој пад се должи повеќе на намалените обврски врз основа на кредити кон нерезидентните финансиски институции (коишто остварија квартален пад од 843 милиони денари, или 3,4%, како резултат најмногу на падот на обврските врз основа на долгорочните кредити кон нерезидентните финансиски институции кај една средна, развојна банка). Падот кај обврските врз основа на кредити кон резидентните финансиски институции е малку помал и изнесува 621 милион денари, или 3,5%. Во рамките на вкупните обврски на банките врз основа на кредити и натаму **преовладуваат обврските кон финансиските институции нерезиденти.**

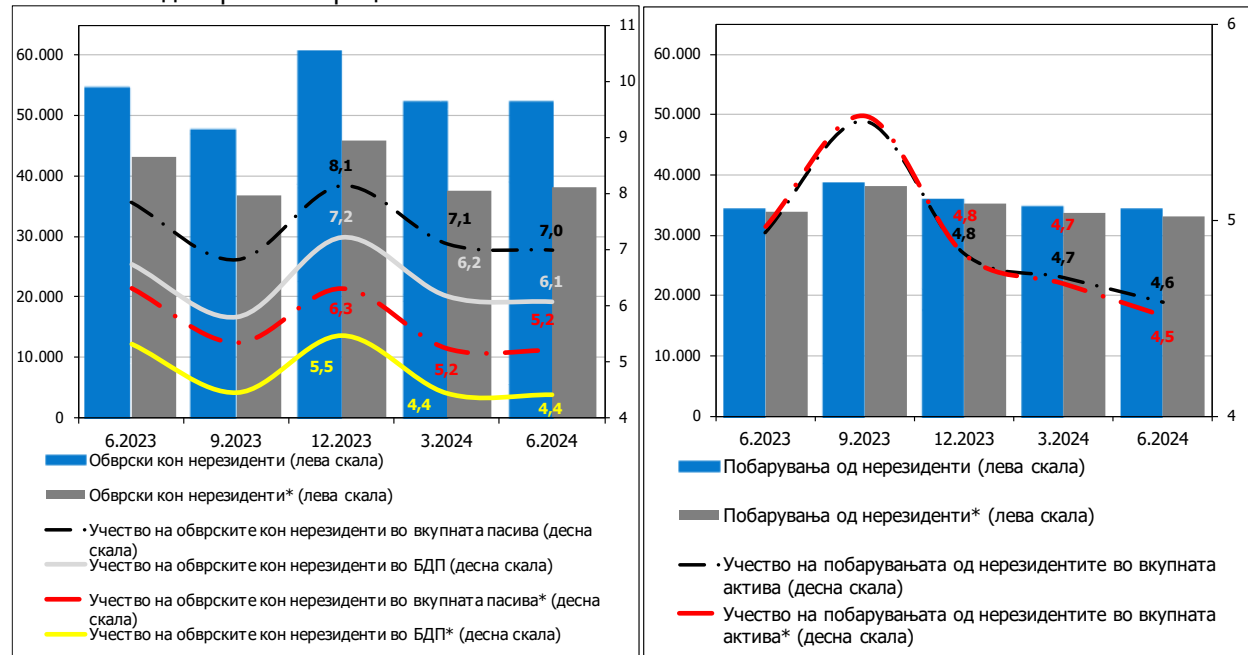


Извештај за ризиците во банкарскиот систем во вториот квартал од 2024 година

Депозитите од банките и останатите финансиски институции се зголемија, но и натаму се скромни извори на финансирање на банките, **со учество од 4,6% во вкупната пасива на банкарскиот систем.** Кварталниот раст на депозитите од банките и останатите финансиски институции од 1.823 милиони денари (за 5,6%) произлегува од растот на депозитите на нерезидентните финансиски институции (за 1.884 милиони денари, или за 15,4%). Од друга страна квартален пад од 60 милиони денари, или 0,3% забележаа депозитите на резидентните финансиски институции. Ваквите движења не направија промена во структурата на вкупните депозити од банките и останатите финансиски институции. Така, и натаму најголемо учество од 58,8% имаат депозитите на резидентните финансиски институции.

Обемот на активностите на банкарскиот систем со нерезидентите и натаму е мал. Традиционално, банкарскиот систем повеќе должи⁶⁸ отколку што побарува од нерезидентите, при раст на обврските и пад на побарувањата во вториот квартал на 2024 година. Имено, обврските на домашните банки кон нерезидентите забележаа квартално зголемување (од 33 милиони денари, или за 0,1%), коешто во најголем дел произлегува од зголемените обврски врз основа на долгорочни депозити на нерезидентите финансиски институции кај една голема банка. Сепак, учеството на обврските кон нерезидентите во вкупната пасива на банкарскиот систем се намали за 0,1 п.п. до нивото од 7%⁶⁹ на 30.6.2024 година. Кај побарувањата на банките од нерезидентите имаше квартален пад од 368 милиони денари, или за 1,1%, речиси во целост поради намалените орочени депозити преку ноќ кај една голема банка.

Графикон бр. 61 Обврски (лево) и побарувања (десно) кон/од нерезидентите во милиони денари и во проценти



Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Без учество на „РБСМ“ АД Скопје.

⁶⁸ На 30.6.2024 година, седум од вкупно тринаесет банки повеќе должат отколку што побаруваат од нерезидентите.

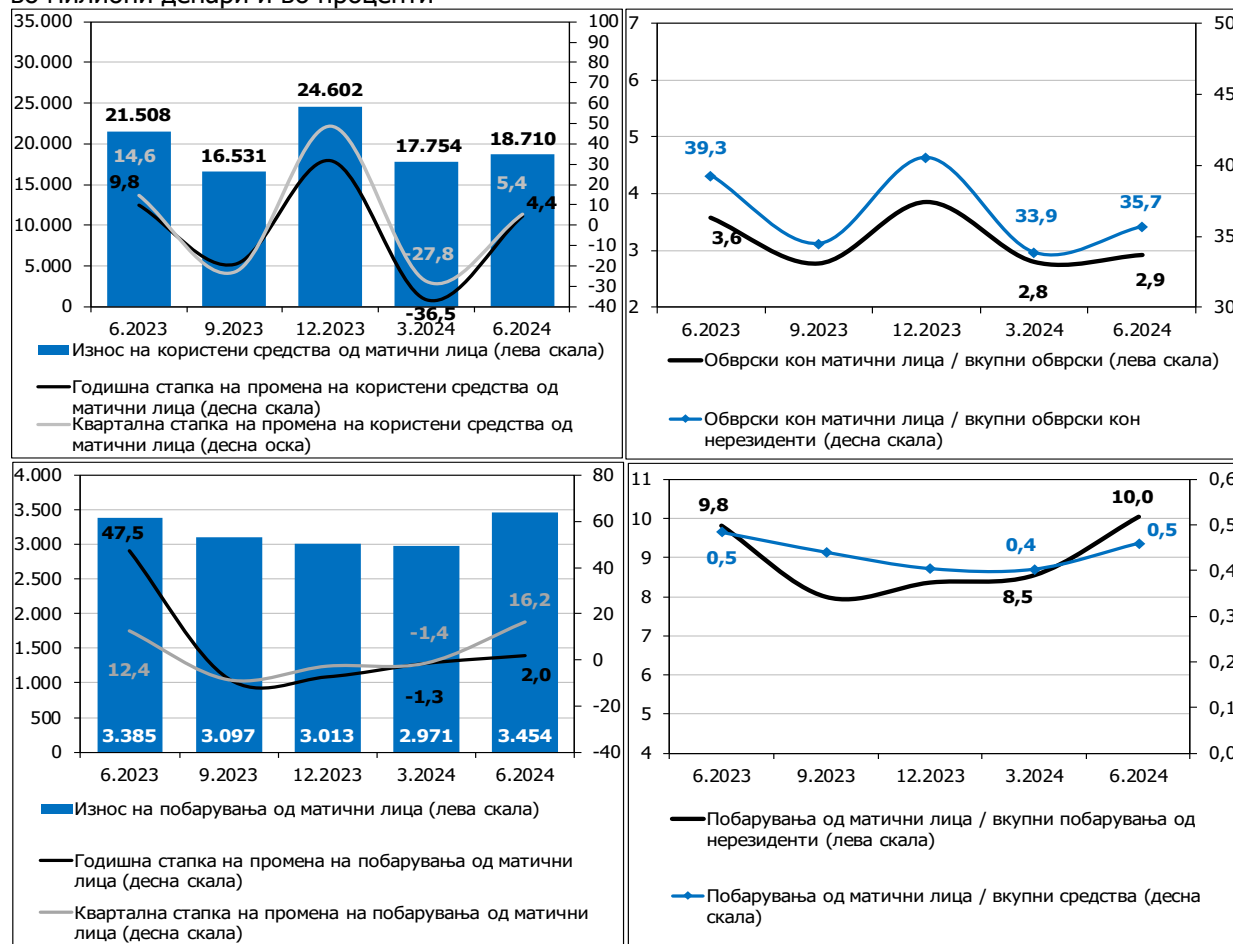
⁶⁹ Доколку од анализата се исклучи „РБСМ“ АД Скопје, учеството на обврските кон нерезидентите во вкупната пасива изнесува 5,2%.



Извештај за ризиците во банкарскиот систем во вториот квартал од 2024 година

Обврските кон матичните субјекти на банките забележаа незначителен раст и и натаму се скромни извор на финансирање на активностите на домашните банки. Во вториот квартал од 2024 година, обврските на банките кон нивните матични субјекти се зголемија за 956 милиони денари (или за 5,4%), што во најголем дел е резултат на зголемувањето на обврските врз основа на долгорочни депозити од матичните субјекти (и лицата поврзани со нив) кај една голема банка. Следствено, учеството на обврските на банките кон матичните лица (вклучувајќи ги и субординираните обврски и хибридни капитални инструменти) во вкупните обврски на домашниот банкарски систем и во обврските кон нерезидентите се зголеми на 2,9% и 35,7%⁷⁰, соодветно. Побарувањата од матичните лица забележаа квартален раст од 483 милиони денари, или за 16,2%, но и натаму со ниско учество во вкупната актива на нивото од 0,5% (0,4% на 31.3.2024 година) и во побарувањата од нерезидентите на нивото од 10% (8,5% на 31.3.2024 година).

Графикон бр. 62 Обврски (горе) и побарувања (долу) кон / од матичните лица на банките во милиони денари и во проценти



Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

⁷⁰ На 31.3.2024 година, овие учества изнесуваа 2,8% и 33,9%, соодветно.



2. Профитабилност

Добивката на банкарскиот систем растеше и во првото полугодие од 2024 година, иако со стапка којашто е пониска во споредба со истиот период од претходната година. Во услови на раст на каматните стапки и каматоносната актива, повисокиот финансиски резултат беше условен од зголемените нето каматни приходи, за чиј раст придонесоа приходите од камати од речиси сите сектори. Мал придонес во зголемувањето на добивката имаа и повисоките капитални добивки остварени од продажба на средства, како и повисоките нето-приходи од провизии. Расходите по сите основи бележат раст. Речиси сите показатели за профитабилноста и оперативната ефикасност на банкарскиот систем се подобрија. Каматните стапки и на кредитите и на депозитите бележат зголемување во првите шест месеци од 2024 година.

2.1. Показатели за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот систем

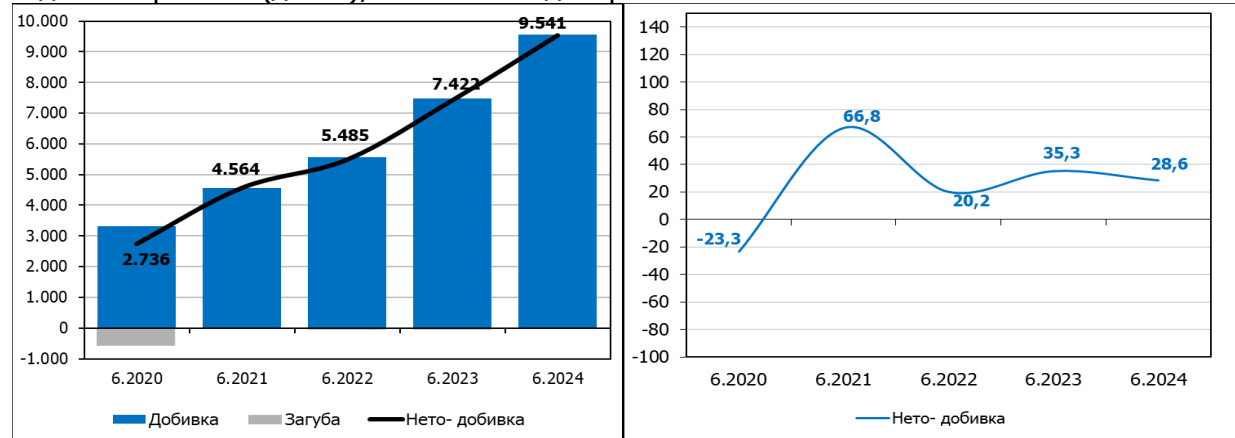
Во првото полугодие од 2024 година, банкарскиот систем оствари добивка од 9.541 милион денари, којашто е повисока за 2.119 милиони, или за 28,6% во споредба со истиот период од минатата година (1.937 милиони денари, или раст за 35,5%). Најголем придонес во растот на добивката има повисокиот нето каматен приход, иако неговото зголемување (од 2.376 милиони денари, или за 20,3%) забави во споредба со истиот период од минатата година (кога се зголеми за 3.554 милиони денари, или за 43,6%). Придонес во растот на добивката имаа и поголемите капитални добивки остварени од продажба на средства (раст за 548 милиони денари)⁷¹, како и нето-приходите од провизии и надоместоци (раст за 248 милиони денари, или за 7,8%). Од друга страна, раст бележат и оперативните трошоци (за 837 милиони денари, или за 11,5%), како и нето-трошокот за исправка на вредноста за финансиски и нефинансиски средства за 234 милиони денари, или за 12,1%. Анализирани по одделна банка, сите банки освен една мала банка, остварија позитивен финансиски резултат од работењето.

⁷¹ Во првата половина од 2024 година, една голема банка оствари капитална добивка од продажба на преземен имот врз основа на ненаплатени побарувања во износ од 550 милиони денари.



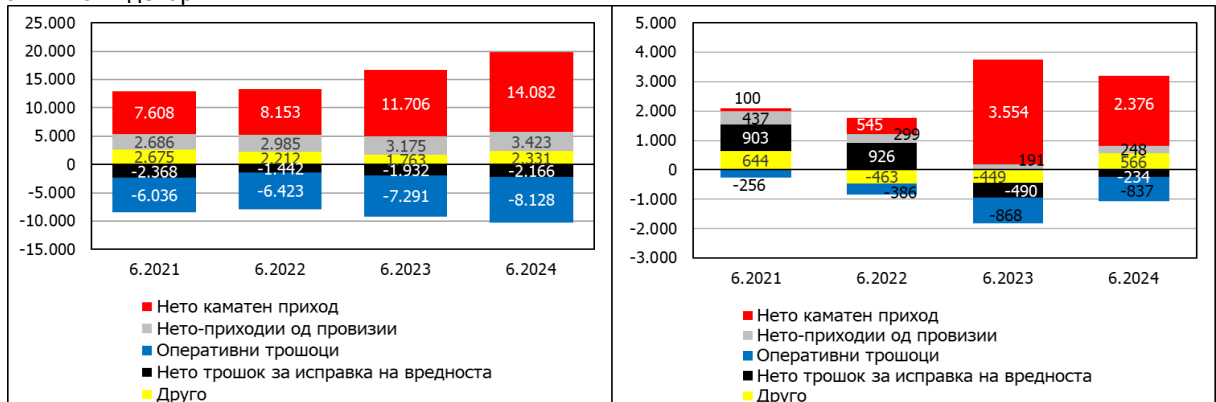
Извештај за ризиците во банкарскиот систем во вториот квартал од 2024 година

Графикон бр. 63 Динамика на прикажаната вкупна добивка на банките (лево) и нејзина годишна промена (десно), во милиони денари



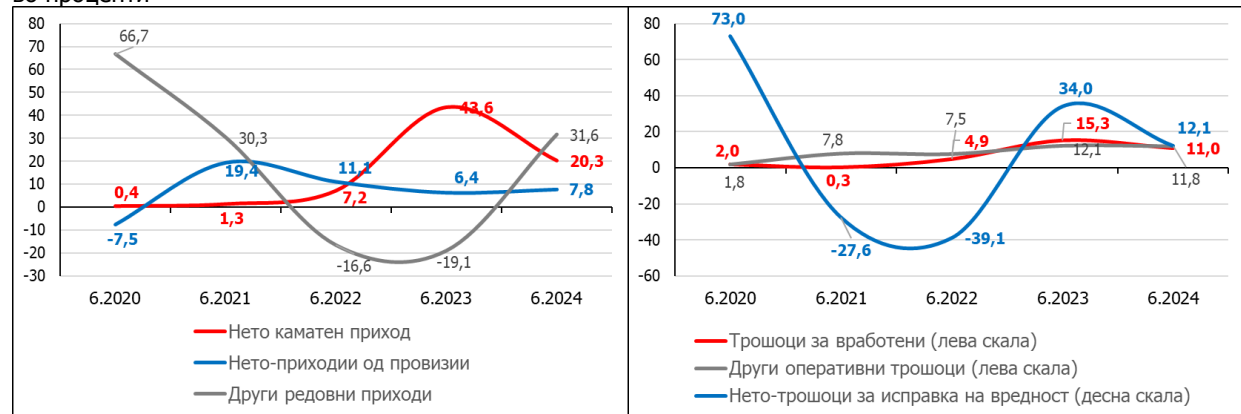
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 64 Придонес во формирањето на добивката (лево) и придонес во растот на добивката (десно) на банките во милиони денари



Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 65 Годишна стапка на промена на главните приходни (лево) и расходни ставки (десно) на банките во проценти



Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

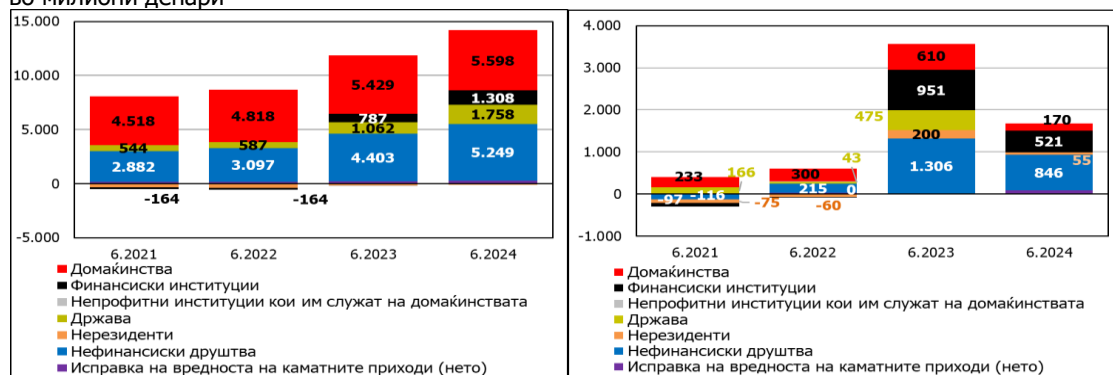


Извештај за ризиците во банкарскиот систем во вториот квартал од 2024 година

Повисокиот нето каматен приход на банките се темели на поголемиот апсолутен раст на приходите од камати (за 3.596 милиони денари, или за 25,8%), во споредба со растот на каматните расходи (за 1.221 милион денари, или за 55,0%). Притоа, нето каматните приходи бележат раст од речиси сите сектори, исто така при поголем раст на каматните приходи во споредба со растот на каматните расходи. Финансиското посредување со домаќинствата има најголем придонес во формирањето на нето каматниот приход (39,8%), додека најголем придонес во растот на нето каматниот приход имаа нето-приходите од камати од нефинансиски друштва (35,6%). Нето каматните приходи од нефинансиските друштва се зголемија на годишна основа за 846 милиони денари, или за 19,2%, додека овие нето-приходи од секторот „домаќинства“ бележат значително помал раст, којшто изнесува 170 милиони денари, или за 3,1%. Релативно висок апсолутен раст на нето каматните приходи се забележува и од активностите на банките со државата (за 695 милиони денари, или за 65,4%) и со финансиските институции (за 521 милион денари, или за 66,2%).

Графикон бр. 66

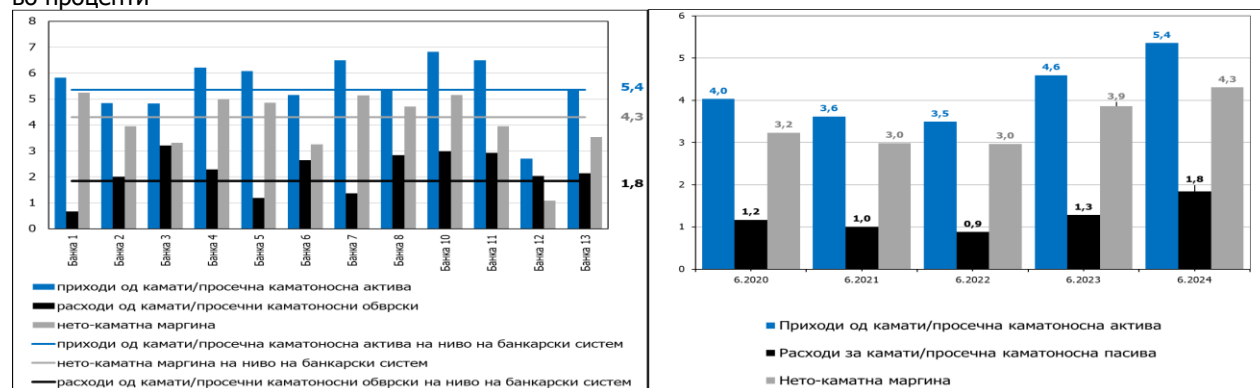
Нето каматни приходи на банкарскиот систем според сектори, структура (лево) и придонес во растот (десно)
во милиони денари



Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 67

Нето каматна маргина на 30.6.2024 година, по одделна банка (лево)* и на ниво на банкарскиот систем (десно)
во проценти



Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Показателите на ниво на банкарскиот систем се прикажани со линии.



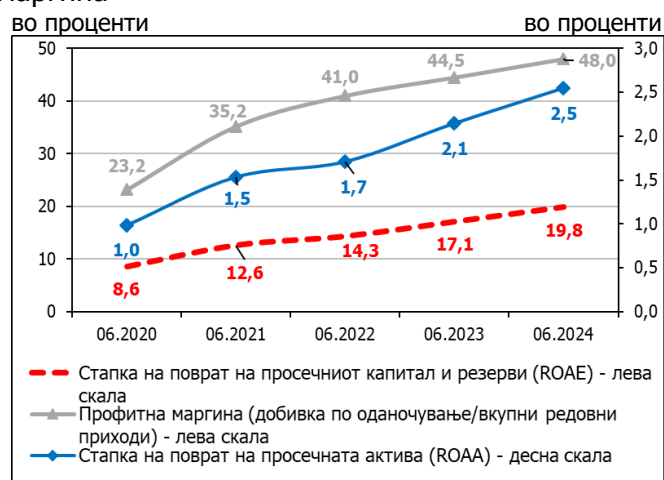
Извештај за ризиците во банкарскиот систем во вториот квартал од 2024 година

Во првите шест месеци од 2024 година, нето каматната маргина и натаму бележи раст, што започна во истиот период од претходната година. Така, нето каматната маргина се зголеми за 0,4 процентни поени, достигнувајќи ниво од 4,3%, што е историски највисока стапка во последните 10 години. Ваквиот раст се должи на поизразениот релативен раст на нето каматниот приход (20,3%) во однос на растот на просечната каматносна актива (7,9%).

Во првото полугодие од 2024 година, основните показатели⁷² за профитабилноста на банкарскиот систем бележат подобри вредности. Имено, повратот на просечниот капитал и резерви, повратот на просечната актива, како и профитната маргина се зголемија за 2,7 процентни поени, 0,4 процентни поени и 3,5 процентни поени, соодветно.

Графикон бр. 68

Стапки на поврат на просечната актива и на просечниот капитал и резерви и профитна маргина



Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Показателите за оперативната ефикасност на банкарскиот систем исто така се подобруваат. Соодносот меѓу оперативните трошоци и нето каматниот приход, како и соодносот меѓу оперативните трошоци и вкупните редовни приходи бележат подобрување, и тоа за 4,6 и 2,8 процентни поени, соодветно, поради побрзиот раст на нето каматниот приход (20,3%) и вкупните редовни приходи (19,1%)⁷³ во однос на растот на оперативните трошоци (11,5%)⁷⁴. Соодносот меѓу оперативните трошоци и просечната актива е речиси непроменет (раст од 0,06 п.п.).

⁷² Показателите за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот систем и одделните групи банки се прикажани во анексите кон овој извештај.

⁷³ Растот на вкупните редовни приходи е определен од растот на нето каматниот приход (за 2.376 милиони денари, или за 20,3%), поголемите капитални добивки остварени од продажба на средства (за 548 милиони денари, или за повеќе од петпати), како и од растот на нето-приходите од провизии и надоместоци (за 248 милиони денари, или за 7,8%).

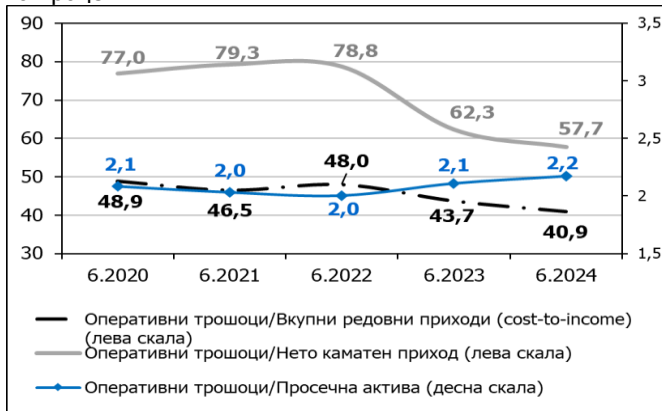
⁷⁴ Растот на оперативните трошоци во првото полугодие од 2024 година (за 837 милиони денари, или за 11,5%) најмногу произлегува од растот на трошоците за вработените (за 350 милиони денари), на општите и административни трошоци (за 148 милиони денари) и расходи по други основи (за 197 милиони денари).



Извештај за ризиците во банкарскиот систем во вториот квартал од 2024 година

Графикон бр. 69

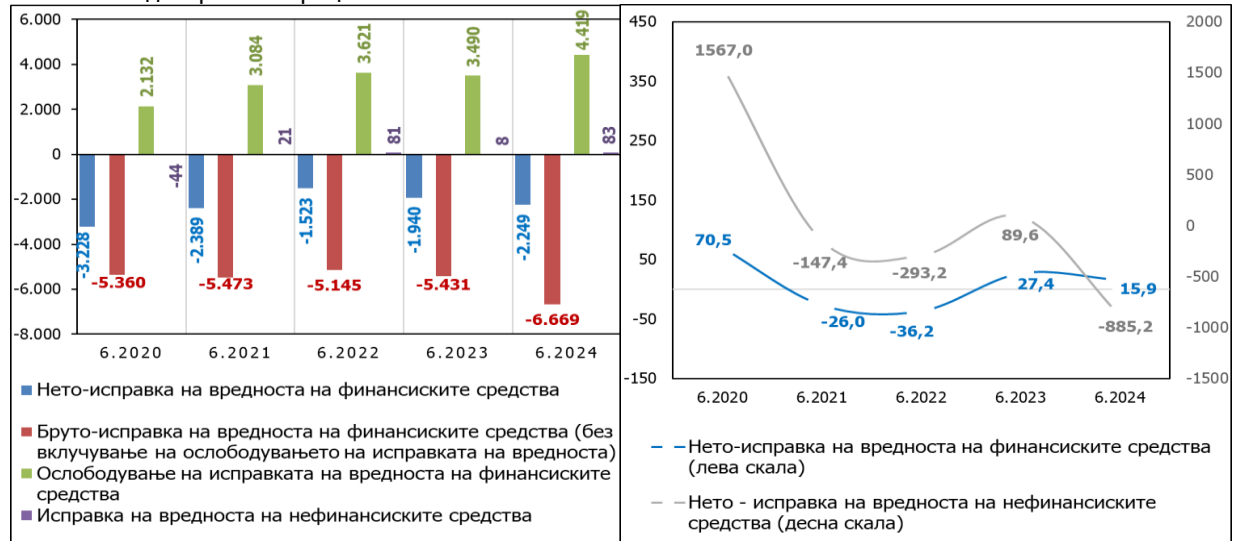
Показатели за оперативната ефикасност
во проценти



Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 70

Трошоци за исправка на вредноста на финансиските и нефинансиските средства, износ (лево) и годишни стапки на промена (десно)
во милиони денари и во проценти



Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во првото полугодие од 2024 година, трошоците за исправката на вредноста на финансиските и нефинансиските средства (на нето основа) се зголемија, за 234 милиони денари, или за 12,1%. Растот на овие трошоци пред сè произлегува од трошоците за исправка на вредноста на финансиските средства (коишто на нето-основа се зголемија за 309 милиони денари, или за 15,9%). Ова зголемување се должи на поголемиот раст на бруто-трошоците за исправка на вредноста на кредитите и другите пласмани (1.079 милиони денари, или за 22,9%), во однос на растот на ослободувањето на исправката на вредноста за овие средства (за 574 милиони денари,



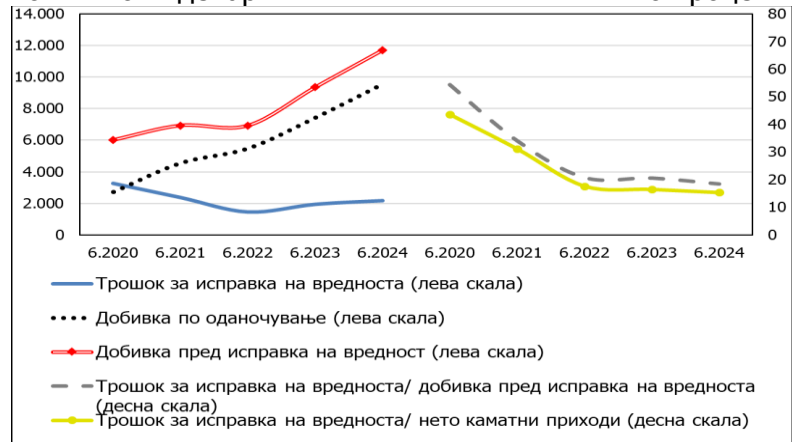
Извештај за ризиците во банкарскиот систем во вториот квартал од 2024 година или за 19,4%). **Износот на нето-исправката на вредноста на нефинансиските средства е незначителен и е позитивен (има третман на приходна ставка).**

Графикон бр. 71

Показатели за учеството на нето-трошоците за исправка на вредноста во добивката и во нето каматните приходи

во милиони денари

во проценти



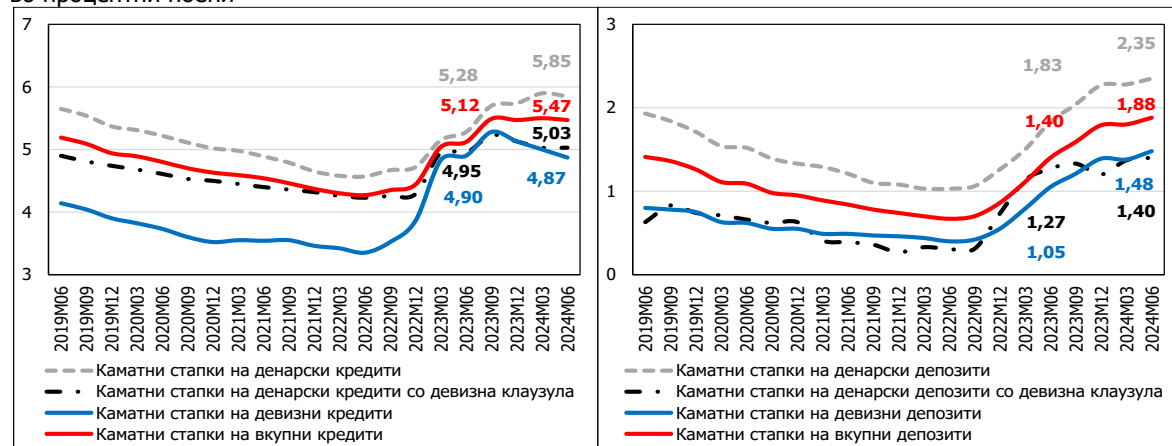
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

2.2. Движење на каматните стапки и на каматниот распон

На крајот на првото полугодие од 2024 година, вкупната каматна стапка на кредитите и вкупната каматна стапка на депозитите изнесуваа 5,47% и 1,88%, соодветно, што претставува раст за 0,35 и 0,48 процентни поени во однос на крајот на првото полугодие од претходната година кога изнесуваа 5,12% и 1,40%, соодветно. Каматниот распон се стесни, поради поголемиот раст на пасивните каматни стапки, во однос на растот на активните каматни стапки. Распонот помеѓу вкупната каматна стапка на кредитите и вкупната каматна стапка на депозитите во јуни 2024 година изнесува 3,59 процентни поени и е помал од крајот на првото полугодие од 2023 година кога изнесуваше 3,72 процентни поена.

Графикон бр. 72 Активни (лево) и пасивни каматни стапки (десно)

во процентни поени

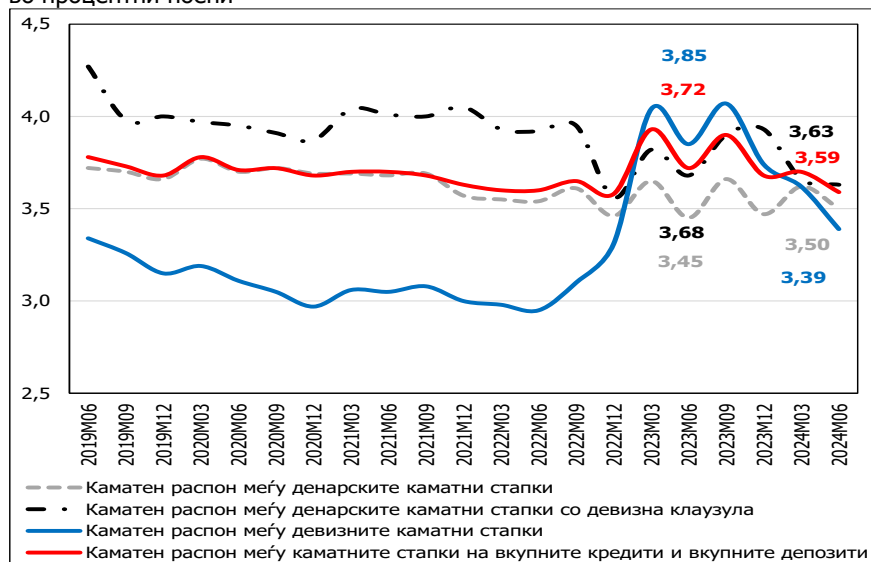


Извор: Народната банка.



Извештај за ризиците во банкарскиот систем во вториот квартал од 2024 година

Графикон бр. 73 Каматен распон
во процентни поени



Извор: Народната банка.